ი. სტალინი

ლენინიზმის საკითხები

მეთორმეტე გამოცემა

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

სსაკ. კ. ა. (გ) ც. კ-თან არსებული მარქს-ენგელს-ლენინის
ინსტიტუტის საქართველოს ფილიალი

თბილისი

ი. სტალინი

ლენინიზმის საკითხები

თარგმანი
მეთერთმეტე რუსული გამოცემიდან

სახელმწიფო გამომცემლობა
პოლიტიკური ლიტერატურის სექტორი
1 9 5 1

ლენინიზმის საკითხებისათვის

საკავშირო კ. პ. (ბ)
ლენინგრადის ორგანიზაციას
ვ უ ძ ღ ვ ნ ი

ი. ს ტ ა ლ ი ნ ი

I

ლენინიზმის განსაზღვრა

ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» მოცემულია ლენინიზმის ცნობილი განსაზღვრა, რომელმაც, როგორც ჩანს, მოქალაქეობრივი უფლება მოიპოვა. ეს განსაზღვრა ასეთია:

«ლენინიზმი არის იმპერიალიზმისა და პროლეტარული რევოლუციის ეპოქის მარქსიზმი. უფრო ზუსტად: ლენინიზმი არის პროლეტარული რევოლუციის თეორია და ტაქტიკა საერთოდ, პროლეტარიატის დიქტატურის თეორია და ტაქტიკა განსაკუთრებით».

სწორია თუ არა ეს განსაზღვრა?

მე ვფიქრობ, რომ სწორია. იგი სწორია, ჯერ-ერთი, იმიტომ, რომ სწორად მიუთითებს ლენინიზმის ისტორიულ ფესვებზე, ახასიათებს მას როგორც **იმპერიალიზმის ეპოქის** მარქსიზმს, წინააღმდეგ ლენინის ზოგიერთი კრიტიკოსისა, რომელნიც უმართებულოდ ფიქრობენ, რომ ლენინიზმი იმპერიალისტური ომის შემდეგ წარმოიშვა. მეორეც, იგი სწორია იმიტომ, რომ სწორად აღნიშნავს ლენინიზმის საერთაშორისო ხასიათს, წინააღმდეგ სოციალ-დემოკრატიისა, რომელსაც მიაჩნია, რომ ლენინიზმის გამოყენება შეიძლება მხოლოდ რუსეთის ნაციონალურ ვითარებაში. მესამეც, იგი სწორია იმიტომ, რომ სწორად აღნიშნავს ლენინიზმის ორგანულ კავშირს მარქსის მოძღვრებასთან, ახასიათებს რა მას როგორც იმპერიალიზმის ეპოქის **მარქსიზმს,** წინააღმდეგ ლენინიზმის ზოგიერთი კრიტიკოსისა, რომელნიც თვლიან მას მარქსიზმის არა შემდგომ განვითარებად, არამედ მარქსიზმის მხოლოდ აღდგენად და რუსეთის სინამდვილეში მის გამოყენებად.

ყოველივე ეს თითქოს არ საჭიროებს განსაკუთრებულ კომენტარებს.

მიუხედავად ამისა, ჩვენს პარტიაში თურმე მოიპოვებიან ადამიანები, რომლებსაც საჭიროდ მიაჩნიათ რამდენადმე სხვანაირად განსაზღვრონ ლენინიზმი. აი, მაგალითად, ზინოვიევი ფიქრობს, რომ:

«ლენინიზმი არის იმპერიალისტური ომებისა და მსოფლიო რევოლუციის ეპოქის მარქსიზმი, მსოფლიო რევოლუციისა, რომელიც უშუალოდ დაიწყო იმ ქვეყანაში, სადაც ჭარბობს გლეხობა».

რას შეიძლება ნიშნავდეს ზინოვიევის მიერ ხაზგასმული სიტყვები? რას ნიშნავს ლენინიზმის განსაზღვრაში რუსეთის ჩამორჩენილობის, მისი გლეხური ხასიათის შეტანა?

ეს ნიშნავს გადააქციო ლენინიზმი ინტერნაციონალური პროლეტარული მოძღვრებიდან რუსეთის თავისებურების პროდუქტად.

ეს ნიშნავს ხელი შეუწყო ბაუერსა და კაუცკის, რომელნიც უარყოფენ ლენინიზმის გამოსადეგობას სხვა, კაპიტალისტურად უფრო განვითარებული, ქვეყნებისათვის.

თქმა არ უნდა, რომ რუსეთისათვის გლეხობის საკითხს უდიდესი მნიშვნელობა აქვს, რომ ჩვენი ქვეყანა გლეხურია. მაგრამ რა მნიშვნელობა შეიძლება ჰქონდეს ამ ფაქტს ლენინიზმის საფუძვლების დახასიათებისათვის? განა ლენინიზმი შემუშავდა მხოლოდ რუსეთის ნიადაგზე და რუსეთისათვის, და არა იმპერიალიზმის ნიადაგზე და საერთოდ იმპერიალისტური ქვეყნებისათვის? განა ლენინის ისეთ შრომებს, როგორიც არის «იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია», «სახელმწიფო და რევოლუცია», «პროლეტარული რევოლუცია და რენეგატი კაუცკი», ««მემარცხენეობის» საყმაწვილო სენი კომუნიზმში» და სხვ., მნიშვნელობა აქვთ მხოლოდ რუსეთისათვის, და არა საერთოდ ყველა იმპერიალისტური ქვეყნისათვის? განა ლენინიზმი **ყველა** ქვეყნის რევოლუციური მოძრაობის გამოცდილების განზოგადება არ არის? განა ლენინიზმის თეორიისა და ტაქტიკის საფუძვლები გამოსადეგი არ არის, სავალდებულო არ არის **ყველა** ქვეყნის პროლეტარული პარტიებისათვის? განა ლენინი მართალი არ იყო, როდესაც ამბობდა, **«ბოლშევიზმი ყველასათვის გამოსადეგია, როგორც ტაქტიკის ნიმუშიო»?** (იხ. ტ. XXIII, გვ. 386). განა ლენინი მართალი არ იყო, როდესაც ლაპარაკობდა **«საბჭოთა ხელისუფლებისა და ბოლშევიკური თეორიისა და ტაქტიკის საფუძვლების საერთაშორისო მნიშვნელობაზე»**[1]? (იხ. ტ. XXV, გვ. 171 — 172). განა სწორი არ არის, მაგალითად, ლენინის შემდეგი სიტყვები:

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

«რუსეთში პროლეტარიატის დიქტატურა აუცილებლად უნდა განსხვავდებოდეს ზოგიერთი თავისებურებით მოწინავე ქვეყნებთან შედარებით ჩვენი ქვეყნის მეტად დიდი ჩამორჩენილობისა და წვრილბურჟუაზიულობის გამო. მაგრამ ძირითადი ძალები — და საზოგადოებრივი მეურნეობის ძირითადი ფორმები — რუსეთში იგივეა, რაც ყოველ კაპიტალისტურ ქვეყანაში, ასე რომ **ეს თავისებურებანი შეიძლება ეხებოდნენ მხოლოდ არა უმთავრესს**» [1] (იხ. ტ. XXIV, გვ. 508).

მაგრამ თუ ყოველივე ეს სწორია, მაშინ განა აქედან არ გამომდინარეობს, რომ ლენინიზმის განსაზღვრა, რომელსაც ზინოვიევი იძლევა, არ შეიძლება სწორად ჩაითვალოს?

როგორ შეიძლება ლენინიზმის ამ ნაციონალურ-შეზღუდული განსაზღვრის შეთავსება ინტერნაციონალიზმთან?

II

მთავარი ლენინიზმში

ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» ნათქვამია:

«ზოგი ფიქრობს, რომ ლენინიზმში ძირითადია გლეხობის საკითხი, რომ ლენინიზმის გამოსავალ წერტილს წარმოადგენს გლეხობის, მისი როლის, მისი ხვედრითი წონის საკითხი. ეს სრულებით არ არის სწორი. ძირითად საკითხს ლენინიზმში მის გამოსავალ წერტილს წარმოადგენს არა გლეხობის საკითხი, არამედ პროლეტარიატის დიქტატურის, მისი ბრძოლით მოპოვების პირობების, მისი განმტკიცების პირობების საკითხი. გლეხობის საკითხი, როგორც ძალაუფლებისათვის ბრძოლაში პროლეტარიატის მოკავშირის საკითხი, წარმოებული საკითხია».

სწორია თუ არა ეს დებულება?

მე ვფიქრობ, რომ სწორია. ეს დებულება მთლიანად გამომდინარეობს ლენინიზმის განსაზღვრიდან. მართლაც, თუ ლენინიზმი არის პროლეტარული რევოლუციის თეორია და ტაქტიკა, ხოლო პროლეტარული რევოლუციის ძირითად შინაარსს პროლეტარიატის დიქტატურა წარმოადგენს, — მაშინ ცხადია, რომ ლენინიზმში მთავარია პროლეტარიატის დიქტატურის საკითხი, ამ საკითხის დამუშავება, ამ საკითხის დასაბუთება და კონკრეტიზაცია.

მიუხედავად ამისა, ზინოვიევი, როგორც ჩანს, არ ეთანხმება ამ დებულებას. თავის სტატიაში «ლენინის ხსოვნას» ის ამბობს:

«გლეხობის როლის საკითხი, როგორც უკვე ვთქვი, წარმოადგენს ბოლშევიზმის, ლენინიზმის **ძირითად საკითხს**» [1].

ზინოვიევის ეს დებულება, როგორც ხედავთ, მთლიანად გამომდინარეობს ლენინიზმის არასწორი განსაზღვრიდან, რომელსაც

---

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

იძლევა ზინოვიევი. ამიტომ იგი ისევე არ არის სწორი, როგორც არ არის სწორი მის მიერ ლენინიზმის განსაზღვრა.

სწორია თუ არა ლენინის თეზისი, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა წარმოადგენს «პროლეტარული რევოლუციის ძირითად შინაარსს»? (იხ. ტ. XXIII, გვ. 337). უთუოდ სწორია. სწორია თუ არა თეზისი იმის შესახებ, რომ ლენინიზმი არის პროლეტარული რევოლუციის თეორია და ტაქტიკა? მე ვფიქრობ, რომ სწორია. მაგრამ რა გამომდინარეობს აქედან? აქედან ის გამომდინარეობს, რომ ლენინიზმის ძირითად საკითხს, მის გამოსავალ პუნქტს, მის საძირკველს წარმოადგენს პროლეტარიატის დიქტატურის საკითხი.

განა სწორი არ არის, რომ იმპერიალიზმის საკითხი, იმპერიალიზმის განვითარების ნახტომისებური ხასიათის საკითხი, ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხი, პროლეტარიატის სახელმწიფოს საკითხი, ამ სახელმწიფოს საბჭოთა ფორმის საკითხი, პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში პარტიის როლის საკითხი, სოციალიზმის მშენებლობის გზების საკითხი, — რომ ყველა ეს საკითხი სწორედ ლენინის მიერ არის დამუშავებული? განა სწორი არ არის, რომ სახელდობრ ეს საკითხები შეადგენენ პროლეტარიატის დიქტატურის იდეის საფუძველს, საძირკველს? განა სწორი არ არის, რომ აქ ძირითადი საკითხების დაუმუშავებლად წარმოუდგენელი იქნებოდა გლეხობის საკითხის დამუშავება პროლეტარიატის დიქტატურის თვალსაზრისით?

თქმა არ უნდა, რომ ლენინი გლეხობის საკითხის მცოდნე იყო. თქმა არ უნდა, რომ გლეხობის საკითხს, როგორც პროლეტარიატის მოკავშირის საკითხს, უდიდესი მნიშვნელობა აქვს პროლეტარიატისათვის და რომ იგი წარმოადგენს ძირითადი საკითხის — პროლეტარიატის დიქტატურის საკითხის შემადგენელ ნაწილს. მაგრამ განა ცხადი არ არის, ლენინიზმის წინაშე რომ არ მდგარიყო ძირითადი საკითხი პროლეტარიატის დიქტატურის შესახებ, მაშინ აღარ იქნებოდა წარმოებული საკითხიც — პროლეტარიატის მოკავშირის საკითხი, გლეხობის საკითხი? განა ცხადი არ არის, ლენინიზმის წინაშე რომ არ მდგარიყო პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების დაპყრობის პრაქტიკული საკითხი, მაშინ აღარ იქნებოდა გლეხობასთან კავშირის საკითხიც?

ლენინი არ იქნებოდა უდიდესი პროლეტარული იდეოლოგი, როგორიც ის, უეჭველად, არის, ის იქნებოდა უბრალო «გლეხური ფილოსოფოსი», როგორადაც მას ხშირად სახავენ საზღვარგარეთელი ლიტერატურული ობივატელები, მას რომ გლეხობის საკითხის დამუშავება ეწარმოებინა არა პროლეტარიატის დიქტატურის თეო-

რიისა და ტაქტიკის ბაზაზე, არამედ ამ ბაზისაგან დამოუკიდებლად, ამ ბაზის გარეშე.

ორში ერთი:

ან ლენინიზმში მთავარია გლეხობის საკითხი, და მაშინ ლენინიზმი გამოუსადეგარია, სავალდებულო არ არის კაპიტალისტურად განვითარებული ქვეყნებისათვის, იმ ქვეყნებისათვის, რომელნიც გლეხური ქვეყნები არ არიან;

ან ლენინიზმში მთავარია პროლეტარიატის დიქტატურა, და მაშინ ლენინიზმი წარმოადგენს ყველა ქვეყნის პროლეტარების ინტერნაციონალურ მოძღვრებას, რომელიც გამოსადეგი და სავალდებულოა უკლებლივ ყველა ქვეყნისათვის, მათ შორის კაპიტალისტურად განვითარებული ქვეყნებისთვისაც.

აქ არჩევანია საჭირო.

III

«პერმანენტული» რევოლუციის საკითხი

ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» «პერმანენტული რევოლუციის თეორია» შეფასებულია, როგორც გლეხობის როლის არასაკმაოდ შეფასების «თეორია». იქ ნათქვამია:

«მაშასადამე, ლენინი ებრძოდა «პერმანენტული» რევოლუციის მომხრეებს არა განუწყვეტლობის საკითხის გამო, ვინაიდან ლენინი თვითონ იდგა განუწყვეტელი რევოლუციის თვალსაზრისზე, არამედ იმიტომ, რომ ისინი სათანადოდ ვერ აფასებდნენ გლეხობის როლს, რომელიც წარმოადგენს პროლეტარიატის უდიდეს რეზერვს».

რუსი «პერმანენტელების» ეს დახასიათება ბოლო დრომდე საყოველთაოდ მიღებულად ითვლებოდა. მიუხედავად ამისა, იგი, თუმცა საერთოდ სწორია, მაგრამ არ შეიძლება ამომწურავად იქნას მიჩნეული. 1924 წლის დისკუსიამ, ერთი მხრით, და ლენინის შრომების ზედმიწევნითმა ანალიზმა, მეორე მხრით, დაგვანახა, რომ რუსი «პერმანენტელების» შეცდომას შეადგენდა არა მარტო გლეხობის როლის შეუფასებლობა, არამედ გლეხობის გაძღოლის საქმეში პროლეტარიატის ძალებისა და უნარის შეუფასებლობაც, პროლეტარიატის ჰეგემონიის იდეისადმი ურწმენობა.

ამიტომ ჩემს ბროშურაში «ოქტომბრის რევოლუცია და რუსი კომუნისტების ტაქტიკა» (1924 წ. დეკემბერი) მე გავაფართოვე ეს დახასიათება და შევცვალე სხვა, უფრო სრული დახასიათებით. აი რა არის ნათქვამი ამ ბროშურაში:

«დღემდე ჩვეულებრივ აღნიშნავდნენ «პერმანენტული რევოლუციის» თეორიის ერთ მხარეს — გლეხთა მოძრაობის რევოლუციურ შესაძლებლობათადმი რწმენის უქონლობას. ახლა სამართლიანობა მოითხოვს ამ მხარეს მივუშატოთ მეორე მხარე — რუსეთის პროლეტარიატის ძალებისა და უნარისადმი რწმენის უქონლობა».

ეს, რასაკვირველია, არ ნიშნავს, რომ ლენინიზმი წინააღმდეგი იყო ან წინააღმდეგია პერმანენტული რევოლუციის იდეისა, უბრჭყალებოდ, იდეისა, რომელიც მარქსმა წარსული საუკუნის ორმოციან წლებში წამოაყენა. პირიქით. ლენინი იყო ერთადერთი მარქსისტი, რომელმაც სწორად გაიგო და განავითარა პერმანენტული რევოლუციის იდეა. ლენინის განსხვავება «პერმანენტელებისაგან» ამ საკითხში ის არის, რომ «პერმანენტელები» ამახინჯებდნენ მარქსის პერმანენტული რევოლუციის იდეას და გადააქციეს იგი უსიცოცხლო, მწიგნობრულ სიბრძნედ, მაშინ როდესაც ლენინმა ეს იდეა აიღო მისი წმინდა სახით და გახადა ერთ-ერთ საფუძვლად თავისი თეორიისა რევოლუციის შესახებ. უნდა გვახსოვდეს, რომ ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის სოციალისტურ რევოლუციად გადაზრდის იდეა, რომელიც ლენინმა ჯერ კიდევ 1905 წელს წამოაყენა, არის მარქსის პერმანენტული რევოლუციის თეორიის განსახიერების ერთ-ერთი ფორმა. აი რას წერდა ამის შესახებ ლენინი ჯერ კიდევ 1905 წელს:

«დემოკრატიული რევოლუციიდან ჩვენ მაშინვე დავიწყებთ გადასვლას, და სწორედ ჩვენი ძალის მ-ხიდვით, შეგნებული და ორგანიზებული პროლეტარიატის ძალის მიხედვით, დავიწყებთ გადასვლას სოციალისტურ რევოლუციაზე. **ჩვენ მხარს ვუჭერთ განუწყვეტელ რევოლუციას** [1]. ჩვენ არ შევჩერდებით შუა გზაზე...

ისე, რომ არ გადავეყარდეთ ავანტიურიზმში, არ ვუღალატოთ ჩვენს მეცნიერულ სინდისს, არ გამოვუდგეთ იაფფასიან პოპულარობას, ჩვენ შეგვიძლია ვთქვათ და ვამბობთ **მხოლოდ** ერთს: მთელი ჩვენი ძალღონით დავეხმარებით მთელ გლეხობას, რომ მან მოახდინოს დემოკრატიული რევოლუცია, რათა მით უფრო გაგვიადვილდეს ჩვენ, პროლეტარიატის პარტიას, გადასვლა რაც შეიძლება დაჩქარებით ახალ და უმაღლეს ამოცანაზე — სოციალისტურ რევოლუციაზე» (იხ. ტ. VIII, გვ. 186 — 187).

ხოლო აი რას წერს ლენინი ამ თემაზე თექვსმეტი წლის შემდეგ, როდესაც პროლეტარიატმა უკვე დაიპყრო ძალაუფლება:

«კაუცკებმა, ჰილფერდინგებმა, მარტოვებმა, ჩერნოვებმა, ჰილკვიტებმა, ლონგეებმა, მაკდონალდებმა, ტურატებმა და «11½» მარქსიზმის დანარჩენმა გმირებმა ვერ გაიგეს... თანაფარდობა ბურჟუაზიულ-დემოკრატიულ და პროლეტარულ-სოციალისტურ რევოლუციას შორის. **პირველი გადაიზრდება მეორეში** [1]. მეორე, გზა-

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

დაგზა, წყვეტს პირველის საკითხებს. მეორე განმტკიცებს პირველის საქმეს. ბრძოლა და მხოლოდ ბრძოლა წყვეტს, თუ რამდენად ახერხებს მეორე გასცილდეს პირველს» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 26).

მე განსაკუთრებულ ყურადღებას ვაქცევ პირველ ციტატას, აღებულს ლენინის სტატიიდან «სოციალ-დემოკრატიის დაძოკიდებულება გლეხთა მოძრაობისადმი», რომელიც გამოქვეყნდა 1905 წლის 1 სექტემბერს. ამას ხაზს ვუსვამ იმათ საყურადღებოდ, ვინც კვლავ ამტკიცებს, ვითომც ლენინი ბურჟუაზიულ-დემოკრატიული რევოლუციის სოციალისტურ რევოლუციად გადაზრდის იდეამდე, ესე იგი პერმანენტული რევოლუციის იდეამდე მისულიყოს იმპერიალისტური ომის შემდეგ. ეს ციტატა ეჭვს არ ტოვებს, რომ ეს ადამიანები ღრმად ცდებიან.

IV

პროლეტარული რევოლუცია და პროლეტარიატის დიქტატურა

რაში მდგომარეობს პროლეტარული რევოლუციის დამახასიათებელი ნიშნები ბურჟუაზიული რევოლუციისაგან განსხვავებით?

პროლეტარულ რევოლუციასა და ბურჟუაზიულ რევოლუციას შორის განსხვავება შეიძლება განვსაზღვროთ ხუთი ძირითადი პუნქტით.

1) ბურჟუაზიული რევოლუცია ჩვეულებრივ იწყება მაშინ, როცა უკვე არსებობს კაპიტალისტური წყობის ცოტად თუ ბევრად მზა ფორმები, აღმოცენებული და მომწიფებული ჯერ კიდევ აშკარა რევოლუციამდე ფეოდალური საზოგადოების წიაღში, პროლეტარული რევოლუცია კი იწყება მაშინ, როცა არ არსებობს, ან თითქმის არ არსებობს სოციალისტური წყობის მზა ფორმები.

2) ბურჟუაზიული რევოლუციის ძირითად ამოცანას შეადგენს ძალაუფლების დაპყრობა და მისი შეფარდება არსებულ ბურჟუაზიულ ეკონომიკასთან, პროლეტარული რევოლუციის ძირითად ამოცანას კი შეადგენს ძალაუფლების დაპყრობის შემდეგ ახალი, სოციალისტური ეკონომიკის აშენება.

3) ბურჟუაზიული რევოლუცია ჩვეულებრივ **მთავრდება** ძალაუფლების დაპყრობით, პროლეტარული რევოლუციისათვის კი ძალაუფლების დაპყრობა წარმოადგენს მხოლოდ მის **დასაწყისს,** ამასთან ძალაუფლება გამოიყენება როგორც ბერკეტი ძველი ეკონომიკის გარდაქმნისა და ახალი ეკონომიკის ორგანიზაციისათვის.

4) ბურჟუაზიული რევოლუცია სჯერდება იმას, რომ ხელისუფლების სათავეში მდგომ ერთ ექსპლოატატორულ ჯგუფს ცვლის

მეორე ექსპლოატატორული ჯგუფით, რის გამო მას არ სჭირდება ძველი სახელმწიფო მანქანის დამსხვრევა, პროლეტარული რევოლუცია კი აძევებს ხელისუფლებიდან ყველა და ყოველგვარ ექსპლოატატორულ ჯგუფს და ხელისუფლების სათავეში აყენებს ყველა მშრომელთა და ექსპლოატირებულთა ბელადს, პროლეტარების კლასს, რის გამო მას არ შეუძლია არ დაამსხვრიოს ძველი სახელმწიფო მანქანა და არ შეცვალოს იგი ახლით.

5) ბურჟუაზიულ რევოლუციას არ შეუძლია რამდენადმე ხანგრძლივი პერიოდით შეამჭიდროვოს ბურჟუაზიის გარშემო მშრომელთა და ექსპლოატირებულთა მილიონიანი მასები სწორედ იმიტომ, რომ ისინი მშრომელები და ექსპლოატირებულები არიან, პროლეტარულ რევოლუციას კი შეუძლია გააერთიანოს და კიდევაც უნდა გააერთიანოს ისინი პროლეტარიატთან ხანგრძლივ კავშირში სწორედ როგორც მშრომელნი და ექსპლოატირებულნი, თუ სურს შეასრულოს თავისი ძირითადი ამოცანა — პროლეტარიატის ძალაუფლების განმტკიცებისა და ახალი, სოციალისტური ეკონომიკის აშენების ამოცანა.

აი ლენინის ზოგიერთი ძირითადი დებულება ამის შესახებ:

«ერთ-ერთი ძირითადი განსხვავება ბურჟუაზიულ და სოციალისტურ რევოლუციას შორის, — ამბობს ლენინი, — იმაში მდგომარეობს, რომ ბურჟუაზიული რევოლუციისათვის, რომელიც ფეოდალიზმიდან წარმოიშობა, ძველი წყობილების წიაღში თანდათან იქმნებიან ახალი ეკონომიური ორგანიზაციები, რომლებიც თანდათანობით ცვლიან ფეოდალური საზოგადოების ყველა მხარეს. ბურჟუაზიული რევოლუციის წინაშე მხოლოდ ერთი ამოცანა იყო — წინანდელი საზოგადოების ყველა ბორკილის დამსხვრევა, უკუგდება, განადგურება. ამ ამოცანის შესრულებით ყოველი ბურჟუაზიული რევოლუცია ასრულებს ყველაფერს, რაც მას მოეთხოვება: იგი აძლიერებს კაპიტალიზმის ზრდას.

სულ სხვა მდგომარეობაშია სოციალისტური რევოლუცია. რაც უფრო ჩამორჩენილია ქვეყანა, რომელსაც, ისტორიის ზიგზაგების გამო, მოუხდა სოციალისტური რევოლუციის დაწყება, მით უფრო ძნელია მისთვის ძველი კაპიტალისტური ურთიერთობიდან სოციალისტურ ურთიერთობაზე გადასვლა. აქ დანგრევის ამოცანებს ემატება ახალი, გაუგონარი სიძნელის ამოცანები — ორგანიზაციული ამოცანები» (იხ. ტ. XXII, გვ. 315).

«რუსეთის რევოლუციის ხალხურ შემოქმედებას, — განაგრძობს ლენინი, — რომელმაც გაიარა 1905 წლის დიდი გამოცდილება, ჯერ კიდევ 1917 წლის თებერვალში რომ არ შეექმნა საბჭოები, ისინი ვერავითარ შემთხვევაში ვერ შესძლებდნენ ძალაუფლების აღებას ოქტომბერში, ვინაიდან წარმატება დამოკიდებული იყო მხოლოდ მოძრაობის უკვე მზა ორგანიზაციული ფორმების არსებობაზე, მოძრაობისა, რომელიც მილიონებს მოედო. ასეთი მზა ფორმა საბჭოები აღმოჩნდნენ, და ამიტომ პოლიტიკურ დარგში ჩვენ გველოდა ის ბრწყინვალე წარმატებანი, ის გაუწყვეტელი ტრიუმფალური მსვლელობა, რომელიც ჩვენ განვიცადეთ, ვინაიდან პოლიტიკური ძალაუფლების ახალი ფორმა მზად იყო, და ჩვენ მხოლოდ დაგვრჩე-

ნოდა რამდენიმე დეკრეტით გადაგვექცია საბჭოების ძალაუფლება იმ ემბრიონალური მდგომარეობიდან, რომელშიც ის იმყოფებოდა რევოლუციის პირველ თვეებში, კანონიერად აღიარებულ, რუსეთის სახელმწიფოში დამკვიდრებულ ფორმად — რუსეთის საბჭოთა რესპუბლიკად» (იხ. ტ. XXII, გვ. 315).

«რჩებოდა კიდევ, — ამბობს ლენინი, — ორი, გიგანტური სიძნელის ამოცანა, რომელთა გადაჭრაც არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლებოდა ყოფილიყო ის ტრიუმფალური მსვლელობა, როგორითაც მიდიოდა ჩვენი რევოლუცია პირველ თვეებში» (იხ. იქვე, გვ. 315).

«ჯერ-ერთი, ეს იყო შინაგანი ორგანიზაციის ამოცანები, რომელნიც ყოველი სოციალისტური რევოლუციის წინაშე დგანან. სოციალისტური რევოლუციის განსხვავება ბურჟუაზიულისაგან სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ მეორე შემთხვევაში არის კაპიტალისტური ურთიერთობის მზა ფორმები, ხოლო საბჭოთა — პროლეტარული — ხელისუფლება ამ მზა ურთიერთობას არ იღებს, თუ არ ვიგულისხმებთ კაპიტალიზმის ყველაზე განვითარებულ ფორმებს, რომელნიც, არსებითად, მოიცავენ მრეწველობის მხოლოდ მცირე ზედა ნაწილს და ჯერ კიდევ სულ ოდნავ შეეხნენ მიწათმოქმედებას. აღრიცხვის ორგანიზაცია, კონტროლი უდიდესი საწარმოებისადმი, მთელი სახელმწიფო ეკონომიური მექანიზმის გადაქცევა ერთიან დიდ მანქანად, სამეურნეო ორგანიზმად, რომელიც ისე იმუშავებს, რომ ასეულმა მილიონმა ადამიანი ხელმძღვანელობდეს ერთი გეგმით, — აი ის გიგანტური ორგანიზაციული ამოცანა, რომელიც ჩვენ მხრებზე დაგვაწვა. შრომის ახლანდელი პირობების მიხედვით იგი არავითარ შემთხვევაში არ იწყნარებდა «ჯიქურად» გადაჭრას, მსგავსად იმისა, როგორც ვახერხებდით სამოქალაქო ომის ამოცანათა გადაჭრას» (იხ. იქვე, გვ. 316).

«მეორე გიგანტური სიძნელე... საერთაშორისო საკითხია. თუ ჩვენ ასე ადვილად გავუსწორდით კერენსკის ბანდებს, თუ ასე ადვილად შევქმენით ჩვენში ხელისუფლება, თუ ჩვენ სულ იოლად მივიღეთ დეკრეტი მიწის სოციალიზაციის, მუშათა კონტროლის შესახებ, — თუ ჩვენ ყოველივე ეს ასე ადვილად მივიღეთ, ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ ჩვენდა საბედნიეროდ შექმნილმა პირობებმა მოკლე ხნით დაგვიფარეს საერთაშორისო იმპერიალიზმისაგან. საერთაშორისო იმპერიალიზმს, მისი კაპიტალის მთელი ძლიერებით, მისი უაღრესად ორგანიზებული სამხედრო ტექნიკით, რომელიც წარმოადგენს საერთაშორისო კაპიტალის ნამდვილ ძალას, ნამდვილ სამაგრეს, არავითარ შემთხვევაში, არავითარ პირობებში არ შეეძლო შეურიგებლად დაბჯენოდა რესპუბლიკას, არც თავისი ობიექტური მდგომარეობით და არც იმ კაპიტალისტური კლასის ეკონომიური ინტერესების მიხედვით, რომელიც მასში იყო განსახიერებული, — არ შეეძლო სავაჭრო კავშირის, საერთაშორისო საფინანსო ურთიერთობის გამო. აქ კონფლიქტი გარდუვალია. აქ არის რუსეთის რევოლუციის უდიდესი სიძნელე, მისი უდიდესი ისტორიული პრობლემა: საერთაშორისო ამოცანების გადაჭრის აუცილებლობა, საერთაშორისო რევოლუციის გამოწვევის აუცილებლობა» (იხ. ტ. XXII, გვ. 317).

ასეთია პროლეტარული რევოლუციის შინაგანი ხასიათი და მისი დედააზრი.

განა შეიძლება ძველი, ბურჟუაზიული წესების ასე ძირფესვიანად გარდაქმნა ძალდატანებითი რევოლუციის გარეშე, პროლეტარიატის დიქტატურის გარეშე?

ცხადია, არ შეიძლება. ფიქრი, რომ ასეთი რევოლუციის მოხდენა შესაძლებელია მშვიდობიანად, ბურჟუაზიის ბატონობასთან შეგუებული ბურჟუაზიული დემოკრატიის ჩარჩოებში, — ნიშნავს ან ჭკუაზე შეშლას და ნორმალური ადამიანური ცნებების დაკარგვას, ან პროლეტარულ რევოლუციაზე უხეშად და აშკარად უარის თქმას.

ამ დებულებას ხაზი უნდა გაესვას მით უფრო ძლიერად და მით უფრო მეტი კატეგორიულობით, რომ ჩვენ საქმე გვაქვს პროლეტარულ რევოლუციასთან, რომელმაც ჯერჯერობით გაიმარჯვა მხოლოდ ერთ ქვეყანაში, რომელიც გარშემორტყმულია მტრული კაპიტალისტური ქვეყნებით და რომლის ბურჟუაზიასაც არ შეიძლება არ დაეხმაროს საერთაშორისო კაპიტალი.

აი რატომ ამბობს ლენინი, რომ:

«დაჩაგრული კლასის განთავისუფლება შეუძლებელია არა მარტო ძალდატანებითი რევოლუციის გარეშე, **არამედ** სახელმწიფო ძალაუფლების იმ აპარატის **მოხსნობის გარეშეც**, რომელიც შექმნილია გაბატონებული კლასის მიერ» (იხ. ტ XXI, გვ. 373).

«დაე ჯერ, კერძო საკუთრების შენარჩუნების, ე. ი. კაპიტალის ძალაუფლებისა და მისგან ჩაგვრის შენარჩუნების, პირობებში მოსახლეობის უმრავლესობამ მხარი დაუჭიროს პროლეტარიატის პარტიას, — მხოლოდ მაშინ შეუძლია მას აიღოს ძალაუფლება და კიდეც უნდა აიღოს», — **ახე ამბობენ წვრილბურჟუაზიული დემოკრატები, ბურჟუაზიის ფაქტიური მსახურნი, რომელნიც თავის თავს «სოციალისტებს» უწოდებენ»** [1] (იხ. ტ. XXIV, გვ. 647).

«დაე ჯერ რევოლუციურმა პროლეტარიატმა დაამხოს ბურჟუაზია, მოსპოს კაპიტალის უღელი, დაამსხვრიოს ბურჟუაზიული სახელმწიფო აპარატი, — მაშინ შესძლებს გამარჯვებული პროლეტარიატი მშრომელი არაპროლეტარული მასების უმრავლესობის თანაგრძნობისა და დახმარების სწრაფად მოპოვებას, დააკმაყოფილებს რა მათ ექსპლოატატორთა **ხარჯზე**», — **ვამბობთ ჩვენ**» [1] (იხ. იქვე).

«მოსახლეობის უმრავლესობა რომ მიიმხროს, — განაგრძობს ლენინი, — ამისათვის პროლეტარიატმა, ჯერ-ერთი, უნდა დაამხოს ბურჟუაზია და ხელში ჩაიგდოს სახელმწიფო ძალაუფლება; მეორეც, მან უნდა დაამყაროს საბჭოთა ხელისუფლება, ნამსხვრევებად უნდა აქციოს ძველი სახელმწიფო აპარატი, რითაც იგი ერთბაშად ძირს უთხრის არაპროლეტარულ მშრომელ მასებში ბურჟუაზიისა და წვრილბურჟუაზიულ შემთანხმებელთა ბატონობას, ავტორიტეტსა და გავლენას. მესამეც, მან **სიბოლოდ** უნდა **მოსპოს** ბურჟუაზიისა და წვრილბურჟუაზიულ შემთანხმებელთა გავლენა არაპროლეტარული მშრომელი მასების **უმრავლესობაში მათი** ეკონომიური საჭიროებების **რევოლუციური** დაკმაყოფილებით **ექსპლოატატორთა ხარჯზე**» (იხ. იქვე, გვ. 641).

ასეთია პროლეტარული რევოლუციის დამახასიათებელი ნიშნები.

როგორია, ამასთან დაკავშირებით, პროლეტარიატის დიქტატურის ძირითადი ნიშნები, თუ აღიარებულია, რომ პროლეტარიატის

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

დიქტატურა პროლეტარული რევოლუციის ძირითად შინაარსს წარმოადგენს?

აი პროლეტარიატის დიქტატურის ყველაზე ზოგადი განმარტება, რომელიც ლენინმა მოგვცა:

«პროლეტარიატის დიქტატურა კლასობრივი ბრძოლის დასრულება როდია, არამედ მისი გაგრძელებაა ახალ ფორმებში. პროლეტარიატის დიქტატურა არის გამარჯვებული და პოლიტიკური ძალაუფლების სათავეში მოქცეული პროლეტარიატის კლასობრივი ბრძოლა ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, რომელიც დამარცხებულია, მაგრამ მოსპობილი, გამქრალი არ არის, რომელმაც არა თუ არ შეწყვიტა წინააღმდეგობის გაწევა, არამედ უფრო გააძლიერა იგი» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 311).

ილაშქრებს რა პროლეტარიატის დიქტატურისა და «საერთო-სახალხო», «საერთო-არჩევითი» ხელისუფლების, «არაკლასობრივი» ხელისუფლების ერთმანეთში არევის წინააღმდეგ, ლენინი ამბობს:

«იმ კლასმა, რომელმაც თავის ხელში აიღო პოლიტიკური ბატონობა, აიღო ის იმის შეგნებით, რომ მას **მარტო**[1] იგი იღებს. ეს შედის პროლეტარიატის დიქტატურის ცნებაში. ამ ცნებას მხოლოდ მაშინ აქვს აზრი, როდესაც ერთმა კლასმა იცის, რომ იგი მარტო იღებს თავის ხელში პოლიტიკურ ძალაუფლებას და არ ატყუებს არც თავის თავს და არც სხვებს ლათაიებით «საერთო-სახალხო, საერთო-არჩევითი, მთელი ხალხის მიერ ნაკურთხი» ხელისუფლების შესახებ» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 286).

მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ერთი კლასის, პროლეტართა კლასის ძალაუფლებას, რომელსაც იგი არ უნაწილებს და ვერც გაუნაწილებს სხვა კლასებს, არ ესაჭიროება თავისი მიზნების განსახორციელებლად სხვა კლასთა მშრომელი და ექსპლოატირებული მასების დახმარება, კავშირი. პირიქით. ეს ძალაუფლება, ერთი კლასის ძალაუფლება, შეიძლება განმტკიცდეს და ბოლომდე გატარდეს პროლეტართა კლასსა და წვრილბურჟუაზიული კლასების მშრომელ მასებს, უწინარეს ყოვლისა, გლეხობის მშრომელ მასებს შორის კავშირის მხოლოდ განსაკუთრებული ფორმის გზით.

კავშირის რა განსაკუთრებული ფორმაა ეს, რაში მდგომარეობს იგი? ეს კავშირი სხვა, არაპროლეტარული კლასების მშრომელ მასებთან საერთოდ ხომ არ ეწინააღმდეგება ერთი კლასის დიქტატურის იდეას?

იგი, კავშირის ეს განსაკუთრებული ფორმა, იმაში მდგომარეობს, რომ ამ კავშირის ხელმძღვანელ ძალას პროლეტარიატი წარმოადგენს. იგი, კავშირის ეს განსაკუთრებული ფორმა, იმაში მდგომარეობს, რომ სახელმწიფოს ხელმძღვანელს, ხელმძღვანელს პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში წარმოადგენს **ერთი** პარტია,

---

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. ს.

პროლეტარიატის პარტია, კომუნისტების პარტია, რომელიც **არ უნაწილებს და ვერც გაუნაწილებს** ხელმძღვანელობას სხვა პარტიებს.

როგორც ხედავთ, წინააღმდეგობა აქ მხოლოდ გარეგნული, მოჩვენებითია.

«პროლეტარიატის დიქტატურა, — ამბობს ლენინი, — არის **განსაკუთრებული ფორმა კლასობრივი კავშირისა**[1] პროლეტარიატსა — მშრომელთა ავანგარდსა — და მშრომელთა მრავალრიცხოვან არაპროლეტარულ ფენებს (წვრილი ბურჟუაზია, წვრილი მეპატრონენი, გლეხობა, ინტელიგენცია და სხვ.), ან მათს უმრავლესობას შორის, კავშირისა კაპიტალის წინააღმდეგ, კავშირისა კაპიტალის სრული დამხობის, ბურჟუაზიის წინააღმდეგობისა და მის მხრივ რესტავრაციის ცდების სრული დათრგუნვის მიზნით. კავშირისა სოციალიზმის საბოლოოდ შექმნის და განმტკიცების მიზნით. ეს განსაკუთრებული სახის კავშირია, რომელიც იქმნება განსაკუთრებულ ვითარებაში, სახელდობრ, გააფთრებული სამოქალაქო ომის ვითარებაში, ეს არის სოციალიზმის მტკიცე მომხრეების კავშირი მის მერყეე მოკავშირეებთან, ზოგჯერ «ნეიტრალურ» მოკავშირეებთან (მაშინ შეთანხმებიდან ბრძოლის შესახებ კავშირი ხდება შეთანხმება ნეიტრალიტეტის შესახებ). ეს არის **კავშირი ეკონომიურად, პოლიტიკურად, სოციალურად, სულიერად სხვადასხვაგვარ კლასებს შორის**»[1] (იხ. ტ. XXIV, გვ. 311).

ერთ-ერთ თავის საინსტრუქციო მოხსენებაში კამენევი, ილაშქრებს რა პროლეტარიატის დიქტატურის ასეთი გაგების წინააღმდეგ, ამბობს:

«დიქტატურა **არ არის**[1] ერთი კლასის კავშირი მეორესთან».

მე ვფიქრობ, რომ აქ კამენევს მხედველობაში აქვს, უწინარეს ყოვლისა, ერთი ადგილი ჩემი ბროშურიდან «ოქტომბრის რევოლუცია და რუსი კომუნისტების ტაქტიკა», სადაც ნათქვამია:

«პროლეტარიატის დიქტატურა არ არის უბრალო მმართველი ზედაფენა, «გამოცდილი სტრატეგის» მზრუნველი ხელით «მოხერხებულად» «შერჩეული» და მოსახლეობის ამა თუ იმ ფენაზე «გონივრულად დაყრდნობილი». პროლეტარიატის დიქტატურა არის პროლეტარიატისა და გლეხობის მშრომელი მასების კლასობრივი კავშირი კაპიტალის დასამხობად, სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვების მისაღწევად, იმ პირობით, რომ ამ კავშირის ხელმძღვანელ ძალას წარმოადგენს პროლეტარიატი».

მე სავსებით ვუჭერ მხარს პროლეტარიატის დიქტატურის ასეთ ფორმულირებას, ვინაიდან ვფიქრობ, რომ იგი მთლიანად და სავსებით ეთანხმება ლენინის ზემომოყვანილ ფორმულირებას.

---

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

მე ვამტკიცებ, რომ კამენევის ასეთი კატეგორიული ფორმით მოცემულ განცხადებას იმის შესახებ, რომ «დიქტატურა **არ არის** ერთი კლასის კავშირი მეორესთან», არაფერი აქვს საერთო პროლეტარიატის დიქტატურის ლენინურ თეორიასთან.

მე ვამტკიცებ, რომ ასე ლაპარაკი შეუძლიათ მხოლოდ იმ ადამიანებს, რომელთაც ვერ გაუგიათ კავშირის იდეის, პროლეტარიატისა და გლეხობის კავშირის იდეის აზრი, ამ კავშირში პროლეტარიატის **ჰეგემონიის** იდეის აზრი.

ასე ლაპარაკი შეუძლიათ მხოლოდ იმ ადამიანებს, რომელთაც ვერ გაუგიათ ლენინის თეზისი იმის შესახებ, რომ:

«**მხოლოდ გლეხობასთან შეთანხმებას**[1] შეუძლია იხსნას სოციალისტური რევოლუცია რუსეთში, სანამ რევოლუცია სხვა ქვეყნებში არ დაწყებულა» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 238).

ასე ლაპარაკი შეუძლიათ მხოლოდ იმ ადამიანებს, რომელთაც ვერ გაუგიათ ლენინის დებულება იმის შესახებ, რომ:

«**დიქტატურის უმაღლესი პრინციპი**[1] არის გლეხობასთან პროლეტარიატის კავშირის შენარჩუნება, რათა პროლეტარიატმა შესძლოს ხელმძღვანელი როლისა და სახელმწიფო ძალაუფლების შენარჩუნება» (იხ. იქვე, გვ. 460).

ლენინი, აღნიშნავს რა დიქტატურის ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს მიზანს, ექსპლოატატორთა დათრგუნვის მიზანს, ამბობს:

«დიქტატურის მეცნიერული ცნება სხვას არას ნიშნავს, თუ არა ისეთ ხელისუფლებას, რომელიც არ არის შეზღუდული არაფრით, არავითარი კანონით, აბსოლუტურად არავითარი წესით, და უშუალოდ ემყარება ძალდატანებას» (იხ. ტ. XXV, გვ. 441).

«დიქტატურა ნიშნავს — მიიღეთ ეს ცნობად ერთხელ და სამუდამოდ, ბატონო კადეტებო, — ძალაზე და არა კანონზე დამყარებულ შეუზღუდველ ძალაუფლებას. სამოქალაქო ომის დროს ყოველი გამარჯვებული ძალაუფლება შეიძლება იყოს მხოლოდ დიქტატურა» (იხ. ტ. XXV, გვ. 436).

მაგრამ პროლეტარიატის დიქტატურა, რა თქმა უნდა, არ ამოიწურება ძალდატანებით, თუმცა დიქტატურა ძალდატანების გარეშე შეუძლებელია.

«დიქტატურა, — ამბობს ლენინი, — ნიშნავს არა მარტო ძალდატანებას, თუმცა ძალდატანების გარეშე იგი შეუძლებელია, იგი ნიშნავს აგრეთვე შრომის უფრო მაღალ ორგანიზაციას, ვიდრე წინათ იყო» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 305).

«პროლეტარიატის დიქტატურა... არ არის მხოლოდ ძალდატანება ექსპლოატატორების მიმართ და არც უმთავრესად ძალდატანებაა. ამ რევოლუციური ძალდატა-

---

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ნების ეკონომიურ საფუძველს, მისი სიცოცხლისუნარიანობისა და წარმატების საწინდარს წარმოადგენს ის, რომ პროლეტარიატი განასახიერებს და ახორციელებს შრომის საზოგადოებრივი ორგანიზაციის უფრო მაღალ ტიპს, კაპიტალიზმთან შედარებით. ამაშია დედაარსი. ამაშია კომუნიზმის ძლიერების წყარო და მისი აუცილებელი სრული გამარჯვების საწინდარი» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 335 — 336).

«მისი (ე. ი. დიქტატურის. ი. სტ.) მთავარი დედაარსი მდგომარეობს მშრომელთა მოწინავე რაზმის, მისი ავანგარდის, მისი ერთადერთი ხელმძღვანელის — პროლეტარიატის ორგანიზებულობასა და დისციპლინიანობაში. მისი მიზანია სოციალიზმის შექმნა, საზოგადოების კლასებად დაყოფის მოსპობა, საზოგადოების ყველა წევრის მშრომელად გადაქცევა, ადამიანის მიერ ადამიანის ყოველგვარი ექსპლოატაციისათვის ნიადაგის გამოცლა. ამ მიზნის ერთბაშად განხორციელება შეუძლებელია, იგი მოითხოვს კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე საკმაოდ ხანგრძლივ გარდამავალ პერიოდს, — იმიტომაც, რომ წარმოების გარდაქმნა ძნელი საქმეა, იმიტომაც, რომ ცხოვრების ყველა დარგში ძირეულ ცვლილებათა მოსახდენად საჭიროა დრო, იმიტომაც, რომ წვრილბურჟუაზიული და ბურჟუაზიული სამეურნეო საქმიანობისადმი შეჩვევის უდიდესი ძალის დაძლევა შეიძლება მხოლოდ ხანგრძლივი, მედგარი ბრძოლით. ამიტომაც ლაპარაკობს მარქსი პროლეტარიატის დიქტატურის მთელი პერიოდის, როგორც კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე გადასვლის პერიოდის, შესახებ» (იხ. იქვე, გვ. 314).

ასეთია პროლეტარიატის დიქტატურის დამახასიათებელი ნიშნები.

აქედან წარმოსდგება პროლეტარიატის დიქტატურის სამი ძირითადი მხარე.

1) პროლეტარიატის ძალაუფლების გამოყენება ექსპლოატატორთა დათრგუნვისათვის, ქვეყნის თავდაცვისათვის, სხვა ქვეყნების პროლეტარებთან კავშირის განმტკიცებისათვის, ყველა ქვეყანაში რევოლუციის განვითარებისა და გამარჯვებისათვის.

2) პროლეტარიატის ძალაუფლების გამოყენება მშრომელი და ექსპლოატირებული მასების საბოლოო ჩამოშორებისათვის ბურჟუაზიისაგან, ამ მასებთან პროლეტარიატის კავშირის განმტკიცებისათვის, სოციალისტური მშენებლობის საქმეში ამ მასების ჩაბმისათვის, პროლეტარიატის მხრივ ამ მასების სახელმწიფოებრივი ხელმძღვანელობისათვის.

3) პროლეტარიატის ძალაუფლების გამოყენება სოციალიზმის ორგანიზაციისათვის. კლასების მოსპობისათვის, უკლასო საზოგადოებაში, სოციალისტურ საზოგადოებაში გადასვლისათვის.

პროლეტარული დიქტატურა სამივე ამ მხარის შეერთებაა. არც ერთი ეს მხარე არ შეიძლება წამოყენებულ იქნას როგორც პროლეტარიატის დიქტატურის **ერთადერთი** დამახასიათებელი ნიშანი, და, პირიქით, საკმარისია ამ ნიშანთაგან თუნდაც ერთი დააკლდეს, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა უკვე აღარ იყოს დიქტატურა კაპიტალისტური გარემოცვის ვითარებაში. ამიტომ ამ სამი მხარი-

დან არც ერთის გამორიცხვა არ შეიძლება, თუ არ გვინდა დავამახინჯოთ პროლეტარიატის დიქტატურის ცნება. მხოლოდ სამივე ეს მხარე, ერთად აღებული, გვაძლევს პროლეტარიატის დიქტატურის სრულ და დამთავრებულ ცნებას.

პროლეტარიატის დიქტატურას აქვს თავისი პერიოდები, თავისი განსაკუთრებული ფორმები, მუშაობის სხვადასხვაგვარი მეთოდები. სამოქალაქო ომის პერიოდში განსაკუთრებით შესამჩნევია დიქტატურის ძალდატანებითი მხარე. მაგრამ აქედან სრულიადაც არ გამომდინარეობს, რომ სამოქალაქო ომის პერიოდში არავითარი აღმშენებლობითი მუშაობა არ წარმოებს. აღმშენებლობითი მუშაობის გარეშე სამოქალაქო ომის წარმოება შეუძლებელია. სოციალიზმის მშენებლობის პერიოდში კი, პირიქით, განსაკუთრებით შესამჩნევია დიქტატურის მშვიდობიანი, ორგანიზატორული, კულტურული მუშაობა, რევოლუციური კანონიერება და სხვ.. მაგრამ აქედანაც სრულიად არ გამომდინარეობს, რომ დიქტატურის ძალდატანებითი მხარე მოიხსნა ან შეიძლება მოიხსნას მშენებლობის პერიოდში. დათრგუნვის ორგანოები, არმია და სხვა ორგანიზაციები, ისევე აუცილებელია ახლა, მშენებლობის მომენტში, როგორც სამოქალაქო ომის პერიოდში. ამ ორგანოების არსებობის გარეშე შეუძლებელია დიქტატურის ცოტად თუ ბევრად უზრუნველყოფილი აღმშენებლობითი მუშაობა. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ რევოლუციამ ჯერჯერობით მხოლოდ ერთ ქვეყანაში გაიმარჯვა. არ უნდა დავივიწყოთ, რომ, სანამ არსებობს კაპიტალისტური გარემოცვა, იქნება ინტერვენციის საფრთხეც, ამ საფრთხიდან გამომდინარე ყველა შედეგით.

V

პარტია და მუშათა კლასი პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში

ზემოთ მე ვლაპარაკობდი პროლეტარიატის დიქტატურაზე მისი ისტორიული აუცილებლობის თვალსაზრისით, მისი კლასობრივი შინაარსის თვალსაზრისით, მისი სახელმწიფოებრივი ბუნების თვალსაზრისით, ბოლოს, მისი იმ ნგრევითი და შემოქმედებითი ამოცანების თვალსაზრისით, რომლებსაც იგი ასრულებს მთელი ისტორიული პერიოდის განმავლობაში, რასაც ეწოდება კაპიტალიზმიდან სოციალიზმზე გარდამავალი პერიოდი.

ახლა უნდა ვილაპარაკოთ პროლეტარიატის დიქტატურაზე მისი აგებულების თვალსაზრისით, მისი «მექანიზმის» თვალსაზრისით, იმ «ამძრავი ღვედების», «ბერკეტებისა» და «წარმმართავი ძალის»

როლისა და მნიშვნელობის თვალსაზრისით, რომელთა ერთობლიობა შეადგენს «პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემას» **(ლენინი)** და რომელთა დახმარებითაც ხორციელდება პროლეტარიატის დიქტატურის ყოველდღიური მუშაობა.

ეს რა «ამძრავი ღვედები» და «ბერკეტებია» პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში? ეს რა «წარმმართავი ძალაა»? რისთვის გახდნენ ისინი საჭირო?

ბერკეტები ან ამძრავი ღვედები პროლეტარიატის ის მასობრივი ორგანიზაციები არიან, რომელთა დაუხმარებლადაც შეუძლებელია დიქტატურის განხორციელება.

წარმმართავი ძალა პროლეტარიატის მოწინავე რაზმია, მისი ავანგარდია, რომელიც პროლეტარიატის დიქტატურის ძირითად ხელმძღვანელ ძალას წარმოადგენს.

ეს ამძრავი ღვედები, ბერკეტები და წარმმართავი ძალა პროლეტარიატს ესაჭიროება იმიტომ, რომ უიმათოდ იგი გამარჯვებისათვის ბრძოლაში დაემსგავსებოდა უიარაღო არმიას ორგანიზებული და შეიარაღებული კაპიტალის წინაშე. ეს ორგანიზაციები პროლეტარიატს ესაჭიროება იმიტომ, რომ უიმათოდ იგი აუცილებლად დამარცხდებოდა ბურჟუაზიის დამხობისათვის ბრძოლაში, თავისი ძალაუფლების განმტკიცებისათვის ბრძოლაში, სოციალიზმის მშენებლობისათვის ბრძოლაში. ამ ორგანიზაციების სისტემატური დახმარება და ავანგარდის წარმმართავი ძალა საჭიროა იმიტომ, რომ ამ პირობების გარეშე შეუძლებელია პროლეტარიატის რამდენადმე ხანგრძლივი და მტკიცე დიქტატურა.

რა ორგანიზაციებია ეს?

ეს არის, ჯერ-ერთი, მუშათა **პროფკავშირები,** თავიანთი განშტოებებით ცენტრში და ადგილებზე მთელი რიგი საწარმოო, კულტურული, ალმზრდელობითი და სხვა ორგანიზაციების სახით. ისინი აერთიანებენ ყველა პროფესიის მუშებს. ეს არაპარტიული ორგანიზაციაა. პროფკავშირებს შეიძლება ეწოდოს ჩვენში გაბატონებული მუშათა კლასის საყოველთაო ორგანიზაცია. ისინი წარმოადგენენ კომუნიზმის სკოლას. ისინი თავისი წრიდან გამოყოფენ საუკეთესო ადამიანებს ხელმძღვანელი მუშაობისათვის მართვა-გამგეობის ყველა დარგში. ისინი ახორციელებენ კავშირს მოწინავეებსა და ჩამორჩენილებს შორის მუშათა კლასის შემადგენლობაში. ისინი აკავშირებენ მუშათა მასებს მუშათა კლასის ავანგარდთან.

მეორეც, ეს არის **საბჭოები,** თავიანთი მრავალრიცხოვანი განშტოებებით ცენტრში და ადგილებზე ადმინისტრაციული, სამეურ-

ნეო, სამხედრო, კულტურული და სხვა სახელმწიფო ორგანიზაციების სახით, პლუს მშრომელთა ურიცხვი მასობრივი ნებაყოფლობითი გაერთიანებანი, რომელნიც გარს არტყიან ამ ორგანიზაციებს და აკავშირებენ მათ მოსახლეობასთან. საბჭოები ქალაქისა და სოფლის ყველა მშრომელთა მასობრივი ორგანიზაციაა. ეს არაპარტიული ორგანიზაციაა. საბჭოები პროლეტარიატის დიქტატურის პირდაპირი გამოხატულებაა. საბჭოების მეშვეობით ტარდება დიქტატურის განმტკიცებისა და სოციალიზმის მშენებლობის ყველა და ყოველგვარი ღონისძიება. საბჭოების მეშვეობით ხორციელდება პროლეტარიატის სახელმწიფოებრივი ხელმძღვანელობა გლეხობის მიმართ. საბჭოები აკავშირებენ მშრომელთა მილიონიან მასებს პროლეტარიატის ავანგარდთან.

მესამეც, ეს არის ყველა სახის **კოოპერაცია** მთელი თავისი განშტოებებით. ეს არის მშრომელთა მასობრივი ორგანიზაცია, ორგანიზაცია არაპარტიული, რომელიც აერთიანებს მათ, უწინარეს ყოვლისა, როგორც მომხმარებლებს, და აგრეთვე, დროთა მსვლელობაში, როგორც მწარმოებლებსაც (სასოფლო-სამეურნეო კოოპერაცია). მას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება პროლეტარიატის დიქტატურის განმტკიცების შემდეგ, ფართო მშენებლობის პერიოდში. იგი აადვილებს პროლეტარიატის ავანგარდის კავშირს გლეხობის მასებთან და ქმნის სოციალისტური მშენებლობის ფერხულში უკანასკნელთა ჩაბმის შესაძლებლობას.

მეოთხეც, ეს არის **ახალგაზრდობის კავშირი.** ეს არის მუშა და გლეხი ახალგაზრდობის მასობრივი ორგანიზაცია, ორგანიზაცია არაპარტიული, მაგრამ პარტიასთან შეკავშირებული. მისი ამოცანაა ღაეხმაროს პარტიას სოციალიზმის სულისკვეთებით ახალი თაობის აღზრდის საქმეში. იგი იძლევა ახალგაზრდა რეზერვებს პროლეტარიატის ყველა დანარჩენი მასობრივი ორგანიზაციისათვის მართვა-გამგეობის ყველა დარგში. ახალგაზრდობის კავშირმა განსაკუთრებული მნიშვნელობა მოიპოვა პროლეტარიატის დიქტატურის განმტკიცების შემდეგ, პროლეტარიატის ფართო კულტურული და აღმშრდელობითი მუშაობის პერიოდში.

ეს არის, ბოლოს, პროლეტარიატის **პარტია,** მისი ავანგარდი. პარტიის ძალა იმაში მდგომარეობს, რომ იგი თავის რიგებში იკრებს პროლეტარიატის ყველა საუკეთესო ადამიანს ყველა მისი მასობრივი ორგანიზაციიდან. მისი დანიშნულება ისაა, რომ **გააერთიანოს** პროლეტარიატის **უკლებლივ** ყველა მასობრივი ორგანიზაციის მუშაობა და **წარმართოს** მათი მოქმედება ერთი მიზნისაკენ. პროლეტარიატის განთავისუფლების მიზნისაკენ. ხოლო მათი გაერთიანე-

ბა და ერთი მიზნის ხაზით წარმართვა აბსოლუტურად აუცილებელია, ვინაიდან უამისოდ შეუძლებელია პროლეტარიატის ბრძოლის ერთიანობა, ვინაიდან უამისოდ შეუძლებელია პროლეტარული მასების ხელმძღვანელობა მათს ბრძოლაში ძალაუფლებისათვის, მათს ბრძოლაში სოციალიზმის მშენებლობისათვის. მაგრამ პროლეტარიატის მასობრივ ორგანიზაციათა მუშაობის გაერთიანება და წარმართვა შეუძლია მხოლოდ პროლეტარიატის ავანგარდს, მის პარტიას. მხოლოდ პროლეტარიატის პარტიას, მხოლოდ კომუნისტების პარტიას შესწევს უნარი შეასრულოს ეს როლი ძირითადი ხელმძღვანელისა პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში.

რატომ?

; «ჯერ-ერთი, იმიტომ, რომ პარტია არის მუშათა კლასის იმ საუკეთესო ელემენტების შესაკრები პუნქტი, რომელთაც პირდაპირი კავშირი აქვთ პროლეტარიატის **უპარტიო ორგანიზაციებთან** და რომელნიც ძალიან ხშირად ხელმძღვანელობას უწევენ მათ: მეორეც, იმიტომ, რომ პარტია, როგორც მუშათა კლასის საუკეთესო **ადამიანების** შესაკრები პუნქტი, არის საუკეთესო სკოლა მუშათა კლასის **ისეთი** ლიდერების მოსამზადებლად, რომლებიც შესძლებენ ხელმძღვანელობა გაუწიონ **თავიანთი** კლასის **ორგანიზაციის** ყველა ფორმას; მესამეც, **იმიტომ, რომ პარტია,** როგორც მუშათა კლასის ლიდერების საუკეთესო სკოლა, თავისი გამოცდილებით და ავტორიტეტით არის ერთადერთი ორგანიზაცია, რომელსაც შეუძლია პროლეტარიატის ბრძოლის ხელმძღვანელობის ცენტრალიზება და, ამრიგად, მუშათა კლასის ყველა და ყოველგვარი უპარტიო ორგანიზაციის გადაჭცევა მომსახურე **ორგანოებად** და ამძრავ ღვედებად, რომლებიც აკავშირებენ მას კლასთან» (იხ. «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ»).

პარტია არის ძირითადი ხელმძღვანელი ძალა პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში.

«პარტია არის პროლეტარიატის კლასობრივი გაერთიანების **უმაღლესი ფორმა**» **(ლენინი).**

ამრიგად: **პროფკავშირები,** როგორც პროლეტარიატის მასობრივი ორგანიზაცია, რომელიც პარტიას აკავშირებს კლასთან, უწინარეს ყოვლისა საწარმოო ხაზით; **საბჭოები,** როგორც მშრომელთა მასობრივი ორგანიზაცია, რომელიც აკავშირებს პარტიას ამ მშრომელებთან, უწინარეს ყოვლისა სახელმწიფოებრივი **ხაზით; კოოპერაცია,** როგორც მასობრივი ორგანიზაცია, უმთავრესად გლეხობის ორგანიზაცია, რომელიც პარტიას აკავშირებს გლეხთა მასებთან, უწინარეს ყოვლისა სამეურნეო ხაზით, სოციალისტურ მშენებლობაში გლეხობის ჩაბმის **ხაზით; ახალგაზრდობის კავშირი,** როგორც მუშა და გლეხი **ახალგაზრდობის** მასობრივი ორგანიზაცია, რომელიც მოწოდებულია გაუადვილოს პროლეტარიატის ავან-

გარდს ახალი თაობის სოციალისტურად აღზრდა და ახალგაზრდა რეზერვების გამომუშავება; და, ბოლოს, **პარტია**, როგორც ძირითადი წარმმართავი ძალა პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში, რომელიც მოწოდებულია უხელმძღვანელოს ყველა ამ მასობრივ ორგანიზაციას,— ასეთია ზოგადად დიქტატურის «მექანიზმის» სურათი, «პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემის» სურათი.

პარტიის, როგორც ძირითადი ხელმძღვანელი ძალის, გარეშე შეუძლებელია პროლეტარიატის ცოტად თუ ბევრად ხანგრძლივი და მტკიცე დიქტატურა.

ამრიგად, ლენინის სიტყვებით რომ ვთქვათ, «გამოდის, საერთოდ და მთლიანად, ფორმალურად არა კომუნისტური, მოქნილი და შედარებით ფართო, მეტად მძლავრი, პროლეტარული, აპარატი, რომლის საშუალებითაც პარტია მჭიდროდ არის დაკავშირებული **კლასთან** და **მასასთან** და რომლის საშუალებითაც, პარტიის ხელმძღვანელობით, ხორციელდება **კლასის დიქტატურა**» (იხ. ტ. XXV. გვ. 192).

ეს, რა თქმა უნდა, არ შეიძლება ისე გავიგოთ, რომ პარტიას შეუძლია ან ვალდებულია შეცვალოს პროფკავშირები, საბჭოები და სხვა მასობრივი ორგანიზაციები. პარტია ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას. მაგრამ იგი ახორციელებს მას არა უშუალოდ, არამედ პროფკავშირების დახმარებით, საბჭოებისა და მათი განშტოებების მეშვეობით. ამ «ამძრავი ღვედების» გარეშე შეუძლებელი იქნებოდა ცოტად თუ ბევრად მტკიცე დიქტატურა.

«შეუძლებელია,— ამბობს ლენინი,— დიქტატურის განხორციელება, თუ არ იქნა რამდენიმე «ამძრავი ღვედის» ავანგარდიდან მოწინავე კლასის მასისაკენ, მისგან მშრომელთა მასისაკენ» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 65).

«პარტია, ასე ვთქვათ, იკრებს თავის რიგებში პროლეტარიატის ავანგარდს, და ეს ავანგარდი ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას. და თუ არ იქნა ისეთი საძირკველი, როგორიც არიან პროფკავშირები, შეუძლებელია დიქტატურის განხორციელება. შეუძლებელია სახელმწიფოებრივი ფუნქციების შესრულება. მათი განხორციელება კი გვიხდება ისევ და ისევ რაღაც ახალი ტიპის ზოგი რიგი განსაკუთრებული დაწესებულებების მეშვეობით [1], სახელდობრ: საბჭოთა აპარატის მეშვეობით» [1] (იხ. ტ. XXVI, გვ. 64).

პარტიის ხელმძღვანელი როლის უმაღლეს გამოხატულებად, მაგალითად, ჩვენში, საბჭოთა კავშირში, პროლეტარიატის დიქტატურის ქვეყანაში, ის ფაქტი უნდა ჩაითვალოს, რომ ჩვენი საბჭოთა და სხვა მასობრივი ორგანიზაციები არ წყვეტენ არც ერთ მნიშვნე-

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ლოვან პოლიტიკურ ან ორგანიზაციულ საკითხს პარტიისაგან სახელმძღვანელო მითითებათა მიუღებლად. **ამ აზრით** შეიძლებოდა გვეთქვა, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა, **არსებითად,** არის მისი ავანგარდის «დიქტატურა», მისი პარტიის, როგორც პროლეტარიატის **ძირითადი** ხელმძღვანელი ძალის, «დიქტატურა». აი რას ამბობდა ამის შესახებ ლენინი კომინტერნის II კონგრესზე:

«ტენერი ამბობს, რომ იგი პროლეტარიატის დიქტატურის მომხრეა, მაგრამ პროლეტარიატის დიქტატურა მას ცოტა სხვანაირად აქვს წარმოდგენილი, ვიდრე ის გვაქვს წარმოდგენილი ჩვენ. იგი ამბობს, რომ ჩვენ პროლეტარიატის დიქტატურა **არსებითად**[1] გვესმის როგორც მისი ორგანიზებული და შეგნებული უმცირესობის დიქტატურა.

და მართლაც, კაპიტალიზმის ეპოქაში, როდესაც მუშათა მასები განუწყვეტელ ექსპლოატაციას განიცდიან და მოკლებული არიან თავისი ადამიანური ნიჭის განვითარების საშუალებას, მუშათა პოლიტიკური პარტიების ყველაზე დამახასიათებელია სწორედ **ის,** რომ მათ შეუძლიათ მოიცვან თავისი კლასის მხოლოდ უმცირესობა. პოლიტიკურ პარტიას შეუძლია გააერთიანოს კლასის მხოლოდ უმცირესობა, ისევე, როგორც ყოველ კაპიტალისტურ საზოგადოებაში ნამდვილად შეგნებული მუშები **ყველა** მუშების მხოლოდ უმცირესობას შეადგენენ. ამიტომ ჩვენ იძულებული ვართ ვალიაროთ, რომ მხოლოდ ამ შეგნებულ უმცირესობას შეუძლია ხელმძღვანელობა გაუწიოს მუშათა ფართო მასებს და თან გაიყოლიოს ისინი. და თუ ამბობს ტენერი ამბობს, რომ ის პარტიის მტერია, მაგრამ ამავე დროს იმის მომხრეა, რომ ყველაზე უკეთ ორგანიზებული და ყველაზე რევოლუციური მუშების უმცირესობა **უჩვენებდეს** გზას მთელ პროლეტარიატს, მე ვამბობ, რომ ჩვენს შორის ნამდვილად არ არის განსხვავებაა» (იხ. ტ. XXV, გვ. 347).

მაგრამ ეს ისე როდი უნდა გავიგოთ, რომ პროლეტარიატის დიქტატურასა და პარტიის ხელმძღვანელ როლს (პარტიის «დიქტატურას») შორის შეიძლება **ტოლობის ნიშნის** გავლება, რომ შეიძლება პირველის **გაიგივება** მეორესთან, რომ შეიძლება პირველის **შეცვლა** მეორით. აი, მაგალითად, სორინი ამბობს, რომ **«პროლეტარიატის დიქტატურა ჩვენი პარტიის დიქტატურაა».** ეს დებულება, როგორც ხედავთ, აიგივებს «პარტიის დიქტატურას» პროლეტარიატის დიქტატურასთან. შეიძლება თუ არა, თუ ლენინიზმის ნიადაგზე **დავრჩებით,** მართებულად ვცნოთ ეს გაიგივება? არა, არ შეიძლება. და აი **რატომ.**

ჯერ-ერთი. ლენინის მიერ კომინტერნის II კონგრესზე წარმოთქმული სიტყვიდან ზემომოყვანილ ციტატაში ლენინი სრულიადაც არ აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელ როლს პროლეტარიატის დიქტატურასთან. იგი მარტო იმას ამბობს, რომ «მხოლოდ შეგნებულ უმცირესობას (ე. ი. პარტიას. **ი. სტ.**) შეუძლია ხელმძღვანელობა

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

გაუწიოს მუშათა ფართო მასებს და თან გაიყოლიოს ისინი», რომ **სწორედ ამ აზრით** «ჩვენ პროლეტარიატის დიქტატურა, **არსებითად** [1], გვესმის როგორც მისი ორგანიზებული და შეგნებული უმცირესობის დიქტატურა».

სთქვა — «არსებითად» კიდევ არ ნიშნავს სთქვა — «სავსებით». ჩვენ ხშირად ვამბობთ, რომ ნაციონალური საკითხი, არსებითად, გლეხობის საკითხია. და ეს სავსებით სწორია. მაგრამ ეს კიდევ არ ნიშნავს იმას, რომ გლეხობის საკითხი ფარავს ნაციონალურ საკითხს, რომ გლეხობის საკითხი თავისი მოცულობით უდრის ნაციონალურ საკითხს, რომ გლეხობის საკითხი გაიგივებულია ნაციონალურ საკითხთან. ზედმეტია იმის მტკიცება, რომ ნაციონალური საკითხი თავისი მოცულობით გლეხობის საკითხზე უფრო ფართო და მდიდარია. ამის ანალოგიით, იგივე უნდა ითქვას პარტიის ხელმძღვანელი როლისა და პროლეტარიატის დიქტატურის შესახებ. თუ პარტია ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას, და ამ აზრით პროლეტარიატის დიქტატურა, **არსებითად,** წარმოადგენს მისი პარტიის «დიქტატურას», ეს კიდევ არ ნიშნავს, რომ «პარტიის დიქტატურა» (ხელმძღვანელი როლი) **იგივეა,** რაც პროლეტარიატის დიქტატურა, რომ თავისი მოცულობით პირველი **უდრის** მეორეს. ზედმეტია იმის მტკიცება, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა თავისი მოცულობით პარტიის ხელმძღვანელ როლზე უფრო ფართო და მდიდარია. პარტია ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას. მაგრამ იგი ახორციელებს **პროლეტარიატის** დიქტატურას და არა სხვა რაიმე დიქტატურას. ვინც აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელ როლს პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ის პროლეტარიატის დიქტატურას ცვლის პარტიის «დიქტატურით».

მეორეც. პროლეტარიატის მასობრივი ორგანიზაციების არც ერთი მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება არ ხორციელდება პარტიის მხრივ სახელმძღვანელო მითითებათა გარეშე. ეს სავსებით სწორია. მაგრამ ნიშნავს თუ არა ეს იმას, რომ პროლეტარიატის დიქტატურა პარტიის სახელმძღვანელო მითითებებით **ამოიწურება?** ნიშნავს თუ არა ეს იმას, რომ, ამის გამო, შეიძლება პარტიის სახელმძღვანელო მითითებათა გაიგივება პროლეტარიატის დიქტატურასთან? რა თქმა უნდა, არ ნიშნავს. პროლეტარიატის დიქტატურა შესდგება პარტიის სახელმძღვანელო მითითებათაგან, პლუს ამ მითითებათა განხორციელება პროლეტარიატის მასობრივი ორგანიზაციების მიერ, პლუს მათი განხორციელება მოსახლეობის მიერ. აქ, როგორც

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ხედავთ, საქმე გვაქვს მთელ რიგ გადასვლებთან და შუალედ საფეხურებთან, რომელნიც შეადგენენ პროლეტარიატის დიქტატურის სრულიადაც არა მცირემნიშვნელოვან მომენტს. მაშასადამე, პარტიის სახელმძღვანელო მითითებებსა და მათ განხორციელებას შორის მოქცეულია იმათი ნება და მოქმედება, რომელთაც ხელმძღვანელობენ, კლასის ნება და მოქმედება, მისი მზადყოფნა (ან არნდომა) მხარი დაუჭიროს ამ მითითებებს, მისი უნარი (ან უუნარობა) განახორციელოს ეს მითითებანი, მისი უნარი (ან უუნარობა) განახორციელოს ისინი სწორედ ისე, როგორც ამას ვითარება მოითხოვს. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ პარტიას, რომელმაც იკისრა ხელმძღვანელობა, არ შეუძლია ანგარიში არ გაუწიოს იმათ ნებას, მდგომარეობას და შეგნების დონეს, რომელთაც ხელმძღვანელობას უწევს, არ შეუძლია მხედველობაში არ მიიღოს თავისი კლასის ნება, მდგომარეობა და შეგნების დონე. ამიტომ, ვინც აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელ როლს პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ის ცვლის კლასის ნებისყოფას და მოქმედებას პარტიის მითითებებით.

მესამეც. «პროლეტარიატის დიქტატურა, — ამბობს ლენინი, — არის გამარჯვებული და პოლიტიკური ძალაუფლების სათავეში მოქცეული პროლეტარიატის კლასობრივი ბრძოლა» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 311). რით შეიძლება გამოიხატოს ეს კლასობრივი ბრძოლა? იგი შეიძლება გამოიხატოს პროლეტარიატის მთელი რიგი შეიარაღებული გამოსვლებით დამხობილი ბურჟუაზიის გამოხდომათა წინააღმდეგ ან უცხოეთის ბურჟუაზიის ინტერვენციის წინააღმდეგ. იგი შეიძლება გამოიხატოს სამოქალაქო ომით, თუ პროლეტარიატის ხელისუფლება ჯერ კიდევ განმტკიცებული არ არის. იგი შეიძლება გამოიხატოს პროლეტარიატის ფართო ორგანიზატორული და აღმშენებლობითი მუშაობით, საქმეში ფართო მასების ჩაბმით, მას შემდეგ, რაც ხელისუფლება უკვე განმტკიცდა. ყველა ამ შემთხვევაში მოქმედ პირს წარმოადგენს პროლეტარიატი როგორც კლასი. არ მომხდარა, რომ პარტიას, მარტო პარტიას, მოეწყო ყველა ეს გამოსვლა მხოლოდ და მხოლოდ თავისი საკუთარი ძალებით, კლასის დაუხმარებლად. ჩვეულებრივ პარტია მხოლოდ ხელმძღვანელობას უწევს ამ გამოსვლებს, და ხელმძღვანელობას უწევს იმდენად, რამდენადაც მას მხარს უჭერს კლასი. ვინაიდან პარტიას არ შეუძლია დაფაროს, არ შეუძლია შეცვალოს კლასი. ვინაიდან პარტია, მიუხედავად მთელი მისი მნიშვნელოვანი, ხელმძღვანელი როლისა, მაინც რჩება კლასის ნაწილად. ამიტომ, ვინც აიგივებს პარ-

ტიის ხელმძღვანელ როლს პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ის კლასს ცვლის პარტიით.

მეოთხეც. პარტია ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას. «პარტია პროლეტარიატის უშუალო მმართველი ავანგარდია, იგი ხელმძღვანელია» **(ლენინი).** ამ აზრით, პარტია **ხელთ იღებს** ძალაუფლებას, პარტია **მართავს ქვეყანას.** მაგრამ ეს ისე როდი უნდა გვესმოდეს, რომ პარტია ახორციელებს პროლეტარიატის დიქტატურას სახელმწიფო ხელისუფლების გვერდის ავლით, სახელმწიფო ხელისუფლების გარეშე, რომ პარტია მართავს ქვეყანას საბჭოების გვერდის ავლით, არა საბჭოების მეშვეობით. ეს კიდევ არ ნიშნავს, რომ შეიძლება პარტიის გაიგივება საბჭოებთან, სახელმწიფო ხელისუფლებასთან. პარტია არის ძალაუფლების ბირთვი. მაგრამ იგი არ არის სახელმწიფო ხელისუფლება და არც შეიძლება გაიგივებულ იქნას მასთან.

«როგორც მმართველ პარტიას,— ამბობს ლენინი,— ჩვენ **არ** შეგვეძლო საბჭოთა «ზედაფენები» არ შეგვედუღებინა პარტიულ «ზედაფენებთან», — ისინი ჩვენში შედუღებული არიან და ასეთივე დარჩებიან» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 208). ეს სავსებით სწორია. მაგრამ ამით ლენინს სრულიადაც არ სურს თქვას, რომ მთლიანად ჩვენი საბჭოთა დაწესებულებანი, მაგალითად. ჩვენი არმია, ჩვენი ტრანსპორტი, ჩვენი სამეურნეო დაწესებულებანი და სხვ., წარმოადგენენ ჩვენი პარტიის დაწესებულებებს, რომ პარტიას შეუძლია საბჭოებისა და მათი განშტოებების შეცვლა, რომ შეიძლება პარტიის გაიგივება სახელმწიფო ხელისუფლებასთან. ლენინს არა ერთხელ უთქვამს, რომ «საბჭოების სისტემა არის პროლეტარიატის დიქტატურა», რომ «საბჭოთა ხელისუფლება არის პროლეტარიატის დიქტატურა» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 15 და 14), მაგრამ მას არასოდეს არ უთქვამს, რომ პარტია არის სახელმწიფო ხელისუფლება, რომ საბჭოები და პარტია ერთი და იგივეა. პარტია, რომელსაც რამდენიმე ასეული ათასი წევრი ჰყავს, ხელმძღვანელობას უწევს საბჭოებს და მათს განშტოებებს ცენტრში და ადგილებზე, რომლებიც აერთიანებენ ათეულმილიონობით ადამიანს, პარტიულსა და უპარტიოს. მაგრამ პარტიას არ შეუძლია და არც უნდა გასწიოს მათი მაგიერობა. აი რატომ ამბობს ლენინი, რომ «დიქტატურას ახორციელებს საბჭოებში ორგანიზებული პროლეტარიატი, რომელსაც ხელმძღვანელობას უწევს კომუნისტური პარტია ბოლშევიკებისა», რომ «პარტიის მთელი მუშაობა ხორციელდება საბჭოების **მეშვეობით** [1].

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. ს.

რომლებიც **აერთიანებენ** მშრომელთა მასებს განურჩევლად პროფესიისა» (იხ. ტ. XXV, გვ. 192 და 193), რომ დიქტატურის «განხორციელება გვიხდება... საბჭოთა აპარატის **მეშვეობით**»[1] (იხ. ტ. XXVI, გვ. 64). ამიტომ, ვინც აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელ როლს **პროლეტარიატის** დიქტატურასთან, იგი საბჭოებს, ე. ი. საბჭოთა ხელისუფლებას, ცვლის პარტიით.

მეხუთეც. პროლეტარიატის დიქტატურის ცნება სახელმწიფოებრივი ცნებაა. პროლეტარიატის დიქტატურა უთუოდ შეიცავს ძალდატანების ცნებას. ძალდატანების გარეშე არ არსებობს დიქტატურა, თუ დიქტატურას ამ სიტყვის ზუსტი მნიშვნელობით გავიგებთ. ლენინი განსაზღვრავს პროლეტარიატის დიქტატურას, როგორც ხელისუფლებას, რომელიც უშუალოდ ეყრდნობა **ძალდატანებას**» (იხ. ტ. XIX. გვ. 315). ამის გამო ლაპარაკი პარტიის დიქტატურაზე **პროლეტარების კლასის მიმართ** და მისი გაიგივება პროლეტარიატის დიქტატურასთან — ნიშნავს ლაპარაკს იმის შესახებ, რომ პარტია უნდა იყოს თავისი კლასის მიმართ არა მარტო ხელმძღვანელი, არა მარტო ბელადი და მასწავლებელი, არამედ ერთგვარი დიქტატორიც, რომელიც მის მიმართ იყენებს ძალდატანებას, რაც, რა თქმა უნდა, სრულიად არ არის სწორი. ამიტომ, ვინც აიგივებს «პარტიის დიქტატურას» პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ის მდუმარედ გამოდის იქიდან, რომ პარტიის ავტორიტეტის აგება შეიძლება ძალდატანებაზე მუშათა კლასის მიმართ, რაც აბსურდია და რაც სრულიად შეუთავსებელია ლენინიზმთან. პარტიის ავტორიტეტი ემყარება მუშათა კლასის ნდობას. ხოლო მუშათა კლასის ნდობის მოპოვება შეიძლება არა ძალდატანებით,— ძალდატანება მხოლოდ კლავს ნდობას,— არამედ პარტიის სწორი თეორიით, პარტიის სწორი პოლიტიკით, პარტიის ერთგულებით მუშათა კლასისადმი, მისი კავშირით მუშათა კლასის მასებთან, მისი მზადყოფნით და მისი უნარით — **დაარწმუნოს** მასები თავისი ლოზუნგების სისწორეში.

რა გამოდის აქედან?

აქედან ის გამოდის, რომ:

1) ლენინი ხმარობს სიტყვას პარტიის **დიქტატურა** ამ სიტყვის არა ზუსტი მნიშვნელობით («ძალდატანებაზე დამყარებული ხელისუფლება»), არამედ გადატანითი აზრით, მისი განუყოფელი ხელმძღვანელობის აზრით;

2) ვინც აიგივებს პარტიის ხელმძღვანელობას პროლეტარიატის **დიქტატურასთან**, ის ამახინჯებს ლენინს, უმართებულოდ აკუთვ-

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ნებს რა პარტიას ძალდატანების ფუნქციებს მთლიანად მუშათა კლასის მიმართ;

3) ვინც პარტიას აკუთვნებს მისთვის შეუფერებელ ძალდატანების ფუნქციებს მთლიანად მუშათა კლასის მიმართ, ის არღვევს ავანგარდისა და კლასის, პარტიისა და პროლეტარიატის სწორი ურთიერთობის ელემენტარულ მოთხოვნებს.

ამრიგად, ჩვენ პირისპირ მივადექით პარტიისა და კლასის, მუშათა კლასში პარტიულებისა და უპარტიოების ურთიერთობის საკითხს.

ლენინი ამ ურთიერთობას განსაზღვრავს, როგორც **«ურთიერთნდობას** [1] მუშათა კლასის ავანგარდსა და მუშათა მასას შორის» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 235).

რას ნიშნავს ეს?

ეს ნიშნავს, ჯერ-ერთი, იმას, რომ პარტია გულისხმიერად უნდა უგდებდეს ყურს მასების ხმას, რომ იგი ყურადღებით უნდა ეკიდებოდეს მასების რევოლუციურ ინსტინქტს, რომ იგი უნდა სწავლობდეს მასების ბრძოლის პრაქტიკას და ამით ამოწმებდეს თავისი პოლიტიკის სისწორეს, რომ იგი, მაშასადამე, არა მარტო უნდა ასწავლიდეს მასებს, არამედ კიდევაც სწავლობდეს მათგან.

მეორეც, ეს ნიშნავს იმას, რომ პარტია დღითი-დღე უნდა იმსაჩურებდეს პროლეტარული მასების ნდობას, რომ იგი თავისი პოლიტიკით და თავისი მუშაობით უნდა ჰქონდეს თავისთვის მასების მხარდაჭერას, რომ იგი კი არ უნდა მბრძანებლობდეს, არამედ უწინარეს ყოვლისა არწმუნებდეს და უადვილებდეს მასებს პარტიის პოლიტიკის სისწორის შეცნობას საკუთარი გამოცდილებით, რომ იგი, მაშასადამე, უნდა იყოს თავისი კლასის ხელმძღვანელი, ბელადი, მასწავლებელი.

ამ პირობების დარღვევა ნიშნავს ავანგარდსა და კლასს შორის სწორი ურთიერთობის დარღვევას, «ურთიერთნდობისათვის» ძირის გამოთხრას, როგორც კლასობრივი, ისე პარტიული დისციპლინის დაშლას.

«ალბათ, — ამბობს ლენინი, — ახლა უკვე თითქმის ყველა ხედავს, რომ ბოლშევიკები ვერ შეინარჩუნებდნენ ძალაუფლებას არა თუ 2½ წლის განმავლობაში, **არამედ** 2½ თვესაც, ჩვენს პარტიაში **რომ არ** ყოფილიყო უმკაცრესი, **ჭეშმარიტად** რკინისებური დისციპლინა, **მისთვის, რომ სავსებით და თავდადებით მხარი არ დაეჭირა მუშათა კლასის მთელ მასას** [1], ე. ი. ყოველივე იმას, **რაც ამ კლასში მოაზროვნე**, პატიოსანი, თავდადებული და გავლენიანია და რასაც შეუძლია გაიყოლიოს ან გაიტაცოს ჩამორჩენილი ფენები» (იხ. ტ. XXV, გვ. 173).

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

«პროლეტარიატის დიქტატურა, — ამბობს შემდეგ ლენინი, — არის შეუპოვარი ბრძოლა, სისხლიანი და უსისხლო, ძალადატანებითი და მშვიდობიანი, სამხედრო და სამეურნეო, პედაგოგიური და ადმინისტრატორული, ძველი საზოგადოების ძალებისა და ტრადიციების წინააღმდეგ. მილიონებისა და ათეული მილიონების ჩვეულების ძალა ყველაზე საშინელი ძალაა. ასეთი ბრძოლის წარმატებით წარმოება შეუძლებელია რკინისებური და ბრძოლაში გამობრძმედილი პარტიის გარეშე, ისეთი პარტიის გარეშე, **რომელიც ხარგებლობს თავისი კლასის ყველა პატიოსან ელემენტთა ნდობით** [1], ისეთი პარტიის გარეშე, რომელსაც შეუძლია თვალყური ადევნოს მასის განწყობილებას და გავლენა მოახდინოს მასზე» (იხ. ტ. XXV, გვ. 190).

მაგრამ როგორ იძენს პარტია კლასის ამ ნდობას და დახმარებას? როგორ იქმნება პროლეტარიატის დიქტატურისათვის აუცილებელი რკინისებური დისციპლინა მუშათა კლასში, რა ნიადაგზე აღმოცენდება იგი?

აი რას ამბობს ამის შესახებ ლენინი:

«რას ემყარება პროლეტარიატის რევოლუციური პარტიის დისციპლინა? რით ჰპწევდება იგი? რით მაგრდება? ჯერ-ერთი, პროლეტარული ავანგარდის შეგნებულობით და რევოლუციისადმი მისი ერთგულებით, მისი სიმტკიცით, თავდადებით, გმირობით. მეორეც, მისი უნარით — დაუკავშირდეს, დაუახლოვდეს, თუ გნებავთ, რამდენადმე შეუღწიოს მშრომელთა უფართოეს მასას [1], პირველ რიგში პროლეტარულს, მაგრამ აგრეთვე არაპროლეტარულ მშრომელ მასასაც. მესამეც, იმ პოლიტიკური ხელმძღვანელობის სისწორით, რომელსაც ეს ავანგარდი ახორციელებს, მისი პოლიტიკური სტრატეგიისა და ტაქტიკის სისწორით, იმ პირობით, რომ უფართოესი მასები **საკუთარი გამოცდილებით** დარწმუნდნენ ამ სისწორეში. ამ პირობების გარეშე შეუძლებელია განხორციელდეს დისციპლინა რევოლუციურ პარტიაში, რომელსაც ნამდვილად აქვს უნარი იყოს მოწინავე კლასის პარტია, იმ კლასისა, რომელმაც უნდა დაამხოს ბურჟუაზია და გარდაქმნას მთელი საზოგადოება. ამ პირობების გარეშე დისციპლინის შექმნის ცდა აუცილებლად იქცევა ამაო ცდად, ფრაზად, მანკვა-გრეხად. მაგრამ ეს პირობები, მეორე მხრივ, ერთბაშად ვერ გაჩნდებიან. ისინი გამომუშავდებიან მხოლოდ ხანგრძლივი შრომით, მძიმე გამოცდილებით; მათს გამომუშავებას აადვილებს მხოლოდ სწორი რევოლუციური თეორია, რომელიც, თავის მხრივ, დოგმა კი არ არის, არამედ საბოლოოდ იქმნება მხოლოდ ნამდვილად მასობრივი და ნამდვილად რევოლუციური მოძრაობის პრაქტიკასთან მჭიდრო კავშირში» (იხ. ტ. XXV, გვ. 174).

და შემდეგ:

«კაპიტალიზმზე გამარჯვების მოსაპოვებლად საჭიროა სწორი ურთიერთობა ხელმძღვანელ, კომუნისტურ პარტიასა, რევოლუციურ კლასსა, პროლეტარიატსა — და მასას, ე. ი. მშრომელთა და ექსპლოატირებულთა მთელ ერთობლიობას შორის. მხოლოდ კომუნისტურ პარტიას, თუ იგი ნამდვილად წარმოადგენს

[1] ხაზგასმა ჩემია. — ი. სტ.

რევოლუციური კლასის ავანგარდს, თუ იგი შეიცავს ამ კლასის ყველა საუკეთესო წარმომადგენელს, თუ იგი შესდგება მედგარი რევოლუციური ბრძოლის გამოცდილებით განათლებული და გამობრძმედილი, საესებით შეგნებული და ერთგული კომუნისტებისაგან, თუ ამ პარტიამ შესძლო განუყრელად დაკავშირებოდა თავისი კლასის მთელ ცხოვრებას, ხოლო მისი მეშვეობით ექსპლოატირებულთა მთელ მასას, და შთაეგონებინა ამ კლასისა და **ამ მასისათვის სრული ნდობა** [1], — მხოლოდ ასეთ პარტიას აქვს უნარი — ხელმძღვანელობა გაუწიოს 'პროლეტარიატს უაღრესად ულმობელ, გადამწყვეტ, უკანასკნელ ბრძოლაში კაპიტალიზმის მთელი ძალების წინააღმდეგ. მეორე მხრივ, მხოლოდ ასეთი პარტიის ხელმძღვანელობით შეუძლია პროლეტარიატს გაშალოს თავისი რევოლუციური შეტევის მთელი ძლიერება, არარად აქციოს უმნიშვნელო უმცირესობის — კაპიტალიზმის მიერ გარყვნილი მუშათა არისტოკრატიის, ტრედ-უნიონებისა და კოოპერაციის ძველი ბელადების და სხვ. აუცილებელი აპათია და ნაწილობრივ წინააღმდეგობაც, — **შეუძლია გაშალოს** მთელი თავისი ძალა, რომელიც, თვით კაპიტალისტური საზოგადოების ეკონომიური წყობილების გამო, განუზომლად უფრო დიდია, ვიდრე მისი წილი მოსახლეობაში» (იხ. ტ. XXV, გვ. 315).

ამ ციტატებიდან გამოდის, რომ:

1) პარტიის ავტორიტეტი და რკინისებური დისციპლინა მუშათა კლასში, რაც აუცილებელია პროლეტარიატის დიქტატურისათვის, შენდება არა შიშზე ან პარტიის «შეუზღუდველ» უფლებებზე, არამედ პარტიისადმი მუშათა კლასის ნდობაზე, მუშათა კლასის მიერ პარტიისათვის მხარდაჭერაზე;

2) პარტიისადმი მუშათა კლასის ნდობა მოიპოვება არა ერთბაშად და არა ძალდატანებით მუშათა კლასის მიმართ, არამედ პარტიის ხანგრძლივი მუშაობით მასებში, პარტიის სწორი პოლიტიკით, პარტიის უნარით—დაარწმუნოს მასები თავისი პოლიტიკის სისწორეში მასების საკუთარი გამოცდილების ნიადაგზე, პარტიის უნარით — უზრუნველყოს თავისთვის მუშათა კლასის მხარდაჭერა, უნარით — გაიყოლიოს მუშათა კლასის მასები;

3) პარტიის სწორი პოლიტიკის გარეშე, რაც მასების ბრძოლის გამოცდილებით უნდა იყოს განმტკიცებული, და მუშათა კლასის ნდობის გარეშე არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს პარტიის ნამდვილი ხელმძღვანელობა;

4) პარტია და მისი ხელმძღვანელობა, თუ პარტია სარგებლობს კლასის ნდობით, და თუ ეს ხელმძღვანელობა ნამდვილი ხელმძღვანელობაა, არ შეიძლება დაუპირისპირდეს პროლეტარიატის დიქტატურას, ვინაიდან მუშათა კლასის ნდობით აღჭურვილი პარტიის ხელმძღვანელობის (პარტიის «დიქტატურის») გარეშე შეუძლებელია პროლეტარიატის რამდენადმე მტკიცე დიქტატურა.

---

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ამ პირობების გარეშე პარტიის ავტორიტეტი და რკინისებური დისციპლინა მუშათა კლასში არის ან უშინაარსო ფრაზა, ანდა ყოყოჩობა და ავანტიურა.

არ შეიძლება პროლეტარიატის დიქტატურის დაპირისპირება პარტიის ხელმძღვანელობისათვის («დიქტატურისათვის»). არ შეიძლება, ვინაიდან პარტიის ხელმძღვანელობა მთავარია პროლეტარიატის დიქტატურაში, თუ ვიგულისხმებთ რამდენადმე მტკიცე და სრულ დიქტატურას, და არა ისეთს, როგორიც იყო, მაგალითად, პარიზის კომუნა, რომელიც წარმოადგენდა არასრულ და არამტკიცე დიქტატურას. არ შეიძლება, ვინაიდან პროლეტარიატის დიქტატურა და პარტიის ხელმძღვანელობა მოქცეული არიან, ასე ვთქვათ, მუშაობის ერთ ხაზზე, მოქმედებენ ერთი მიმართულებით.

«საკითხის უკვე მარტო დაყენება, — ამბობს ლენინი, — «პარტიის დიქტატურა თუ კლასის დიქტატურა? ბელადების დიქტატურა (პარტია) თუ მასების დიქტატურა (პარტია)?» მოწმობს აზრის ყოვლად წარმოუდგენელ და გამოუვალ არევ-დარევას... ყველამ იცის, რომ მასები იყოფიან კლასებად..., რომ კლასებს ჩვეულებრივ და მეტწილად ხელმძღვანელობენ, ყოველ შემთხვევაში თანამედროვე ცივილიზებულ ქვეყნებში, პოლიტიკური პარტიები; — რომ პოლიტიკურ პარტიებს, როგორც საერთო წესი, მართავენ ცოტად თუ ბევრად მტკიცე ჯგუფები ყველაზე ავტორიტეტული, გავლენიანი, გამოცდილი პირებისა, რომელთაც ირჩევენ ყველაზე პასუხსაგებ თანამდებობებზე და რომელთაც ბელადები ეწოდებათ... მიხვიდე... საერთოდ ბელადების დიქტატურისადმი მასების დიქტატურის დაპირისპირებამდე — სასაცილო უაზრობა და სისულელეა» (იხ. ტ. XXV, გვ. 187 და 188).

ეს სავსებით სწორია. მაგრამ ეს სწორი დებულება გამომდინარეობს იმ წანამძღვრიდან, რომ უკვე არსებობს სწორი ურთიერთობა ავანგარდსა და მუშათა მასებს შორის, პარტიასა და კლასს შორის. იგი გამომდინარეობს იმ ვარაუდიდან, რომ ურთიერთობა ავანგარდსა და კლასს შორის რჩება, ასე ვთქვათ, ნორმალური, რჩება «ურთიერთნდობის» ფარგლებში.

მაგრამ როგორ მოვიქცეთ, თუ სწორი ურთიერთობა ავანგარდსა და კლასს შორის, თუ «ურთიერთნდობა» პარტიასა და კლასს შორის დარღვეულია?

როგორ მოვიქცეთ, თუ თვით პარტია ასე თუ ისე იწყებს თავის დაპირისპირებას კლასისადმი, არღვევს კლასთან სწორი ურთიერთობის საფუძვლებს, არღვევს «ურთიერთნდობის» საფუძვლებს?

შესაძლებელია თუ არა საერთოდ ასეთი შემთხვევები?

დიახ, შესაძლებელია.

ეს შემთხვევები შესაძლებელია:

1) თუ პარტია იწყებს მასებში თავისი ავტორიტეტის აგებას არა

თავის მუშაობაზე და მასების ნდობაზე, არამედ თავის «შეუზღუდველ» უფლებებზე;

2) თუ პარტიის პოლიტიკა აშკარად არასწორია, ხოლო მას არა სურს გადასინჯოს და გამოასწოროს თავისი შეცდომა;

3) თუ პარტიის პოლიტიკა, საერთოდ, სწორია, მაგრამ მასები ჯერ კიდევ არ არიან მომზადებულნი მის შესათვისებლად, ხოლო პარტიას არა სურს ან არა აქვს უნარი დაელოდოს, როდ მასებს საშუალება მიეცეთ საკუთარი გამოცდილებით დარწმუნდნენ პარტიის პოლიტიკის სისწორეში, და ცდილობს თავს მოახვიოს მასებს თავისი პოლიტიკა.

ჩვენი პარტიის ისტორია მთელ რიგ ასეთ შემთხვევებს იძლევა. ჩვენი პარტიის სხვადასხვა დაჯგუფებანი, და ფრაქციები ეცემოდნენ და იფანტებოდნენ იმიტომ, რომ ისინი არღვევდნენ ერთ ამ სამ პირობათაგანს, ხოლო ზოგჯერ ერთად აღებულ ყველა ამ პირობასაც.

მაგრამ აქედან გამომდინარეობს, რომ პროლეტარიატის დიქტატურის დაპირისპირება პარტიის «დიქტატურისადმი» (ხელმძღვანელობისადმი) არ შეიძლება სწორად იქნას მიჩნეული მხოლოდ იმ შემთხვევაში:

1) თუ პარტიის დიქტატურად მუშათა კლასის მიმართ ვიგულისხმებთ არა დიქტატურას ამ სიტყვის საკუთარი აზრით («ძალდატანებაზე დამყარებული ძალაუფლება»), არამედ პარტიის ხელმძღვანელობას, რომელიც გამორიცხავს ძალდატანებას მთლიანად მუშათა კლასის მიმართ, მისი უმრავლესობის მიმართ, სწორედ ისე, როგორც ეს ლენინს ესმის;

2) თუ პარტიას შესწევს ძალა იყოს კლასის ნამდვილი ხელმძღვანელი, ე. ი. თუ პარტიის პოლიტიკა სწორია, თუ ეს პოლიტიკა შეესაბამება კლასის ინტერესებს;

3) თუ კლასი, თუ კლასის უმრავლესობა იზიარებს ამ პოლიტიკას, ითვისებს მას, რწმუნდება, პარტიის მუშაობის მეოხებით, ამ პოლიტიკის სისწორეში, ენდობა პარტიას და მხარს უჭერს მას.

ამ პირობების დარღვევა აუცილებლად იწვევს კონფლიქტს პარტიასა და კლასს შორის, განხეთქილებას მათ შორის, მათ დაპირისპირებას ერთიმეორისადმი.

შეიძლება თუ არა ძალით მოვახვიოთ კლასს პარტიის ხელმძღვანელობა? არა, არ შეიძლება. ყოველ შემთხვევაში, ასეთი ხელმძღვანელობა არ შეიძლება რამდენადმე ხანგრძლივი იქნეს. პარტიამ, თუ მას სურს დარჩეს პროლეტარიატის პარტიად, უნდა იცოდეს, რომ იგი, უწინარეს ყოვლისა და უმთავრესად, არის მუშათა კლა-

სის **ხელმძღვანელი, ბელადი, მასწავლებელი.** არ შეიძლება დავიწყოთ ლენინის სიტყვები, რომლებიც ამის შესახებ მან თქვა ბროშურაში **«სახელმწიფო და რევოლუცია»:**

«მარქსიზმი, ზრდის რა მუშათა პარტიას, ზრდის პროლეტარიატის ავანგარდს, რომელსაც უნარი შესწევს აიღოს ძალაუფლება და წაიყვანოს მთელი ხალხი სოციალიზმისაკენ, წარმართოს და მოაწყოს ახალი წყობილება, იყოს ყველა მშრომელთა და ექსპლოატირებულთა მასწავლებელი, ხელმძღვანელი, ბელადი[1] თავისი საზოგადოებრივი ცხოვრების უბურჟუაზიოდ და ბურჟუაზიის წინააღმდეგ მოწყობის საქმეში» (იხ. ტ. XXI, გვ. 386).

შეიძლება თუ არა ჩაითვალოს პარტია კლასის ნამდვილ ხელმძღვანელად, თუ მისი პოლიტიკა არასწორია, თუ მისი პოლიტიკა ეწინააღმდეგება კლასის ინტერესებს? რა თქმა უნდა, არ შეიძლება. ასეთ შემთხვევებში პარტიამ, თუ მას სურს დარჩეს ხელმძღვანელად, უნდა გადასინჯოს თავისი პოლიტიკა, უნდა გამოასწოროს თავისი პოლიტიკა, უნდა ალიაროს თავისი შეცდომა და გამოასწოროს იგი. ამ დებულების დასადასტურებლად შეიძლებოდა მიგვეთითებინა ჩვენი პარტიის ისტორიის თუნდაც ისეთ ფაქტზე, როგორიც არის სასურსათო გაწერის გაუქმების პერიოდი, როდესაც მუშათა და გლეხთა მასები აშკარად უკმაყოფილონი აღმოჩნდნენ ჩვენი პოლიტიკით და როდესაც პარტია შეუდგა, — გულახდილად და პატიოსნად შეუდგა ამ პოლიტიკის გადასინჯვას. აი რას ამბობდა მაშინ ლენინი X ყრილობაზე სასურსათო გაწერის გაუქმებისა და ახალი ეკონომიური პოლიტიკის შემოღების საკითხის შესახებ:

«ჩვენ არ უნდა ვცდილობდეთ დავმალოთ რამე, არამედ პირდაპირ უნდა ვამბობდეთ, რომ გლეხობა უკმაყოფილოა ურთიერთობის იმ ფორმით, რომელიც დამყარდა ჩვენსა და გლეხობას შორის, რომ მას არ სურს ურთიერთობის ეს ფორმა და შემდეგში ასე არ იცხოვრებს. ეს უდავოა. ეს მისი ნება გარკვეულად გამოხატა. ეს არის მშრომელი მოსახლეობის უდიდესი მასების ნება. ამას ანგარიში უნდა გავუწიოთ, და ჩვენ საკმაოდ ფხიზელი პოლიტიკოსები ვართ, რომ პირდაპირ ვთქვათ: მოდი გადავსინჯოთ ჩვენი პოლიტიკა გლეხობის მიმართ»[1] (იხ. ტ. XXVI, გვ. 238).

შეიძლება თუ არა ვიფიქროთ, რომ პარტიამ უნდა იკისროს ინიციატივა და ხელმძღვანელობა მასების გადამწყვეტი გამოსვლების მოწყობაში მხოლოდ იმ საფუძველზე, რომ მისი პოლიტიკა საერთოდ სწორია, თუ ამ პოლიტიკას ჯერ კიდევ ნდობით არ ეკიდება და მხარს არ უჭერს კლასი, ვთქვათ, თავისი პოლიტიკური ჩამორჩენილობის გამო, თუ პარტიას ჯერ კიდევ ვერ დაურწმუნებია

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. ს.

კლასი თავისი პოლიტიკის სისწორეში, ვთქვათ, იმის გამო, რომ მოვლენები ჯერ კიდევ არ მომწიფებულან? არა, არ შეიძლება. ასეთ შემთხვევებში პარტიას, თუ მას სურს იყოს ნამდვილი ხელმძღვანელი, უნდა შეეძლოს დაცდა, იგი უნდა არწმუნებდეს მასებს თავისი პოლიტიკის სისწორეში, უნდა დაეხმაროს მასებს თავიანთი საკუთარი გამოცდილებით დარწმუნდნენ ამ პოლიტიკის სისწორეში.

«თუ რევოლუციურ პარტიას, — ამბობს ლენინი, — არა ჰყავს უმრავლესობა რევოლუციური კლასების მოწინავე რაზმებში და ქვეყანაში, მაშინ აჯანყებაზე ლაპარაკიც ზედმეტია» (იხ. ტ. XXI, გვ. 282).

«რევოლუცია შეუძლებელია, თუ მუშათა კლასის უმრავლესობის შეხედულებები არ გამოიცვალა, ხოლო ეს გამოცვლა იქმნება მასების პოლიტიკური გამოცდილებით» (იხ. ტ. XXV, გვ. 221).

«პროლეტარული ავანგარდი იდეურად დაპყრობილია. ეს მთავარია. უამისოდ გამარჯვებისაკენ პირველი ნაბიჯის გადადგმაც კი შეუძლებელია. მაგრამ აქედან გამარჯვებამდე კიდევ საკმაოდ დიდი მანძილია. მარტო ავანგარდით გამარჯვება შეუძლებელია. გადამწყვეტ ბრძოლაში მარტო ავანგარდის ჩაბმა, სანამ მთელ კლასს, სანამ ფართო მასებს არ დაუკავებიათ ავანგარდისათვის ან პირდაპირი დახმარების პოზიცია, ან, ყოველ შემთხვევაში, მის მიმართ კეთილგანწყობილი ნეიტრალიტეტის და მისი მოწინააღმდეგეობისათვის მხარდაჭერის სრული უუნაროობის პოზიცია, — ეს იქნებოდა არა მარტო სისულელე, არამედ დანაშაულიც. ხოლო იმისათვის, რომ ნამდვილად მთელი კლასი, მშრომელთა და კაპიტალის მიერ დაჩაგრულთა ნამდვილად ფართო მასები ასეთ პოზიციამდე მივიდნენ, ამისათვის მარტო პროპაგანდა, მარტო აგიტაცია არ კმარა. ამისათვის საჭიროა ამ მასების საკუთარი პოლიტიკური გამოცდილება» (იხ. იქვე, გვ. 228).

ცნობილია, რომ ჩვენი პარტია სწორედ ასე იქცეოდა ლენინის აპრილის თეზისების გამოქვეყნებიდან 1917 წლის ოქტომბრის აჯანყებამდე განვლილ პერიოდში. და სწორედ იმიტომ, რომ იგი ლენინის ამ მითითებათა თანახმად მოქმედებდა, მოიგო მან აჯანყება.

ასეთია ძირითადად ავანგარდსა და კლასს შორის სწორი ურთიერთობის პირობები.

რას ნიშნავს **ხელმძღვანელობის გაწევა**, თუ პარტიის პოლიტიკა სწორია, ხოლო სწორი ურთიერთობა ავანგარდსა და კლასს შორის არ ირღვევა?

ასეთ პირობებში ხელმძღვანელობის გაწევა ნიშნავს **უნარს** — დაარწმუნო მასები პარტიის პოლიტიკის სისწორეში, წამოაყენო და გაატარო ისეთი ლოზუნგები, რომლებსაც მასები პარტიის პოზიციებამდე მიჰყავთ და რომლებიც უადვილებენ მათ საკუთარი გამოცდილებით შეიცნონ პარტიის პოლიტიკის სისწორე, აამაღლო მასები პარტიის შეგნების დონემდე და, ამრიგად, უზრუნველ-

ყო მასების მიერ მხარდაჭერა, მათი მზადყოფნა გადამწყვეტი ბრძოლისათვის.

ამიტომ დარწმუნების მეთოდი წარმოადგენს პარტიის მიერ მუშათა კლასის ხელმძღვანელობის ძირითად მეთოდს.

«ჩვენ, — ამბობს ლენინი, — ახლა რუსეთში, რუსეთისა და ანტანტის ბურჟუაზიაზე 2½ წლის უმაგალითო გამარჯვებათა შემდეგ, პროფკავშირებში შესვლის პირობად «დიქტატურის აღიარება» რომ წამოვეყენებინა, სისულელეს ჩავიდენდით, წავახდენდით ჩვენს გავლენას მასებზე, დავეხმარებოდით მენშევიკებს. ვინაიდან კომუნისტების მთელი ამოცანაა — შეეძლოთ დაარწმუნონ ჩამორჩენილები, შეეძლოთ ემუშაონ მათ შორის, და არა ის, რომ გაემიჯნონ მათ გამოგონილი ბავშვურ-«მემარცხენე» ლოზუნგებით» (იხ. ტ. XXV, გვ. 197).

ეს, რასაკვირველია, ისე არ უნდა გავიგოთ, რომ პარტიამ უნდა დაარწმუნოს უკლებლივ ყველა მუშა, რომ მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება მოქმედებაზე გადასვლა, რომ მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძლება მოქმედების დაწყება. სრულიადაც არა! ეს მხოლოდ იმას ნიშნავს, რომ პარტიამ, სანამ იგი გადამწყვეტ პოლიტიკურ მოქმედებას შეუდგებოდეს, ხანგრძლივი რევოლუციური მუშაობით უნდა უზრუნველყოს მის მიმართ მუშათა მასების უმრავლესობის მხარდაჭერა, ყოველ შემთხვევაში კლასის უმრავლესობის კეთილმოსურნე ნეიტრალიტეტი. წინააღმდეგ შემთხვევაში ლენინის დებულება იმის შესახებ, რომ პარტიის მიერ მუშათა კლასის უმრავლესობის მიმხრობა ძლევამოსილი რევოლუციის აუცილებელ პირობას წარმოადგენს, — ყოველგვარ აზრს მოკლებული იქნებოდა.

მაგრამ რა ვუყოთ უმცირესობას, თუ მას არ სურს, თუ იგი თანახმა არ არის ნებაყოფლობით დაემორჩილოს უმრავლესობის ნებას? შეუძლია თუ არა პარტიას, ვალდებულია თუ არა პარტია, როდესაც იგი აღჭურვილია უმრავლესობის ნდობით, აიძულოს უმცირესობა დაემორჩილოს უმრავლესობის ნებას? დიახ, შეუძლია და ვალდებულიც არის. ხელმძღვანელობას უზრუნველყოფს მასების დარწმუნების მეთოდი; როგორც მასებზე პარტიის ზეგავლენის ძირითადი მეთოდი. მაგრამ ეს კი არ გამორიცხავს, არამედ გულისხმობს იძულებას, თუ ეს იძულება ემყარება პარტიის მიმართ მუშათა კლასის უმრავლესობის ნდობასა და მხარდაჭერას, თუ მას იყენებენ უმცირესობის მიმართ მას შემდეგ, რაც შესძლეს დაერწმუნებინათ უმრავლესობა.

საჭიროა გავიხსენოთ ამის შესახებ დავა ჩვენს პარტიაში, რაც პროფკავშირული დისკუსიის პერიოდში წარმოებდა. რა იყო მაშინ ოპოზიციის შეცდომა, «ცეკტრანის» შეცდომა? ის ხომ არა, რომ ოპოზიცია მაშინ შესაძლებლად თვლიდა იძულებას? არა, ეს

როდი იყო. ოპოზიციის შეცდომა მაშინ ის იყო, რომ მან ვერ მოახერხა უმრავლესობის დარწმუნება თავისი პოზიციის სისწორეში, დაკარგა უმრავლესობის ნდობა, მაგრამ მაინც მიმართა იძულებას, მოითხოვდა უმრავლესობის ნდობით აღჭურვილი ადამიანების «შებერტყვას».

აი რას ამბობდა მაშინ ლენინი პარტიის X ყრილობაზე თავის სიტყვაში პროფესიული კავშირების შესახებ:

«იმისათვის, რომ მუშათა კლასის ავანგარდსა და მუშათა მასას შორის დამყარებულიყო ურთიერთობა, ურთიერთნდობა, საჭირო იყო, თუ «ცეკტრანმა» შეცდომა დაუშვა... საჭირო იყო მისი გასწორება. მაგრამ როდესაც ამ შეცდომის დაცვას იწყებენ, ეს უკვე პოლიტიკური საფრთხის წყარო ხდება. ჩვენ რომ დემოკრატიის ბაზრით მაქსიმალურად შესაძლებელი არ გაგვეკეთებინა იმ განწყობილებიდან, რომლის გამომხატველიც აქ კუტუზოვია, პოლიტიკურ კრახამდე მივიდოდით. **ჩვენ უწინარეს ყოვლისა უნდა დავარწმუნოთ, ხოლო შემდეგ ვაიძულოთ.** რადაც უნდა დაგვიჯდეს, ჯერ უნდა დავარწმუნოთ, ხოლო შემდეგ ვაიძულოთ[1]. ჩვენ ვერ შეუძელით ფართო მასების დარწმუნება და დავარღვიეთ სწორი თანაფარდობა ავანგარდსა და მასებს შორის» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 235).

ამასვე ამბობს ლენინი თავის ბროშურაში «პროფკავშირების შესახებ»:

«ჩვენ იძულებას მართებულად და წარმატებით მაშინ ვიყენებდით, როდესაც ვახერხებდით მისთვის ჯერ დარწმუნების ბაზის შექმნას» (იხ. იქვე, გვ. 74).

და ეს სავსებით სწორია. ვინაიდან ამ პირობების გარეშე არავითარი ხელმძღვანელობა არ შეიძლება. ვინაიდან მხოლოდ ამგვარად შეიძლება უზრუნველყოფილ იქნას მოქმედების ერთიანობა პარტიაში, თუ საქმე ეხება პარტიას, კლასის მოქმედების ერთიანობა, თუ საქმე ეხება კლასს მთლიანად. უამისოდ მუშათა კლასის რიგებში მოხდება გათიშვა, დაქსაქსვა, რღვევა.

ასეთია ზოგადად პარტიის მიერ მუშათა კლასის სწორი ხელმძღვანელობის საფუძვლები.

ხელმძღვანელობის ყოველი სხვაგვარი გაგება არის სინდიკალიზმი, ანარქიზმი, ბიუროკრატიზმი, ყველაფერი რაც გნებავთ,—მხოლოდ არა ბოლშევიზმი, მხოლოდ არა ლენინიზმი.

არ შეიძლება პროლეტარიატის დიქტატურა დავუპირისპიროთ პარტიის ხელმძღვანელობას («დიქტატურას»), თუ არსებობს სწორი ურთიერთობა პარტიასა და მუშათა კლასს შორის, ავანგარდსა და მუშათა მასებს შორის. მაგრამ აქედან გამომდინარეობს, რომ მით უფრო არ შეიძლება გავაიგივეოთ პარტია მუშათა კლასთან, პარტიის ხელმძღვანელობა («დიქტატურა») მუშათა კლასის დიქტატუ-

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. ხტ.

რასთან. **იმ საფუძველზე**, რომ არ შეიძლება პარტიის «დიქტატურა» დავუპირისპიროთ პროლეტარიატის დიქტატურას, სორინი მივიდა იმ არასწორ დასკვნამდე, რომ **«პროლეტარიატის დიქტატურა არის ჩვენი პარტიის დიქტატურა»**.

მაგრამ ლენინი ლაპარაკობს არა მარტო ასეთი დაპირისპირების შეუწყნარებლობაზე. იგი ამასთან ამბობს, რომ შეუწყნარებელია «ბელადების დიქტატურისათვის მასების დიქტატურის» დაპირისპირება. ხომ არ გნებავთ **ამ საფუძველზე** გააიგივეოთ ბელადების დიქტატურა პროლეტარიატის დიქტატურასთან? თუ ამ გზით წავიდოდით, უნდა გვეთქვა, რომ **«პროლეტარიატის დიქტატურა არის ჩვენი ბელადების დიქტატურა»**. კაცმა რომ თქვას, სწორედ ამ სისულელემდე მივყავართ პარტიის «დიქტატურისა» და პროლეტარიატის დიქტატურის გაიგივების პოლიტიკას...

რა აზრს ადგას ამის შესახებ ზინოვიევი?

ზინოვიევი, არსებითად, ადგას იმავე თვალსაზრისს — პროლეტარიატის დიქტატურასთან პარტიის «დიქტატურის» გაიგივების თვალსაზრისს, — რომელსაც ადგას სორინი, მაგრამ იმ განსხვავებით, რომ სორინი თავის აზრს უფრო პირდაპირ და უფრო გარკვეულად გამოთქვამს. ზინოვიევი კი «თავს იძვრენს». საკმარისია ავიღოთ თუნდაც შემდეგი ადგილი ზინოვიევის წიგნიდან «ლენინიზმი», რომ დავრწმუნდეთ ამაში:

«რა არის, — ამბობს ზინოვიევი, — სსრ კავშირში არსებული წყობილება მისი კლასობრივი შინაარსის თვალსაზრისით? ეს არის პროლეტარიატის დიქტატურა. რა არის ძალაუფლების უშუალო ძარღვი სსრ კავშირში? ვინ ახორციელებს მუშათა კლასის ძალაუფლებას? კომუნისტური პარტია! ამ აზრით **ჩვენში**[1] **პარტიის დიქტატურაა**. როგორია ხელისუფლების იერიდიული ფორმა სსრ კავშირში? როგორია საბჭოთა წყობილების ახალი ტიპი, შექმნილი ოქტომბრის რევოლუციის მიერ? ეს არის საბჭოთა სისტემა. ერთი სრულიადაც არ ეწინააღმდეგება მეორეს».

ერთი რომ მეორეს არ ეწინააღმდეგება, ეს, რა თქმა უნდა, მართალია, **თუ** პარტიის დიქტატურად მთლიანად მუშათა კლასის მიმართ პარტიის ხელმძღვანელობას ვიგულისხმებთ. მაგრამ როგორ შეიძლება **ამ საფუძველზე** ტოლობის ნიშნის გავლება პროლეტარიატის დიქტატურასა და პარტიის «დიქტატურას» შორის, საბჭოთა სისტემასა და პარტიის «დიქტატურას» შორის? ლენინი აიგივებდა საბჭოების სისტემას პროლეტარიატის დიქტატურასთან, და ის მართალი იყო, ვინაიდან საბჭოები, **ჩვენი** საბჭოები, წარმოადგენენ პარტიის ხელმძღვანელობით პროლეტარიატის გარშემო მშრომელი

---

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

მასების შეკავშირების ორგანიზაციას. მაგრამ როდის, სად, თავის რომელ შრომაში სკამდა ლენინი ტოლობის ნიშანს პარტიის «დიქტატურასა» და პროლეტარიატის დიქტატურას შორის, პარტიის «დიქტატურასა» და საბჭოების სისტემას შორის, როგორც ამას ახლა ზინოვიევი სჩადის? პროლეტარიატის დიქტატურას არ ეწინააღმდეგება არა მარტო პარტიის ხელმძღვანელობა («დიქტატურა»), არამედ ბელადების ხელმძღვანელობაც («დიქტატურა»). ხომ არ გნებავთ **ამის საფუძველზე** გამოვაცხადოთ, რომ ჩვენი ქვეყანა წარმოადგენს პროლეტარიატის დიქტატურის ქვეყანას, **ესე იგი** პარტიის დიქტატურის ქვეყანას, **ესე იგი** ბელადების დიქტატურის ქვეყანას? და აკი სწორედ ამ სისულელემდე მივყავართ პროლეტარიატის დიქტატურასთან პარტიის «დიქტატურის» გაიგივების «პრინციპს», რომელსაც ზინოვიევი შეპარვით და გაუბედავად იტარებს.

ლენინის მრავალრიცხოვან შრომებში შევძელი მხოლოდ ხუთი შემთხვევის აღნიშვნა, სადაც ლენინი გაკვრით ეხება პარტიის დიქტატურის საკითხს.

პირველი შემთხვევა — ეს არის კამათი ესერებთან და მენშევიკებთან, სადაც ლენინი ამბობს:

«როდესაც ჩვენ გვისაყვედურებენ ერთი პარტიის დიქტატურას და გვთავაზობენ, როგორც თქვენ გაგეგონებათ, ერთიან სოციალისტურ ფრონტს, ჩვენ ვამბობთ: «დიახ, ერთი პარტიის დიქტატურა! ჩვენ ამას ვადგევართ და ამ ნიადაგს ვერ ძოვშორდებით, ვინაიდან ეს ის პარტიაა, რომელმაც ათეული წლების განმავლობაში ჭოიპოვა მთელი საფაბრიკო-საქარხნო და სამრეწველო პროლეტარიატის ავანგარდის მდგომარეობა»» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 423).

მეორე შემთხვევა — ეს არის «წერილი მუშებისა და გლეხებისადმი კოლჩაკზე გამარჯვების გამო», სადაც ლენინი ამბობს:

«გლეხებს აშინებენ (განსაკუთრებით მენშევიკები და ესერები, ყველანი, მათგან თვით «მემარცხენეებიც») «ერთი პარტიის დიქტატურის», ბოლშევიკ-კომუნისტების პარტიის დიქტატურის საფრთხობელათი.

კოლჩაკის მაგალითზე გლეხებმა ისწავლეს არ შეუშინდნენ საფრთხობელას.

ან მემამულეებისა და კაპიტალისტების დიქტატურა (ე. ი. რკინისებური ძალაუფლება), ან მუშათა კლასის დიქტატურა» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 436).

მესამე შემთხვევა — ეს არის ლენინის სიტყვა კომინტერნის II კონგრესზე ტენერთან კამათის დროს. ციტატა ამ სიტყვიდან ზემოთ მოვიყვანე.

მეოთხე შემთხვევა — ეს არის რამდენიმე სტრიქონი ბროშურაში ««მემარცხენეობის» საყმაწვილო სენი კომუნიზმში». სათანადო ციტატები უკვე მოყვანილია ზემოთ.

და მეხუთე შემთხვევა — ეს არის პროლეტარიატის დიქტატურის სქემის მონახაზი, გამოქვეყნებული III «ლენინის კრებულში», სადაც არის ქვესათაური სახელწოდებით: «ერთი პარტიის დიქტატურა» (იხ. «ლენინის კრებული» III, გვ. 497).

საჭიროა აღინიშნოს, რომ ხუთიდან ორ შემთხვევაში, უკანასკნელ და მეორე შემთხვევაში, სიტყვებს «ერთი პარტიის დიქტატურა» ლენინი ბრჭყალებში სვამს, რითაც აშკარად ხაზს უსვამს ამ ფორმულის არაზუსტ, გადატანითს აზრს.

საჭიროა აგრეთვე აღინიშნოს, რომ ყველა ამ შემთხვევაში ლენინი «პარტიის დიქტატურად» გულისხმობდა დიქტატურას («რკინისებური ძალაუფლება») «მემამულეებისა და კაპიტალისტების» მიმართ და არა მუშათა კლასის მიმართ, წინააღმდეგ კაუცკისა და კომპანიის ცილისმწამებლური მონაჭორებისა.

დამახასიათებელია, რომ ლენინის **არც ერთ** შრომაში, როგორც ძირითადში, ისე მეორეხარისხოვანში, სადაც იგი განმარტავს ან მხოლოდ იხსენიებს პროლეტარიატის დიქტატურას და პარტიის როლს პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში, გაკვრითაც არ არის ნათქვამი, რომ «პროლეტარიატის დიქტატურა არის ჩვენი პარტიის დიქტატურა». პირიქით, ამ შრომების ყოველი გვერდი, ყოველი სტრიქონი ასეთი ფორმულის წინააღმდეგ ღაღადებს (იხ. «სახელმწიფო და რევოლუცია», «პროლეტარული რევოლუცია და რენეგატი კაუცკი», ««მემარცხენეობის» საყმაწვილო სენი კომუნიზმში» და სხვ.).

უფრო მეტად დამახასიათებელია, რომ კომინტერნის II კონგრესის თეზისებში პოლიტიკური პარტიის როლის შესახებ, რომლებიც გამომუშავებულია უშუალოდ ლენინის ხელმძღვანელობით და რომლებზეც ლენინი არა ერთხელ მიუთითებდა თავის სიტყვებში, როგორც პარტიის როლისა და ამოცანების სწორი ფორმულირების ნიმუშზე, — ჩვენ **ერთ სიტყვასაც**, პირდაპირ **ერთ სიტყვასაც კი** ვერ ვპოულობთ პარტიის დიქტატურის შესახებ.

რას მოწმობს ყოველივე ეს?

იმას, რომ:

ა) ლენინს ფორმულა «პარტიის დიქტატურა» არ მიაჩნდა უნაკლო, ზუსტ ფორმულად, რის გამო ლენინი მას მეტად იშვიათად ხმარობს თავის შრომებში და ზოგჯერ ბრჭყალებში სვამს;

ბ) იმ იშვიათ შემთხვევებში, როდესაც ლენინი, მოწინააღმდეგეებთან კამათის დროს, იძულებული იყო ელაპარაკნა პარტიის დიქტატურის შესახებ, ის ჩვეულებრივ ლაპარაკობდა «**ერთი** პარ-

ტიის დიქტატურაზე», ე. ი. იმაზე, რომ ჩვენი პარტია **ერთი** დგას ხელისუფლების სათავეში, რომ იგი ძალაუფლებას **არ უნაწილებს სხვა** პარტიებს, ამასთან იგი ყოველთვის განმარტავდა, რომ პარტიის დიქტატურად **მუშათა კლასის მიმართ** უნდა ვიგულისხმოთ პარტიის ხელმძღვანელობა, მისი ხელმძღვანელი როლი;

გ) ყველა იმ შემთხვევაში, როდესაც ლენინს საჭიროდ მიაჩნდა მეცნიერულად განესაზღვრა პარტიის როლი პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში, იგი ლაპარაკობდა პარტიის **მხოლოდ და მხოლოდ** ხელმძღვანელ როლზე (ასეთი შემთხვევა კი ათასობითაა) მუშათა კლასის მიმართ;

დ) სწორედ ამიტომ ლენინმა ვერ «მოისაზრა» შეეტანა ძირითად რეზოლუციაში პარტიის როლის შესახებ — მხედველობაში მაქვს კომინტერნის II კონგრესის რეზოლუცია — «პარტიის დიქტატურის» ფორმულა;

ე) ლენინიზმის თვალსაზრისით მართალი არ არიან და პოლიტიკურად ბეცები არიან ის ამხანაგები, რომლებიც აიგივებენ ან ცდილობენ გააიგივეონ პარტიის «დიქტატურა» და, მაშასადამე, «ბელადების დიქტატურაც», პროლეტარიატის დიქტატურასთან, ვინაიდან ამით ისინი არღვევენ ავანგარდისა და კლასის სწორი ურთიერთობის პირობებს.

აღარას ვამბობ იმაზე, რომ ფორმულას «პარტიის დიქტატურა», აღებულს ზემოხსენებული შენიშვნების გარეშე, შეუძლია შექმნას მთელი რიგი საშიშროებანი და პოლიტიკური მინუსები ჩვენს პრაქტიკულ მუშაობაში. ამ ფორმულით, თუ იგი უშენიშვნოდ იქნება აღებული, თითქოს უკარნახებენ:

ა) **უპარტიო მასებს:** არ გაბედოთ შედავება, არ გაბედოთ მსჯელობა, ვინაიდან პარტიას ყველაფერი შეუძლია, ვინაიდან ჩვენში პარტიის დიქტატურაა;

ბ) **პარტიულ კადრებს:** იმოქმედეთ უფრო გაბედულად, შეუტიეთ უფრო მაგრად, შეგიძლიათ ყურიც არ ათხოვოთ უპარტიო მასების ხმას, — ჩვენში პარტიის დიქტატურაა;

გ) **პარტიულ ზედაფენებს:** შეგიძლიათ ერთგვარი თვითკმაყოფილების ნება მისცეთ თავს, შეგიძლიათ კიდეც გაამპარტავნდეთ, ვინაიდან ჩვენში პარტიის დიქტატურაა და, «მაშასადამე», ბელადების დიქტატურაც.

მართებულია გავიხსენოთ ეს საშიშროებანი სწორედ ახლა, მასების პოლიტიკური აქტივობის აღმავლობის პერიოდში, როცა ჩვენთვის განსაკუთრებით ძვირფასია პარტიის მზადყოფნა — გულდასმით დაუგდოს ყური მასების ხმას, როცა ჩვენი პარტიის ძირი-

თად მცნებას წარმოადგენს მასების მოთხოვნილებებისადმი გულისხმიერება, როცა პარტიას მოეთხოვება გამოიჩინოს განსაკუთრებული წინდახედულობა და განსაკუთრებული მოკნილობა პოლიტიკაში, როცა გამპარტავნების საშიშროება ერთ-ერთი ყველაზე სერიოზული საფრთხეა, რომელიც კი დგას პარტიის წინაშე მასების სწორი ხელმძღვანელობის საქმეში.

არ შეიძლება არ მოვიგონოთ ლენინის ოქრო-სიტყვები, რომლებიც მან თქვა ჩვენი პარტიის XI ყრილობაზე:

«ხალხის მასაში ჩვენ (კომუნისტები. ი. სტ.) მაინც წვეთი ვართ ზღვაში, და ჩვენ შეგვიძლია მართვა მხოლოდ მაშინ, როცა სწორად გამოვხატავთ იმას, რაც ხალხს შეუგნია. უამისოდ კომუნისტური პარტია ვერ გაუძღვება პროლეტარიატს, ხოლო პროლეტარიატი ვერ გაიყოლიებს მასებს, და მთელი მანქანა დაიშლება» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 256).

«სწორად გამოხატოს ის, რაც ხალხს შეუგნია» — სწორედ ეს არის ის აუცილებელი პირობა, რომელიც უზრუნველყოფს პარტიისათვის პროლეტარიატის დიქტატურის სისტემაში ძირითადი ხელმძღვანელი ძალის საპატიო როლს.

VI

ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხი

ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» (1924 წ. მაისი, პირველი გამოცემა) მოცემულია ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხის ორი ფორმულირება. პირველ ფორმულირებაში ნათქვამია:

«წინათ ერთ ქვეყანაში რევოლუციის გამარჯვებას შეუძლებლად თვლიდნენ, რადგან ფიქრობდნენ, რომ ბურჟუაზიაზე გამარჯვებისათვის აუცილებელია ყველა მოწინავე ქვეყნის ან, ყოველ შემთხვევაში, ასეთი ქვეყნების უმრავლესობის პროლეტართა ერთად გამოსვლა. ახლა ეს თვალსაზრისი უკვე აღარ შეეფერება სინამდვილეს. ახლა უნდა გამოვდიოდეთ ასეთი გამარჯვების შესაძლებლობიდან, ვინაიდან იმპერიალიზმის ვითარებაში სხვადასხვა კაპიტალისტური ქვეყნის განვითარების არათანაბარი და ნახტომისებური ხასიათი, იმპერიალიზმის შიგნით კატასტროფულ წინააღმდეგობათა განვითარება, რომლებიც იწვევენ გარდუვალ ომებს, რევოლუციური მოძრაობის ზრდა მსოფლიოს ყველა ქვეყანაში, — ყოველივე ეს იწვევს ცალკეულ ქვეყნებში პროლეტარიატის გამარჯვების არა მარტო შესაძლებლობას, არამედ აუცილებლობასაც» (იხ. «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ»).

ეს დებულება საესებით სწორია, და მას კომენტარები არ ესაჭიროება. იგი მიმართულია სოციალ-დემოკრატების თეორიის წინააღმ-

დეგ, რომლებსაც პროლეტარიატის მიერ ერთ ქვეყანაში ძალაუფლების აღება, თუ ამავე დროს რევოლუციამ სხვა ქვეყნებშიც არ გაიმარჯვა, — უტოპიად მიაჩნიათ.

მაგრამ ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» არის კიდევ მეორე ფორმულირება. იქ ნათქვამია [1]:

«მაგრამ ერთ ქვეყანაში ბურჟუაზიის ძალაუფლების დამხობა და პროლეტარიატის ძალაუფლების დამყარება ჯერ კიდევ არ ნიშნავს სოციალიზმის სრული გამარჯვების უზრუნველყოფას. სოციალიზმის მთავარი ამოცანა — სოციალისტური წარმოების ორგანიზაცია — ჯერ კიდევ წინ არის. შეიძლება თუ არა ამ ამოცანის გადაჭრა, შეიძლება თუ არა სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვების მიღწევა ერთ ქვეყანაში, რამდენიმე მოწინავე ქვეყნის პროლეტარების შეერთებულ ღონისძიებათა გარეშე? არა, არ შეიძლება. ბურჟუაზიის დასამხობად საკმაოა ერთი ქვეყანა ღონისძიებანი, — ამას მოწმობს ჩვენი რევოლუციის ისტორია. სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებისათვის, სოციალისტური წარმოების ორგანიზაციისათვის ერთი ქვეყნის ღონისძიებანი, განსაკუთრებით ისეთი გლეხური ქვეყნისა, როგორიც რუსეთია, უკვე საკმაო არ არის, — ამისათვის აუცილებელია რამდენიმე მოწინავე ქვეყნის პროლეტართა ღონისძიებანი» (იხ. «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ», პირველი გამოცემა).

ეს მეორე ფორმულირება მიმართული იყო ლენინიზმის კრიტიკოსების მტკიცების წინააღმდეგ, ტროცკისტების წინააღმდეგ, რომლებიც აცხადებდნენ, რომ ერთ ქვეყანაში პროლეტარიატის დიქტატურა, სხვა ქვეყნებში გაუმარჯვებლად, ვერ «გაუმკლავდება კონსერვატიულ ევროპას».

ამდენად, — მაგრამ მხოლოდ ამდენად, — ეს ფორმულირება მაშინ (1924 წ. მაისი) საკმარისი იყო, და მან, უეჭველია, ერთგვარი სარგებლობა მოიტანა.

მაგრამ შემდეგ, როდესაც ლენინიზმის კრიტიკა ამ დარგში უკვე დაძლეული იყო პარტიაში და როდესაც დღის წესრიგში დადგა ახალი საკითხი, გარედან დაუხმარებლად, ჩვენი ქვეყნის ძალებით, სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენების შესაძლებლობის საკითხი, — მეორე ფორმულირება აღმოჩნდა უკვე აშკარად არასაკმარისი და, ამიტომ, არასწორი.

რაში მდგომარეობს ამ ფორმულირების ნაკლი?

მისი ნაკლი მდგომარეობს იმაში, რომ იგი ერთ საკითხად აკავშირებს ორ სხვადასხვა საკითხს: ერთი ქვეყნის ძალებით სოციალიზმის აშენების **შესაძლებლობის** საკითხს, რაზედაც დადებითი პასუხი უნდა იქნას გაცემული, და საკითხს იმის შესახებ. შეუძლია თუ არა პროლეტარიატის დიქტატურის ქვეყანას ჩათვალოს თავი **სავსებით**

[1] ლაპარაკია პირველ გამოცემაზე.

უზრუნველყოფილად ინტერვენციისაგან და, მაშასადამე, ძველი წესების რესტავრაციისაგან, მთელ რიგ სხვა ქვეყნებში რევოლუციის გაუმარჯვებლად, რაზედაც უარყოფითი პასუხი უნდა იქნას გაცემული. აღარას ვამბობ იმაზე, რომ ამ ფორმულირებამ შეიძლება საბაბი მოგვცეს ვიფიქროთ, რომ სოციალისტური საზოგადოების ორგანიზაცია შეუძლებელია ერთი ქვეყნის ძალებით, რაც, რა თქმა უნდა, სწორი არ არის.

ამის გამო მე სახე შევუცვალე ამ ფორმულირებას, შევასწორე იგი ჩემს ბროშურაში «ოქტომბრის რევოლუცია და რუსი კომუნისტების ტაქტიკა» (1924 წ. დეკემბერი) და ეს საკითხი გავყავი ორ საკითხად: **ბურჟუაზიული წესების რესტავრაციისაგან სრული გარანტიის** საკითხად და ერთ ქვეყანაში **სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენების შესაძლებლობის** საკითხად. ეს მიღწეულ იქნა, ჯერ-ერთი, იმ გზით, რომ «სოციალიზმის სრული გამარჯვება» გაგებულია როგორც «ძველი წესების აღდგენისაგან სრული გარანტია», რაც შესაძლებელია მხოლოდ «რამდენიმე ქვეყნის პროლეტარების საერთო ძალღონით», და, მეორეც, იმ გზით, რომ, თანახმად ლენინის ბროშურისა «კოოპერაციის შესახებ», გამოცხადებულია ის უდავო ჭეშმარიტება, რომ ჩვენ გვაქვს ყველაფერი, რაც კი აუცილებელია სრული სოციალისტური საზოგადოების ასაშენებლად (იხ. «ოქტომბრის რევოლუცია და რუსი კომუნისტების ტაქტიკა») [1].

საკითხის სწორედ ეს ახალი ფორმულირება დაედო საფუძვლად XIV პარტკონფერენციის ცნობილ რეზოლუციას «კომინტერნისა და რკპ(ბ) ამოცანების შესახებ», რომელიც ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხს განიხილავს კაპიტალიზმის სტაბილიზაციასთან დაკავშირებით (1925 წ. აპრილი) და რომელსაც სოციალიზმის აშენება ჩვენი ქვეყნის ძალებით შესაძლებლად და აუცილებლად მიაჩნია.

იგივე დაედო საფუძვლად ჩემს ბროშურას «რკპ(ბ) XIV კონფერენციის მუშაობის შედეგებისათვის», რომელიც გამოიცა უშუალოდ XIV პარტკონფერენციის შემდეგ, 1925 წლის მაისში.

ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხის დასმის შესახებ ამ ბროშურაში ნათქვამია:

«ჩვენი ქვეყანა წარმოადგენს წინააღმდეგობათა ორ ჯგუფს. წინააღმდეგობათა ერთი ჯგუფია შინაგანი წინააღმდეგობანი, რომლებიც პროლეტარიატსა და გლეხობას შორის არსებობენ (აქ ლაპარაკია ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის აშენებაზე. ი. სტ.).

---

1 საკითხის ამ ახალმა ფორმულირებამ შეცვალა შემდეგ მისი ძველი ფორმულირება ბროშურის «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» შემდგომ გამოცემებში.

წინააღმდეგობათა მეორე ჯგუფია საგარეო წინააღმდეგობანი, რომლებიც არსებობენ ჩვენს ქვეყანასა, როგორც სოციალიზმის ქვეყანასა, და ყველა დანარჩენ ქვეყნებს, როგორც კაპიტალიზმის ქვეყნებს შორის (აქ ლაპარაკია სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებაზე. ი. სტ.)»... «ვინც ერთმანეთში ურევს პირველი ჯგუფის წინააღმდეგობებს, რომელთა დაძლევაც სავსებით შესაძლებელია ერთი ქვეყნის ძალღონით, და მეორე ჯგუფის წინააღმდეგობებს, რომელთა გადასაჭრელადაც საჭიროა რამდენიმე ქვეყნის პროლეტარების ძალღონე, — ის ყოვლად უხეშ შეცდომას სჩადის ლენინიზმის წინააღმდეგ, ის ან გზააბნეულია, ან გამოუსწორებელი ოპორტუნისტი» (იხ. «რკპ(ბ) XIV კონფერენციის მუშაობის შედეგებისათვის»).

ჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმის **გამარჯვების** საკითხის შესახებ ბროშურაში ნათქვამია:

«ჩვენ შეგვიძლია ავაშენოთ სოციალიზმი, და ჩვენ მას ავაშენებთ გლეხობასთან ერთად, მუშათა კლასის ხელმძღვანელობით»... ვინაიდან «პროლეტარიატის დიქტატურის დროს ჩვენ... გვაქვს ყველა მონაცემი, რაც აუცილებელია იმისათვის, რომ ავაშენოთ სრული სოციალისტური საზოგადოება, დავძლიოთ ყველა და ყოველგვარი შინაგანი სიძნელენი, ვინაიდან ჩვენ შეგვიძლია დავძლიოთ და კიდეეც უნდა დავძლიოთ ისინი ჩვენი საკუთარი ძალებით» (იხ. იქვე).

სოციალიზმის **საბოლოო** გამარჯვების საკითხის შესახებ იქ ნათქვამია:

«სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვება არის სრული გარანტია ინტერვენციის და, მაშასადამე, რესტავრაციის ცდებისაგან, ვინაიდან რესტავრაციის რამდენადმე მაინც სერიოზული ცდა შეიძლება მოხდეს მხოლოდ გარედან სერიოზული დახმარებით, ჰხოლოდ საერთაშორისო კაპიტალის დახმარებით. აქიტომ ჩვენი რევოლუციისადმი ყველა ქვეყნის მუშების დახმარება, და მით უმეტეს ამ მუშების გამარჯვება თუნდაც რამდენიმე ქვეყანაში, წარმოადგენს იმის აუცილებელ პირობას, რომ პირველი გამარჯვებული ქვეყანა სავსებით გარანტირებული იყოს ინტერვენციისა და რესტავრაციის ცდებისაგან, წარმოადგენს სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვების აუცილებელ პირობას» (იხ. იქვე).

ვგონებ, ნათელია.

ცნობილია, რომ ამნაირადვეა განმარტებული ეს საკითხი ჩემს ბროშურაში «კითხვა-პასუხი» (1925 წ. ივნისი) და ცენტრალური კომიტეტის პოლიტიკურ ანგარიშში საკავშირო კ. პ. (ბ) XIV ყრილობაზე (1925 წ. დეკემბერი).

ასეთია ფაქტები.

მე ვფიქრობ, რომ ამ ფაქტებს იცნობს ყველა ამხანაგი, მათ შორის ზინოვიევიც.

თუ ახლა, როცა თითქმის ორი წელიწადი გავიდა პარტიაში იდეური ბრძოლისა და XIV პარტკონფერენციაზე მიღებული რეზოლუციის შემდეგ (1925 წ. აპრილი), ზინოვიევს შესაძლებლად მიაჩნია თავის საბოლოო სიტყვაში XIV პარტყრილობაზე (1925 წ. დეკემბერი) გამოქექოს, როგორც ბაზა ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გა-

მარჯვების უკვე გადაწყვეტილი საკითხის გადასაწყვეტად, ძველი, სრულიად არასაკმარისი ფორმულა სტალინის ბროშურიდან, რომელიც დაიწერა 1924 წლის აპრილში, — ზინოვიევის ეს თავისებური მანერა მხოლოდ იმას მოწმობს, რომ ის საბოლოოდ დაიბნა ამ საკითხში. უკან ეწეოდე პარტიას, მას შემდეგ რაც ის წინ წავიდა, გვერდს უვლიდე XIV პარტკონფერენციის რეზოლუციას, მას შემდეგ რაც ის დადასტურა ცენტრალური კომიტეტის პლენუმმა, — ეს ნიშნავს უომედოდ ჩაეფლო წინააღმდეგობებში, არ გწამდეს სოციალიზმის მშენებლობის საქმე, გადაუხვიო ლენინის გზას და აღიარო საკუთარი დამარცხება.

რა არის ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების **შესაძლებლობა?**

ეს არის ჩვენი ქვეყნის შინაგანი ძალებით პროლეტარიატსა და გლეხობას შორის არსებულ წინააღმდეგობათა გადაჭრის შესაძლებლობა, პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების აღების და ჩვენს ქვეყანაში სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენებისათვის ამ ძალაუფლების გამოყენების შესაძლებლობა, სხვა ქვეყნების პროლეტარების თანაგრძნობითა და მხარდაჭერით, მაგრამ სხვა ქვეყნებში პროლეტარული რევოლუციის წინასწარ გაუმარჯვებლად.

ასეთი შესაძლებლობის გარეშე სოციალიზმის მშენებლობა არის მშენებლობა უპერსპექტივოდ, მშენებლობა სოციალიზმის აშენების რწმენის უქონლად. არ შეიძლება სოციალიზმის შენება, თუ დარწმუნებული არა ხარ, რომ მისი აშენება შესაძლებელია, თუ დარწმუნებული არა ხარ, რომ ჩვენი ქვეყნის ტექნიკური ჩამორჩენილობა არ წარმოადგენს **დაუძლეველ** დაბრკოლებას სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენებისათვის. ასეთი შესაძლებლობის უარყოფა არის სოციალიზმის მშენებლობის საქმისადმი ურწმენობა, ლენინიზმისაგან ჩამოშორება.

რა არის ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის სრული, საბოლოო გამარჯვების **შეუძლებლობა** სხვა ქვეყნებში რევოლუციის გაუმარჯვებლად?

ეს არის ინტერვენციისაგან და, მაშასადამე, ბურჟუაზიული წესების რესტავრაციისაგან სრული გარანტიის შეუძლებლობა, თუ რევოლუციამ რამდენიმე ქვეყანაში მაინც არ გაიმარჯვა. ამ უდავო დებულების უარყოფა არის ინტერნაციონალიზმისაგან ჩამოშორება, ლენინიზმისაგან ჩამოშორება.

«ჩვენ ვცხოვრობთ, — ამბობს ლენინი, — არა მარტო სახელმწიფოში, არამედ **სახელმწიფოთა სისტემაშიც**, და საბჭოთა რესპუბლიკის ხანგრძლივად არსებობა იმპერიალისტური სახელმწიფოების გვერდით წარმოუდგენელია. ბოლოს და ბო-

ლოს ან ერთი გაიმარჯვებს, ან მეორე. ხოლო ვიდრე ეს ბოლო დადგებოდეს, ბუცილებელია მთელი რიგი უსაშინელესი შეტაკებანი საბჭოთა რესპუბლიკასა და ბურჟუაზიულ სახელმწიფოებს შორის. ეს იმ.ს ნიშნავს, რომ გაბატონებულმა კლასმა, პროლეტარიატმა, თუ კი მას სურს იბატონოს და თუ იგი იბატონებს, ეს უნდა დაამტკიცოს თავისი სამხედრო ორგანიზაციითაც» (იხ. ტ. XXIV, გვ. 122).

«ჩვენს წინაშე არის, — ამბობს ლენინი მეორე ადგილას, — უაღრესად მერყევი, მაგრამ მაინც უეჭველი, უდავო ერთგვარი წონასწორობა. დიდი ხნით არის ეს თუ არა — არ ვიცი, და ვფიქრობ, რომ ამის ცოდნა არ შეიძლება. ამიტომ ჩვენი მხრით უდიდესი სიფრთხილეა საჭირო. და ჩვენი პოლიტიკის პირველი მცნება, პირველი გაკვეთილი, რომელიც გამომდინარეობს ჩვენი .ერთი წლის სამთავრობო მოღვაწეობიდან, გაკვეთილი, რომელიც უნდა შეითვისოს ყველა მუშამ და გლეხმა, არის — ვიყოთ ფხიზლად, გვახსოვდეს, რომ გარშემორტყმული ვართ ადამიანებით, კლასებით, მთავრობებით, რომლებიც აშკარად გამოხატავენ უდიდეს სიძულვილს ჩვენდამი. უნდა გვახსოვდეს, რომ ყოველ შემოსევას ჩვენ მუდამ ბეწვზე ვართ დაშორებული» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 117).

ვგონებ, ნათელია.

რას ფიქრობს ზინოვიევი ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხზე?

მოუსმინეთ:

«სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებად უნდა ვგულისხმობდეთ, ყოველ შემთხვევაში: 1) კლასების მოსპობას და, მაშასადამე, 2) ერთი კლასის დიქტატურის, ამ შემთხვევაში პროლეტარიატის დიქტატურის გაუქმებას»... «კიდევ უფრო ზუსტად რომ გავერკვეთ ამაში, — ამბობს შემდეგ ზინოვიევი, — თუ როგორ დგას საკითხი ჩვენში, სსრ კავშირში, 1925 წელს, უნდა განვასხვაოთ ორი რამ: 1) სოციალიზმის შენების უზრუნველყოფილი შესაძლებლობა, — სოციალიზმის შენების ასეთი შესაძლებლობა, რა თქმა უნდა, სავსებით შეიძლება წარმოვიდგინოთ ერთი ქვეყნის ფარგლებშიც, და 2) სოციალიზმის საბოლოო აშენება და განმტკიცება, ე. ი. სოციალისტური წყობილების, სოციალისტური საზოგადოების განხორციელება».

რას შეიძლება ნიშნავდეს ყოველივე ეს?

იმას, რომ ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვება ზინოვიევს ესმის არა როგორც გარანტია ინტერვენციისა და რესტავრაციისაგან, არამედ როგორც სოციალისტური საზოგადოების აშენების შესაძლებლობა. ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვება კი ზინოვიევს ესმის როგორც სოციალიზმის ისეთი მშენებლობა, რომელიც ვერ მიგვიყვანს და ვერც უნდა მიგვიყვანოს სოციალიზმის აშენებამდე. მშენებლობა ალალბედზე, უპერსპექტივოდ, სოციალიზმის მშენებლობა, როდესაც სოციალისტური საზოგადოების აშენება შეუძლებელია, — ასეთია ზინოვიევის პოზიცია.

სოციალიზმის შენება მისი აშენების **შესაძლებლობის გარეშე,** შენება, **როცა იცი, რომ ვერ ააშენებ,** — აი რა შეუსაბამობამდე მივიდა ზინოვიევი.

მაგრამ ეს ხომ საკითხის აბუჩად აგდებაა, და არა საკითხის გადაჭრა!

აი კიდევ ერთი ადგილი ზინოვიევის საბოლოო სიტყვიდან XIV პარტყრილობაზე:

«დახეთ ერთი, სადამდე მივიდა, მაგალითად, ამხ. იაკოვლევი თავის სიტყვაში კურსკის უკანასკნელ საგუბერნიო პარტკონფერენციაზე. «შეგვიძლია თუ არა ერთ ქვეყანაში, — აყენებს იგი კითხვას, — როდესაც ყოველმხრივ გარშემორტყმული ვართ კაპიტალისტი მტრებით, შეგვიძლია თუ აოა ასეთ პირობებში ავაშენოთ სოციალიზმი ერთ ქვეყანაში?». და უპასუხებს: «ყოველივე ნათქვამის საფუძველზე უფლება გვაქვს ვთქვათ, რომ ჩვენ არა მარტო ვაშენებთ სოციალიზმს, არამედ, ბიუხედავად იმისა, რომ ჯერჯერობით მარტონი ვართ, რომ ჩვენ ჯერჯერობით მსოფლიოში ერთადერთი საბჭოთა ქვეყანა, საბჭოთა სახელმწიფო ვართ, — ჩვენ ამ სოციალიზმს ავაშენებთ» (1925 წ. 8 დეკემბრის «კურსკაია პრავდა» № 279). **განა ეს საკითხის ლენინური დაყენებაა, კითხულობს ზინოვიევი, განა ამას ნაციონალური შეზღუდულობის სუნი არ უდის?»** [1]

ამრიგად, ზინოვიევის აზრით გამოდის, რომ ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის აშენების შესაძლებლობის აღიარება ნიშნავს ნაციონალური შეზღუდულობის თვალსაზრისზე დადგომას, ხოლო ასეთი შესაძლებლობის უარყოფა ნიშნავს ინტერნაციონალიზმის თვალსაზრისზე დადგომას.

მაგრამ თუ ეს სწორია, — განა ღირს საერთოდ ბრძოლა ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტურ ელემენტებზე გასამარჯვებლად? განა აქედან არ გამომდინარეობს, რომ ასეთი გამარჯვება შეუძლებელია? **კაპიტულაცია ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტური ელემენტების წინაშე** — აი სადამდე მიეყავართ ზინოვიევის არგუმენტაციის შინაგან ლოგიკას.

და ამ შეუსაბამობას, რომელსაც ლენინიზმთან საერთო არა აქვს რა, ზინოვიევი გვაწვდის როგორც «ინტერნაციონალიზმს», როგორც «ასპროცენტიან ლენინიზმს»!

მე ვამტკიცებ, რომ უმნიშვნელოვანეს საკითხში სოციალიზმის შენებლობის შესახებ ზინოვიევი შორდება ლენინიზმს და მენშევიკ სუხანოვის თვალსაზრისზე დგება.

მივმართოთ ლენინს. აი რას ამბობს ის ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების შესახებ ჯერ კიდევ ოქტომბრის რევოლუციამდე, 1915 წლის აგვისტოში:

«ეკონომიური და პოლიტიკური განვითარების უთანაბრობა კაპიტალიზმის უცილობელი კანონია. აქედან გამომდინარეობს, რომ სოციალიზმის გამარჯვება თავდაპირველად შესაძლებელია რამდენიმე ან თუნდაც ერთ, ცალკე აღებულ, კაპიტა-

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. ს.

ლისტურ ქვეყანაში. ამ ქვეყნის გამარჯვებული პროლეტარიატი, კაპიტალისტების ექსპროპრიაციისა და თავის ქვეყანაში სოციალისტური წარმოების მოწყობის შემდეგ[1], დაუპირისპირდებოდა დანარჩენ, კაპიტალისტურ სამყაროს, მიიმხრობდა სხვა ქვეყნების ჩაგრულ კლასებს, აიყვანებდა მათ კაპიტალისტების წინააღმდეგ და, აუცილებლობის შემთხვევაში, სამხედრო ძალითაც კი გამოვიდოდა ექსპლოატატორული კლასებისა და მათი სახელმწიფოების წინააღმდეგ» (იხ. ტ. XVIII, გვ. 232 — 233).

რას ნიშნავს ლენინის ხაზგასმული ფრაზა: «თავის ქვეყანაში სოციალისტური წარმოების მოწყობის შემდეგ»? ეს ნიშნავს, რომ გამარჯვებული ქვეყნის პროლეტარიატს **შეუძლია** და იგი **მოვალეა** მოაწყოს თავის ქვეყანაში, ძალაუფლების აღების შემდეგ, სოციალისტური წარმოება. ხოლო რას ნიშნავს «სოციალისტური წარმოების მოწყობა»? ეს ნიშნავს სოციალისტური საზოგადოების აშენებას. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ლენინის ამ ნათელ და გარკვეულ დებულებას შემდგომი კომენტარები არა სჭირდება. წინააღმდეგ შემთხვევაში გაუგებარი იქნებოდა ლენინის მოწოდება, რომ პროლეტარიატს ძალაუფლება აეღო 1917 წლის ოქტომბერში.

თქვენ ხედავთ, რომ ლენინის ეს ნათელი დებულება, როგორც ცა დედამიწისაგან, ისე განსხვავდება ზინოვიევის აბნეული და ანტილენინური «დებულებისაგან» იმის შესახებ, რომ ჩვენ შეგვიძლია ვაშენოთ სოციალიზმი «ერთი ქვეყნის ფარგლებში», როცა მისი აშენება **შეუძლებელია.**

ლენინმა ეს თქვა 1915 წელს, პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების აღებამდე. მაგრამ იქნებ მას შეეცვალა შეხედულებანი ძალაუფლების აღების გამოცდილების შემდეგ, 1917 წლის შემდეგ? მივმართოთ ლენინის ბროშურას «კოოპერაციის შესახებ», რომელიც დაწერილია 1923 წელს.

«მართლაც, — ამბობს ლენინი, — სახელმწიფოს ძალაუფლება წარმოების ყველა მსხვილ საშუალებაზე, სახელმწიფოს ძალაუფლება პროლეტარიატის ხელში, ამ პროლეტარიატის კავშირი მრავალ მილიონ წვრილ და უწვრილეს გლეხთან, გლეხობის მიმართ ამ პროლეტარიატის ხელმძღვანელობის უზრუნველყოფა და სხვ., — განა ეს არ არის ყველაფერი, რაც საჭიროა იმისათვის, რომ კოოპერაციისაგან, მარტოოდენ კოოპერაციისაგან, რომელსაც წინათ აბუჩად ვიგდებდით, როგორც ჩარჩულს, და რომელიც ერთგვარად უფლება გვაქვს აბუჩად ავიგდოთ ახლაც, ახალი ეკონომიური პოლიტიკის დროსაც, **განა ეს არ არის ყველაფერი, რაც აუცილებელია სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენებისათვის?**[1] ეს ჯერ კიდევ არ არის სოციალისტური საზოგადოების აშენება, მაგრამ ეს **არის ყველაფერი, რაც აუცილებელი და საკმაოა ამ აშენებისათვის»**[1] (იხ. ტ. XXVII, გვ. 392).

---

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

სხვანაირად რომ ვთქვათ: ჩვენ შეგვიძლია და უნდა ავაშენოთ სრული სოციალისტური საზოგადოება, ვინაიდან ჩვენს განკარგულებაშია ყველაფერი, რაც აუცილებელი და საკმარისია ამ აშენებისათვის.

ვფიქრობ, რომ ძნელია აზრის უფრო ნათლად გამოთქმა.

შეადარეთ ლენინის ეს კლასიკური დებულება ზინოვიევის ანტილენინურ გალაშქრებას იაკოვლევის წინააღმდეგ და გაიგებთ, რომ იაკოვლევმა მხოლოდ გაიმეორა ლენინის სიტყვები ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის აშენების შესაძლებლობის შესახებ, ზინოვიევი კი, რომელიც გამოდის ამ დებულების წინააღმდეგ და ამათრახებს იაკოვლევს, ჩამოშორდა ლენინს და დადგა მენშევიკ სუხანოვის თვალსაზრისზე, ჩვენს ქვეყანაში, მისი ტექნიკური ჩამორჩენილობის გამო, სოციალიზმის აშენების შეუძლებლობის თვალსაზრისზე.

ოღონდ გაუგებარია, რისთვის ვიღებდით ძალაუფლებას 1917 წლის ოქტომბერში, თუ სოციალიზმის აშენების იმედი არა გვქონდა?

არ უნდა აგველო ძალაუფლება 1917 წლის ოქტომბერში — აი რა დასკვნამდე მივყავართ ზინოვიევის არგუმენტაციის შინაგან ლოგიკას.

შემდეგ, მე ვამტკიცებ, რომ უმნიშვნელოვანეს საკითხში სოციალიზმის გამარჯვების შესახებ ზინოვიევი წავიდა ჩვენი პარტიის გარკვეულ გადაწყვეტილებათა **წინააღმდეგ**, რომლებიც აღბეჭდილია XIV პარტკონფერენციის ცნობილ რეზოლუციაში «კომინტერნისა და რკპ(ბ) ამოცანებზე კომინტერნის აღმასკომის გაფართოებულ პლენუმთან დაკავშირებით».

მივმართოთ ამ რეზოლუციას. აი რა არის იქ ნათქვამი ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების შესახებ:

«ერთიმეორის პირდაპირ საწინააღმდეგო ორი საზოგადოებრივი სისტემის არსებობა იწვევს კაპიტალისტური ბლოკადის, ეკონომიური ზეგავლენის სხვა ფორმების, შეიარაღებული ინტერვენციის, რესტავრაციის მუდმივ საფრთხეს. მაშასადამე, **სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვების** ერთადერთ გარანტიას, ე. ი. **გარანტიას რესტავრაციისაგან** [1], წარმოადგენს ძლევამოსილი სოციალისტური რევოლუცია მთელ რიგ ქვეყნებში...» «ლენინიზმი გვასწავლის, რომ სოციალიზმის **საბოლოო** გამარჯვება, ბურჟუაზიული ურთიერთობის **რესტავრაციისაგან სრული გარანტიის აზრით**[1], შესაძლებელია მხოლოდ საერთაშორისო მასშტაბით...» «აქედან სრულიად **არ გამომდინარეობს** [1], რომ შეუძლებელია **სრული სოციალისტური საზოგადოების** [1] აშენება ისეთ ჩამორჩენილ ქვეყანაში, როგორიც არის რუსეთი, გარეშე «სახელმწიფოებრივი დახმარებისა» (ტროცკი) ტექნიკურ-ეკონომიურად უფრო განვითარებული ქვეყნების მხრივ» (იხ. რეზოლუცია).

---

[1] ხაზგასმა ჩემია. ი. ხტ.

თქვენ ხედავთ, რომ რეზოლუცია სოციალიზმის საბოლოო გამარჯვებას განმარტავს, როგორც გარანტიას ინტერვენციისა და რესტავრაციისაგან, — რაც **სავსებით ეწინააღმდეგება** ზინოვიევის მიერ მის წიგნში — «ლენინიზმში» მოცემულ განმარტებას.

თქვენ ხედავთ, რომ რეზოლუცია აღიარებს სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენების შესაძლებლობას ისეთ ჩამორჩენილ ქვეყანაში, როგორიც არის რუსეთი, ტექნიკურ-ეკონომიურად უფრო განვითარებული ქვეყნების «სახელმწიფოებრივი დახმარების» გარეშე, — რაც **სავსებით ეწინააღმდეგება** ზინოვიევის სულ სხვა მტკიცებას მის საბოლოო სიტყვაში XIV პარტყრილობაზე, სადაც მან გაილაშქრა იაკოვლევის წინააღმდეგ.

რა უნდა ვუწოდოთ ამას, თუ არ ზინოვიევის ბრძოლა XIV პარტკონფერენციის რეზოლუციის **წინააღმდეგ?**

რა თქმა უნდა, პარტიული რეზოლუციები ზოგჯერ უცოდველი არ არის. ხდება ხოლმე, რომ პარტიული რეზოლუციები შეიცავენ შეცდომებს. საერთოდ რომ ვთქვათ, შეიძლება დავუშვათ, რომ XIV პარტკონფერენციის რეზოლუციაც შეიცავს ზოგიერთ შეცდომას. შესაძლოა, ზინოვიევი ამ რეზოლუციას შემცდარად თვლის. მაგრამ მაშინ ეს უნდა ითქვას გარკვევით და აშკარად, როგორც ბოლშევიკს შეჰშვენის. ზინოვიევი კი რატომღაც გაურბის ამას. მან ამჯობინა აერჩია სხვა გზა: ზურგიდან მიეტანა იერიშები XIV პარტკონფერენციის რეზოლუციაზე, ამავე დროს არაფერი ეთქვა ამ რეზოლუციის შესახებ და სრულიად არ გამოსულიყო ამ რეზოლუციის რაიმე აშკარა კრიტიკით. როგორც ჩანს, ზინოვიევი ფიქრობს, რომ ეს გზა ყველაზე უკეთ აღწევს მიზანს. მიზანი კი მას ერთი აქვს — «გააუმჯობესოს» რეზოლუცია და «ცოტაოდნად» შეასწოროს ლენინი. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ ზინოვიევი ანგარიშში მოტყუვდა.

საიდან მომდინარეობს ზინოვიევის შეცდომა? სად არის ამ შეცდომის ფესვი?

ჩემი აზრით, ამ შეცდომის ფესვს შეადგენს ზინოვიევის რწმენა, რომ ჩვენი ქვეყნის ტექნიკური ჩამორჩენილობა წარმოადგენს სრული სოციალისტური საზოგადოების აშენების **დაუძლეველ** დაბრკოლებას, რომ პროლეტარიატს არ შეუძლია სოციალიზმის აშენება ჩვენი ქვეყნის ტექნიკური ჩამორჩენილობის გამო. ზინოვიევმა და კამენევმა ერთ დროს სცადეს ამ არგუმენტით გამოსვლა პარტიის ცენტრალური კომიტეტის ერთ-ერთ სხდომაზე აპრილის პარტკონფერენციის წინ. მაგრამ მათ შესაფერი პასუხი მიიღეს და იძულებული გახდნენ უკან დაეხიათ, **ფორმალურად** დაემორჩილნენ საწი-

ნაალმდეგო თვალსაზრისს, ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობის თვალსაზრისს. მაგრამ ზინოვიევი, ფორმალურად დაემორჩილა რა ამ თვალსაზრისს. მუდამ განაგრძობდა მის წინააღმდეგ ბრძოლას. აი რას ამბობს რკპ(ბ) ცენტრალურ კომიტეტში მომხდარი ამ «ინციდენტის» შესახებ ჩვენი პარტიის მოსკოვის კომიტეტი თავის «პასუხში» ლენინგრადის საგუბერნიო პარტკონფერენციის წერილზე:

«არც ისე დიდი ხანია მას აქეთ, რაც კამენევი და ზინოვიევი პოლიტბიუროში დაცავდნენ იმ თვალსაზრისს, თითქოს ჩვენ თავს ვერ გავართმევთ შინაგან სიძნელეებს ჩვენი ტექნიკური და ეკონომიური ჩამორჩენილობის გამო, თუ სერთაშორისო რევოლუციამ არ გვიხსნა. ჩვენ კი, ცენტრალური კომიტეტის უმრავლესობასთან ერთად, ვფიქრობთ, რომ შეგვიძლია ვაშენოთ სოციალიზმი, ვაშენებთ მას და ავაშენებთ კიდეც, მიუხედავად და წინააღმდეგ ჩვენი ტექნიკური ჩამორჩენილობისა. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ეს მშენებლობა იწარმოებს, რა თქმა უნდა, გაცილებით უფრო ნელა, ვიდრე მსოფლიო გამარჯვების პირობებში, მაგრამ მიუხედავად ამისა ჩვენ წინ მივდივართ და ვიცლით. სწორედ ასევე ვფიქრობთ, რომ კამენევისა და ზინოვიევის თვალსაზრისი გამოხატავს ურწმენობას ჩვენი მუშათა კლასისა და მისი წინამძღოლობით მომავალი გლეხთა მასების შინაგანი ძალებისადმი. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ეს თვალსაზრისი ლენინური პოზიციისაგან ჩამოშორებაა» (იხ. «პასუხი»).

ეს დოკუმენტი პრესაში გამოქვეყნდა XIV პარტყრილობის პირველი სხდომების დროს. ზინოვიევს, რა თქმა უნდა, შესაძლებლობა ჰქონდა ჯერ კიდევ ყრილობაზე გამოსულიყო ამ დოკუმენტის წინააღმდეგ. დამახასიათებელია, რომ ზინოვიევმა და კამენევმა ვერ იპოვეს არგუმენტები ჩვენი პარტიის მოსკოვის კომიტეტის მიერ მათ მიმართ წაყენებული ამ მძიმე ბრალდების წინააღმდეგ. შემთხვევითია თუ არა ეს? მე ვფიქრობ, რომ არ არის შემთხვევითი. ბრალდება, როგორც ჩანს, მიზანში მოხვდა. ზინოვიევმა და კამენევმა ამ ბრალდებას დუმილით «უპასუხეს» იმიტომ, რომ არაფრით შეეძლოთ მისი «გაბათილება».

«ახალ ოპოზიციას» ჰყვანს, რომ ზინოვიევს ბრალს სდებენ ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვების საქმისადმი ურწმენობაში. მაგრამ თუ ზინოვიევი, ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის გამარჯვების საკითხის მთელი წლის მანძილზე განხილვის შემდეგ, მას შემდეგ, რაც ზინოვიევის თვალსაზრისი უკუგდებულ იქნა ცენტრალური კომიტეტის პოლიტბიუროს მიერ (1925 წ. აპრილი), მას შემდეგ, რაც ამ საკითხის შესახებ უკვე ჩამოყალიბდა პარტიის გარკვეული აზრი, რაც აღბეჭდილია XIV პარტკონფერენციის (1925 წ. აპრილი) ცნობილ რეზოლუციაში, თუ ყოველივე ამის შემდეგ ზინოვიევი ბედავს გამოვიდეს თავის წიგნში «ლენინიზმი» (1925 წ. სექტემბერი) პარტიის თვალსაზრისის წინააღმდეგ, თუ

იგი შემდეგ იმეორებს ამ გამოსვლას XIV ყრილობაზე, — მაშინ რით უნდა აიხსნას ყოველივე ეს, ეს ჯიუტობა, ეს დაჟინება თავისი შეცდომის დაცვაში, თუ არა იმით, რომ ზინოვიევი დაავადებულია, უიმედოდ დაავადებულია ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვების საქმისადმი ურწმენობით?

ზინოვიევს ნებავს ეს თავისი ურწმენობა ინტერნაციონალიზმად გაასაღოს. მაგრამ როდის აქეთ არის, რომ ლენინიზმის კარდინალურ საკითხში ლენინიზმისაგან ჩამოშორება ინტერნაციონალიზმად საღდება ჩვენში?

განა უფრო სწორი არ იქნება ვთქვათ, რომ პარტია კი არა, არამედ ზინოვიევი ცოდავს აქ ინტერნაციონალიზმისა და საერთაშორისო რევოლუციის წინააღმდეგ? ვინაიდან რას წარმოადგენს ჩვენი ქვეყანა, «სოციალიზმის მშენებლობის» ქვეყანა, თუ არა მსოფლიო რევოლუციის ბაზას? მაგრამ შეუძლია თუ არა მას იყოს მსოფლიო რევოლუციის ნამდვილი ბაზა, თუ მას არ ძალუძს სოციალისტური საზოგადოების აშენება? შეუძლია თუ არა მას დარჩეს იმ უდიდეს მიმზიდველ ცენტრად ყველა ქვეყნის მუშებისათვის, როგორიც ეს ახლა უეჭველად არის, თუ მას არა აქვს უნარი მიაღწიოს თავის ქვეყანაში გამარჯვებას ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტურ ელემენტებზე, მიაღწიოს სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებას? მე ვფიქრობ, რომ არ შეუძლია. მაგრამ განა აქედან არ გამომდინარეობს, რომ სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებისადმი ურწმენობა და ამ ურწმენობის ქადაგება იწვევს ჩვენი ქვეყნის როგორც მსოფლიო რევოლუციის ბაზის სახელის გატეხას, ხოლო ჩვენი ქვეყნის სახელის გატეხა იწვევს მსოფლიო რევოლუციური მოძრაობის შესუსტებას? რითი აფრთხობდნენ ჩვენგან მუშებს ბ-ნი სოციალ-დემოკრატები? იმის ქადაგებით, რომ «რუსებს არაფერი გამოუვათო». რითი ვამარცხებთ ახლა სოციალ-დემოკრატებს და ვიზიდავთ მუშათა დელეგაციების მთელ წყებებს და ამით ვამაგრებთ კომუნიზმის პოზიციებს მთელ მსოფლიოში? ჩვენი წარმატებებით სოციალიზმის მშენებლობაში. მაგრამ ამის შემდეგ განა ცხადი არ არის, რომ, ვინც ქადაგებს ურწმენობას ჩვენი წარმატებებისადმი სოციალიზმის მშენებლობაში, ის არაპირდაპირ ეხმარება სოციალ-დემოკრატებს, ის ასუსტებს საერთაშორისო რევოლუციური მოძრაობის გაჭანებას, ის აუცილებლად შორდება ინტერნაციონალიზმს?..

თქვენ ხედავთ, რომ ზინოვიევის «ინტერნაციონალიზმი» არაფრით არ არის უკეთესი მის «ასპროცენტიან ლენინიზმზე» ერთ ქვეყანაში სოციალიზმის აშენების საკითხში.

ამიტომ XIV პარტყრილობა სწორად მოიქცა, როდესაც მან «ახალი ოპოზიციის» შეხედულებანი განსაზღვრა როგორც «სოციალიზმის მშენებლობის საქმისადმი ურწმენობა» და «ლენინიზმის დამახინჯება».

VII

ბრძოლა სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებისათვის

მე ვფიქრობ, რომ სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებისადმი ურწმენობა წარმოადგენს «ახალი ოპოზიციის» ძირითად შეცდომას. ეს შეცდომა, ჩემი აზრით, იმიტომ არის ძირითადი, რომ აქედან წარმოსდგება «ახალი ოპოზიციის» ყველა დანარჩენი შეცდომა. «ახალი ოპოზიციის» შეცდომები ახალი ეკონომიური პოლიტიკის, სახელმწიფო კაპიტალიზმის, ჩვენი სოციალისტური მრეწველობის ბუნების, პროლეტარიატის დიქტატურის დროს კოოპერაციის როლის, კულაკობასთან ბრძოლის მეთოდების, საშუალო გლეხობის როლისა და ხვედრითი წონის საკითხებში, — ყველა ეს შეცდომა წარმოსდგება ოპოზიციის ძირითადი შეცდომიდან, ჩვენი ქვეყნის ძალებით სოციალისტური საზოგადოების აშენების შესაძლებლობისადმი ურწმენობიდან.

რა არის ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებისადმი ურწმენობა?

ეს არის, უწინარეს ყოვლისა, იმის რწმენის უქონლობა, რომ გლეხობის ძირითად მასებს, ჩვენი ქვეყნის განვითარების განსაზღვრული პირობების გამო, **შეუძლიათ ჩაებან** სოციალისტური მშენებლობის საქმეში.

მეორეც, ეს არის იმის რწმენის უქონლობა, რომ ჩვენი ქვეყნის პროლეტარიატს, რომლის განკარგულებაშიც არის სახალხო მეურნეობის მბრძანებელი მწვერვალები, **შესწევს უნარი** ჩააბას გლეხობის ძირითადი მასები სოციალისტური მშენებლობის საქმეში.

ამ დებულებებიდან მდუმარედ გამოდის ოპოზიცია ჩვენი განვითარების გზების შესახებ მსჯელობის დროს, — სულ ერთია, შეგნებულად სჩადის ამას იგი თუ შეუგნებლად.

შეიძლება თუ არა საბჭოთა გლეხობის ძირითადი მასის ჩაბმა სოციალისტური მშენებლობის საქმეში?

ბროშურაში «ლენინიზმის საფუძვლების შესახებ» ამ საკითხზე ორი ძირითადი დებულებაა მოყვანილი:

1) «არ შეიძლება ერთმანეთში ავრიოთ საბჭოთა კავშირის გლეხობა და დასავლეთის გლეხობა. გლეხობა, რომელსაც გაუვლია სამი რევოლუციის სკოლა, რომელიც იბრძოდა მეფისა და ბურჟუაზიული ხელისუფლების წინააღმდეგ პროლეტარიატთან ერთად და პროლეტარიატის მეთაურობით, გლეხობა, რომელმაც პროლეტარული რევოლუციის ხელით მიიღო მიწა და ზავი და ამის გამო პროლეტარიატის რეზერვი გახდა, — ეს გლეხობა არ შეიძლება არ განსხვავდებოდეს იმ გლეხობისაგან, რომელიც ბურჟუაზიული რევოლუციის დროს ლიბერალური ბურჟუაზიის მეთაურობით იბრძოდა, რომელმაც ამ ბურჟუაზიის ხელით მიიღო მიწა და ამის გამო ბურჟუაზიის რეზერვი გახდა. არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ საბჭოთა გლეხობა, რომელიც მიჩვეულია პროლეტარიატთან პოლიტიკური მეგობრობისა და **პოლიტიკური** თანამშრომლობის დაფასებას და რომელმაც თავისუფლება მიიღო ამ მეგობრობისა და ამ თანამშრომლობის მეოხებით, — არ შეიძლება არ შეადგენდეს განსაკუთრებით ხელსაყრელ მასალას პროლეტარიატთან **ეკონომიური** თანამშრომლობისათვის».

2) «არ შეიძლება ერთმანეთში ავრიოთ რუსეთის სოფლის მეურნეობა და დასავლეთის სოფლის მეურნეობა. იქ სოფლის მეურნეობის განვითარება მიმდინარეობს კაპიტალიზმის ჩვეულებრივი ხაზით, გლეხობის ღრმა დიფერენციაციის პირობებში, მსხვილი მამულებით და კერძო-კაპიტალისტური ლატიფუნდიებით ერთ პოლუსზე, ხოლო პაუპერიზმით, სიღატაკითა და დაჭირავებული მონობით — მეორეზე. ამის გამო იქ სავსებით ბუნებრივია რღვევა და დაშლა. სულ სხვაა რუსეთში. ჩვენში სოფლის მეურნეობის განვითარება ამ გზით ვერ წავა თუნდაც იმიტომ, რომ საბჭოთა ხელისუფლების არსებობა და წარმოების ძირითად იარაღთა და საშუალებათა ნაციონალიზაცია გამორიცხავენ ასეთ განვითარებას. რუსეთში სოფლის მეურნეობის განვითარება უნდა წავიდეს სხვა გზით, მილიონობით წვრილი და საშუალო გლეხების კოოპერირების გზით, სოფლად მასობრივი კოოპერაციის განვითარების გზით, რასაც სახელმწიფო ხელს უწყობს შეღავათიანი კრედიტის მიწოდებით. ლენინმა მართებულად აღნიშნა სტატიებში კოოპერაციის შესახებ, რომ სოფლის მეურნეობის განვითარება ჩვენში უნდა წავიდეს ახალი გზით, კოოპერაციის მეოხებით სოციალისტურ მშენებლობაში გლეხთა უმრავლესობის ჩაბმის გზით, სოფლის მეურნეობაში კოლექტივიზმის საფუძველთა თანდათანობითი დანერგვის გზით, ჯერ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გასაღების დარგში, ხოლო შემდეგ — მათი წარმოების დარგში...

არა გვგონია საჭირო იყოს იმის მტკიცება, რომ გლეხობის უდიდესი უმრავლესობა ხალისით დაადგება განვითარების ამ ახალ გზას და უკუაგდებს კერძო-კაპიტალისტური ლატიფუნდიებისა და დაჭირავებული მონობის გზას, სიღატაკისა და გაჩანაგების გზას».

სწორია თუ არა ეს დებულებანი?

მე ვფიქრობ, რომ ორივე ეს დებულება სწორი და უდავოა მთელი ჩვენი აღმშენებლობითი პერიოდისათვის ახალი ეკონომიური პოლიტიკის პირობებში.

ეს დებულებანი მხოლოდ გამოხატულებაა ლენინის ცნობილი თეზისებისა პროლეტარიატის და გლეხობის კავშირის შესახებ, ქვეყნის სოციალისტური განვითარების სისტემაში გლეხურ მეურნეობათა მოქცევის შესახებ, იმის შესახებ, რომ პროლეტარიატ-

უნდა მიდიოდეს სოციალიზმისაკენ გლეხობის ძირითად მასებთან ერთად, იმის შესახებ, რომ გლეხობის მილიონიანი მასების კოოპერირება წარმოადგენს სოფლად სოციალისტური მშენებლობის მთავარ გზას, რომ ჩვენი სოციალისტური ინდუსტრიის ზრდის დროს «კოოპერაციის უბრალო ზრდა ჩვენთვის იგივეა... რაც სოციალიზმის ზრდა» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 396).

მართლაც, რა გზით შეიძლება წავიდეს და უნდა წავიდეს გლეხური მეურნეობის განვითარება ჩვენს ქვეყანაში?

გლეხური მეურნეობა კაპიტალისტური მეურნეობა არ არის. გლეხური მეურნეობა, თუ გლეხურ მეურნეობათა უდიდეს უმრავლესობას ავიღებთ, არის წვრილსასაქონლო მეურნეობა. ხოლო რა არის წვრილსასაქონლო გლეხური მეურნეობა? ეს ისეთი მეურნეობაა, რომელიც დგას გზაჯვარედინზე კაპიტალიზმსა და სოციალიზმს შუა. მას შეუძლია განვითარდეს კაპიტალიზმის მიმართულებითაც, როგორც ეს ახლა კაპიტალისტურ ქვეყნებში ხდება, და სოციალიზმის მიმართულებითაც, როგორც ეს უნდა მოხდეს ჩვენში, ჩვენს ქვეყანაში, პროლეტარიატის დიქტატურის დროს.

საიდან წარმოსდგება გლეხური მეურნეობის ასეთი მერყეობა, ასეთი არადამოუკიდებლობა? რით აიხსნება ეს?

ეს აიხსნება გლეხურ მეურნეობათა დაქსაქსულობით, მათი არაორგანიზებულობით, იმით, რომ ისინი დამოკიდებული არიან ქალაქზე, ინდუსტრიაზე, საკრედიტო სისტემაზე, ქვეყანაში არსებული ძალაუფლების ხასიათზე, ბოლოს, იმ საყოველთაოდ ცნობილი დებულებით, რომ სოფელი მიჰყვება და უნდა მიჰყვებოდეს ქალაქს როგორც მატერიალურად, ისე კულტურულად.

გლეხური მეურნეობის განვითარების კაპიტალისტური გზა ნიშნავს განვითარებას გლეხობის უღრმესი დიფერენციაციის მეშვეობით, როდესაც ერთ პოლუსზე ვხედავთ დიდ ლატიფუნდიებს და მეორეზე — მასობრივ გაღატაკებას. განვითარების ასეთი გზა აუცილებელია კაპიტალისტურ ქვეყნებში, იმიტომ რომ სოფელი, გლეხური მეურნეობა დამოკიდებულია ქალაქზე, ინდუსტრიაზე, ქალაქში კონცენტრირებულ კრედიტზე, ძალაუფლების ხასიათზე, ქალაქში კი გამეფებულია ბურჟუაზია, კაპიტალისტური მრეწველობა, კაპიტალისტური საკრედიტო სისტემა, კაპიტალისტური სახელმწიფო ძალაუფლება.

სავალდებულოა თუ არა გლეხურ მეურნეობათა განვითარების ეს გზა ჩვენს ქვეყანაში, სადაც ქალაქს სულ სხვა სახე აქვს, სადაც ინდუსტრია პროლეტარიატის ხელშია, სადაც ტრანსპორტი, საკრედიტო სისტემა, სახელმწიფო ძალაუფლება და სხვ. თავმოყრილია

პროლეტარიატის ხელში, სადაც მიწის ნაციონალიზაცია საყოველთაო კანონს წარმოადგენს? რა თქმა უნდა, არ არის სავალდებულო. პირიქით. სწორედ იმიტომ, რომ ქალაქი სოფლის ხელმძღვანელია, ჩვენში კი ქალაქში ბატონობს პროლეტარიატი, რომელსაც ხელთ უპყრია სახალხო მეურნეობის ყველა მბრძანებელი მწვერვალი, სწორედ ამიტომ გლეხური მეურნეობანი თავის განვითარებაში უნდა წავიდნენ სულ სხვა გზით, სოციალისტური მშენებლობის გზით.

რა გზაა ეს გზა?

ეს არის გზა მილიონობით გლეხურ მეურნეობათა მასობრივი კოოპერირებისა კოოპერაციის ყველა ხაზით, გზა დაქსაქსულ გლეხურ მეურნეობათა გაერთიანებისა სოციალისტური ინდუსტრიის გარშემო, გზა გლეხობაში კოლექტივიზმის საფუძვლების დანერგვისა ჯერ მიწათმოქმედების პროდუქტების **გასაღების** და ქალაქის ნაწარმით გლეხურ მეურნეობათა **მომარაგების** ხაზით, ხოლო შემდეგ სასოფლო-სამეურნეო **წარმოების** ხაზით.

და რაც უფრო გადის დრო, მით უფრო აუცილებელი ხდება ეს გზა პროლეტარიატის დიქტატურის ვითარებაში, ვინაიდან კოოპერირება გასაღების ხაზით, კოოპერირება მომარაგების ხაზით, ბოლოს, კოოპერირება კრედიტისა და წარმოების ხაზით (სასოფლო-სამეურნეო ამხანაგობანი) წარმოადგენს სოფლის კეთილდღეობის აღმავლობის ერთადერთ გზას, სიღატაკისა და გაჩანაგებისაგან გლეხობის ფართო მასების ხსნის ერთადერთ საშუალებას.

ამბობენ, გლეხობა ჩვენში თავისი მდგომარეობით არასოციალისტურია და ამის გამო მას სოციალისტური განვითარების უნარი არ შესწევსო. გლეხობა რომ თავისი მდგომარეობით არასოციალისტურია, ეს, რა თქმა უნდა, სწორია. მაგრამ ეს არ არის არგუმენტი გლეხურ მეურნეობათა სოციალიზმის გზით განვითარების წინააღმდეგ, თუ დამტკიცებულია, რომ სოფელი მისდევს ქალაქს, ხოლო ქალაქში სოციალისტური მრეწველობა მბრძანებლობს. გლეხობა ოქტომბრის რევოლუციის დროსაც არ იყო სოციალისტური თავისი მდგომარეობით და მას სრულებითაც არ სურდა ჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმის დამყარება. იგი მაშინ ესწრაფოდა, უმთავრესად, მემამულეთა ძალაუფლების ლიკვიდაციას და ომის დამთავრებას, ზავის დამყარებას. მიუხედავად ამისა, ის მაინც გაჰყვა მაშინ სოციალისტურ პროლეტარიატს. რატომ? იმიტომ, რომ ბურჟუაზიის დამხობა და სოციალისტური პროლეტარიატის მიერ ძალაუფლების აღება მაშინ იყო იმპერიალისტური ომიდან გამოსვლის ერთადერთი გზა, ზავის დამყარების ერთადერთი გზა. იმიტომ, რომ მაშინ სხვა გზა არ იყო

და არც შეიძლებოდა ყოფილიყო. იმიტომ, რომ ჩვენმა პარტიამ მოახერხა მაშინ გამოეძებნა, გამოენახა გლეხობის სპეციფიკური ინტერესების (მემამულის დამხობა, ზავი) ქვეყნის საერთო ინტერესებთან (პროლეტარიატის დიქტატურა) გაერთიანებისა და დაქვემდებარების ის ხარისხი, რომელიც გლეხობისათვის მისაღები და ხელსაყრელი გამოდგა. და გლეხობა, მიუხედავად თავისი არასოციალისტურობისა, გაჰყვა მაშინ სოციალისტურ პროლეტარიატს.

იგივე უნდა ითქვას სოციალისტურ მშენებლობაზე ჩვენს ქვეყანაში, გლეხობის ჩაბმაზე ამ მშენებლობის ფერხულში. გლეხობა თავისი მდგომარეობით არასოციალისტურია. მაგრამ იგი უნდა დაადგეს. და აუცილებლად დაადგება, სოციალისტური განვითარების გზას, ვინაიდან არ არის და არც შეიძლება იყოს სიღატაკისა და გაჩანაგებისაგან გლეხობის ხსნის სხვა გზა, გარდა პროლეტარიატთან კავშირისა, გარდა სოციალისტურ მრეწველობასთან კავშირისა, გარდა გლეხური მეურნეობის მოქცევისა სოციალისტური განვითარების საერთო ფერხულში გლეხობის მასობრივი კოოპერირების საშუალებით.

რატომ სწორედ გლეხობის მასობრივი კოოპერირების საშუალებით?

იმიტომ, რომ მასობრივ კოოპერირებაში «ჩვენ ვიპოვეთ კერძო ინტერესის, კერძო ვაჭრული ინტერესის შეერთების, სახელმწიფოს მიერ მისი შემოწმებისა და კონტროლის ის ხარისხი, საერთო ინტერესებისადმი მისი დაქვემდებარების ის ხარისხი» **(ლენინი)**, რომელიც მისაღები და ხელსაყრელია გლეხობისათვის და რომელიც პროლეტარიატისათვის უზრუნველყოფს სოციალისტური მშენებლობის საქმეში გლეხობის ძირითადი მასის ჩაბმის შესაძლებლობას. სწორედ იმიტომ, რომ გლეხობისათვის ხელსაყრელია კოოპერაციის საშუალებით თავისი საქონლის გასაღებისა და მანქანებით თავისი მეურნეობის მომარაგების ორგანიზაცია, სწორედ ამიტომ უნდა წავიდეს იგი და კიდევაც წავა მასობრივი კოოპერირების გზით.

ხოლო რას ნიშნავს გლეხურ მეურნეობათა მასობრივი კოოპერირება სოციალისტური მრეწველობის ბატონობის დროს?

ეს ნიშნავს წვრილსასაქონლო გლეხური მეურნეობის **ჩამოშორებას** ძველი, კაპიტალისტური გზიდან, რომელსაც მოსდევს გლეხობის მასობრივი გაღატაკება, და განვითარების ახალ გზაზე, სოციალისტური მშენებლობის გზაზე **გადასვლას**.

აი რატომ არის, რომ ბრძოლა გლეხური მეურნეობის განვითარების ახალი გზისათვის, ბრძოლა სოციალიზმის მშენებლობის საქმეში გლეხობის ძირითადი მასის ჩაბმისათვის ჩვენი პარტიის მორიგ ამოცანას წარმოადგენს.

ამიტომ საკავშირო კ. პ. (ბ) XIV ყრილობა სწორად მოიქცა, როდესაც დაადგინა, რომ:

«სოფლად სოციალიზმის მშენებლობის ძირითადი გზა მდგომარეობს იმაში, რომ პროლეტარიატის ხელში მყოფი სოციალისტური სახელმწიფო მრეწველობის, სახელმწიფო საკრედიტო დაწესებულებებისა და სხვა მბრძანებელი სიმაღლეების მხრით მზარდი ეკონომიური ხელმძღვანელობის დროს, ჩავაბათ კოოპერაციულ ორგანიზაციაში გლეხობის ძირითადი მასა და უზრუნველვყოთ ამ ორგანიზაციისათვის სოციალისტური განვითარება, რისთვისაც გამოყენებული, დაძლეული და განდევნილი უნდა იქნან მისი კაპიტალისტური ელემენტები» (იხ. ყრილობის რეზოლუცია ცენტრალური კომიტეტის ანგარიშის გამო).

«ახალი ოპოზიციის» უდიდესი შეცდომა იმაში მდგომარეობს, რომ მას არა სწამს გლეხობის განვითარების ეს ახალი გზა, ვერ ხედავს ან არ ესმის ამ გზის მთელი აუცილებლობა პროლეტარიატის დიქტატურის პირობებში. ხოლო ეს არ ესმის იმიტომ, რომ არა სწამს ჩვენს ქვეყანაში სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვება, არა სწამს, რომ ჩვენს პროლეტარიატს შესწევს უნარი თან გაიყოლიოს გლეხობა სოციალიზმის გზით.

აქედან — ახალი ეკონომიური პოლიტიკის ორმაგი ხასიათის გაუგებლობა, ახალი ეკონომიური პოლიტიკის უარყოფითი მხარეების გაზვიადება და ახალი ეკონომიური პოლიტიკის განმარტება როგორც უმთავრესად უკანდახევისა.

აქედან — ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტური ელემენტების როლის გაზვიადება და ჩვენი სოციალისტური განვითარების ბერკეტების (სოციალისტური მრეწველობა, საკრედიტო სისტემა, კოოპერაცია, პროლეტარიატის ძალაუფლება და სხვ.) როლის დამცირება.

აქედან — ჩვენი სახელმწიფო მრეწველობის სოციალისტური ბუნების გაუგებლობა და ლენინის კოოპერაციული გეგმის სისწორეში ეჭვის შეტანა.

აქედან — სოფლად დიფერენციაციის გაზვიადება, პანიკა კულაკის წინაშე, საშუალო გლეხის როლის დამცირება, ცდა — ჩაბალონ პარტიის პოლიტიკა, მიმართული საშუალო გლეხთან მტკიცე კავშირის უზრუნველყოფისაკენ, და, საერთოდ, აქეთ-იქით წყვეტება სოფლად პარტიის პოლიტიკის საკითხში.

აქედან — იმ უდიდესი მუშაობის გაუგებლობა, რომელსაც პარტია აწარმოებს მუშათა და გლეხთა მრავალმილიონიანი მასების ჩასაბმელად მრეწველობისა და სოფლის მეურნეობის მშენებლობაში, კოოპერაციისა და საბჭოების გამოცოცხლებაში, ქვეყნის მართვა-გამგეობაში, ბიუროკრატიზმთან ბრძოლაში, ჩვენი სახელმწიფო აპარატის გაუმჯობესებისა და გარდაქმნისათვის ბრძოლაში, რომელიც

მოასწავებს განვითარების ახალ ხანას და ურომლისოდაც წარმოუდგენელია რაიმე სოციალისტური მშენებლობა.

აქედან — უიმედობა და დაბნეულობა ჩვენი მშენებლობის სიძნელეთა წინაშე, დაეჭვება ჩვენი ქვეყნის ინდუსტრიალიზაციის შესაძლებლობაში, პესიმისტური ლაყბობა პარტიის გადაგვარებაზე და სხვ.

მათ, ბურჟუებს, ყველაფერი ცოტად თუ ბევრად კარგად აქვთ, ჩვენ კი, პროლეტარებს, — ცოტად თუ ბევრად ცუდად; თუ დასავლეთიდან რევოლუციამ არ მოგვისწრო — ჩვენი საქმე წასულია, — ასეთია «ახალი ოპოზიციის» საერთო ტონი, რომელიც, ჩემი აზრით, ლიკვიდატორული ტონია, მაგრამ რატომღაც (ალბათ გასართობად) ოპოზიცია მას «ინტერნაციონალიზმად» ასაღებს.

ახალი ეკონომიური პოლიტიკა კაპიტალიზმიაო, ამბობს ოპოზიცია. ახალი ეკონომიური პოლიტიკა უმთავრესად უკანდახევააო, ამბობს ზინოვიევი. ყოველივე ეს, რა თქმა უნდა, სწორი არ არის. ნამდვილად ახალი ეკონომიური პოლიტიკა არის პარტიის პოლიტიკა, რომლითაც დაშვებულია სოციალისტური და კაპიტალისტური ელემენტების ბრძოლა და რომელიც ნავარაუდევია სოციალისტური ელემენტების გამარჯვებისათვის კაპიტალისტურ ელემენტებზე. ნამდვილად ახალი ეკონომიური პოლიტიკა მხოლოდ დაიწყო უკანდახევით, მაგრამ იგი ნავარაუდევია იმისათვის, რომ უკანდახევის მსვლელობაში მოხდეს ძალთა გადაჯგუფება და დაიწყოს შეტევა. ნამდვილად ჩვენ შეტევას უკვე რამდენიმე წელიწადია ვაწარმოებთ, და ვაწარმოებთ წარმატებით, ვავითარებთ ჩვენს ინდუსტრიას, ვავითარებთ საბჭოთა ვაჭრობას, ვავიწროებთ კერძო კაპიტალს.

მაგრამ რა აზრი აქვს თეზისს — ახალი ეკონომიური პოლიტიკა კაპიტალიზმია, ახალი ეკონომიური პოლიტიკა უმთავრესად უკანდახევაა? რისგან გამოდის ეს თეზისი?

იგი გამოდის იმ არასწორი მოსაზრებიდან, რომ ჩვენში ახლა წარმოებს კაპიტალიზმის უბრალო აღდგენა, კაპიტალიზმის უბრალო «დაბრუნება». მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება აიხსნას ოპოზიციის დაეჭვება ჩვენი მრეწველობის სოციალისტურ ბუნებაში. მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება აიხსნას ოპოზიციის პანიკა კულაკის წინაშე. მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება აიხსნას ის აჩქარება, რომლითაც ოპოზიციამ ჩასჭიდა ხელი არასწორ ციფრებს გლეხობის დიფერენციაციის შესახებ. მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება აიხსნას ოპოზიციის განსაკუთრებული გულმავიწყობა იმის შესახებ, რომ საშუალო გლეხი ჩვენში მიწათმოქმედების ცენტრალური ფიგურას წარმოადგენს. მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება აიხსნას

საშუალო გლეხის ხვედრითი წონის შეუფასებლობა და ლენინის კოოპერაციულ გეგმაში დაეჭვება. მხოლოდ ამ მოსაზრებით შეიძლება იმის «დასაბუთება», თუ რატომ არა სწამს «ახალ ოპოზიციას» სოფლის განვითარების ახალი გზა, სოციალისტურ მშენებლობაში სოფლის ჩაბმის გზა.

ნამდვილად ჩვენში ახლა ხდება არა კაპიტალიზმის აღდგენის ერთმხრივი პროცესი, არამედ კაპიტალიზმის განვითარების და სოციალიზმის განვითარების ორმხრივი პროცესი, კაპიტალისტურ ელემენტებთან სოციალისტური ელემენტების ბრძოლის წინააღმდეგობრივი პროცესი, სოციალისტური ელემენტების მიერ კაპიტალისტური ელემენტების დაძლევის პროცესი. ეს ერთნაირად უდავოა როგორც ქალაქისათვის, სადაც სოციალიზმის ბაზას წარმოადგენს სახელმწიფო მრეწველობა, ისე სოფლისათვის, სადაც სოციალისტური განვითარების ძირითად ხელჩასაჭიდს წარმოადგენს მასობრივი კოოპერაცია, დაკავშირებული სოციალისტურ მრეწველობასთან.

კაპიტალიზმის უბრალო აღდგენა შეუძლებელია თუნდაც იმიტომ, რომ ხელისუფლება ჩვენში პროლეტარულია, მსხვილი მრეწველობა პროლეტარიატის ხელშია, ტრანსპორტი და კრედიტი პროლეტარული სახელმწიფოს განკარგულებაშია.

დიფერენციაცია სოფლად ვერ მიაღწევს წინანდელ ფარგლებს, საშუალო გლეხი რჩება გლეხობის ძირითად მასად, ხოლო კულაკი ვეღარ მოიკრებს წინანდელ ძალას თუნდაც იმიტომ, რომ მიწა ჩვენში ნაციონალიზებულია, ის აღარ არის მიმოქცევის საგანი, ხოლო ჩვენი სავაჭრო, საკრედიტო, საგადასახადო და კოოპერაციული პოლიტიკა იქითკენ არის მიმართული, რომ შეზღუდოს კულაკობის ექსპლოატატორული მისწრაფებანი, აამაღლოს გლეხობის უფართოესი მასების კეთილდღეობა და გამოასწოროს უკიდურესობანი სოფლად. აღარას ვამბობ იმაზე, რომ ახლა კულაკობასთან ბრძოლა წარმოებს ჩვენში არა მარტო ძველი ხაზით, კულაკობის წინააღმდეგ ღარიბი გლეხობის დარაზმვის ხაზით, არამედ ახალი ხაზითაც, კულაკის წინააღმდეგ საშუალო გლეხობის მასებთან პროლეტარიატისა და ღარიბი გლეხობის კავშირის განმტკიცების ხაზით. ის ფაქტი, რომ ოპოზიციას არ ესმის კულაკობასთან ამ მეორე ხაზით ბრძოლის აზრი და მნიშვნელობა, ეს ფაქტი ერთხელ კიდევ ადასტურებს, რომ ოპოზიცია ადგება სოფლის განვითარების ძველ გზას, მისი კაპიტალისტური განვითარების გზას, როდესაც კულაკი და ღარიბი გლეხობა შეადგენდნენ სოფლის ძირითად ძალებს, ხოლო საშუალო გლეხი «ქრებოდა».

კოოპერაცია სახელმწიფო კაპიტალიზმის სახესხვაობააო, ამბობს ოპოზიცია, იმოწმებს რა ამასთან ლენინის «სასურსათო გადასახადს», რის გამო მას არა სწამს კოოპერაციის, როგორც სოციალისტური განვითარების ძირითადი ხელჩასაჭიდის გამოყენების შესაძლებლობა. ოპოზიცია აქაც ყოვლად უხეშ შეცდომას სჩადის. კოოპერაციის ასეთი განმარტება საკმარისი და დამაკმაყოფილებელი იყო 1921 წელს, როდესაც «სასურსათო გადასახადი» დაიწერა, როდესაც ჩვენ არ გვქონდა განვითარებული სოციალისტური მრეწველობა, როდესაც ლენინს სახელმწიფო კაპიტალიზმი წარმოდგენილი ჰქონდა როგორც ჩვენი სამეურნეო საქმიანობის შესაძლო ძირითადი ფორმა, ხოლო კოოპერაციას განიხილავდა სახელმწიფო კაპიტალიზმთან შეხამებით. მაგრამ ახლა ეს განმარტება საკმარისი აღარ არის და ისტორიის მიერ უკან მოტოვებულია, ვინაიდან მას შემდეგ დრონი იცვალნენ, ჩვენში სოციალისტური მრეწველობა განვითარდა, სახელმწიფო კაპიტალიზმმა ისე ვერ მოიკიდა ფეხი, როგორც სასურველი იყო, ხოლო კოოპერაციამ, რომელშიც ახლა ათ მილიონზე მეტი წევრია, სოციალისტურ ინდუსტრიასთან დაკავშირება იწყო.

მაშ რითღა უნდა აიხსნას ის ფაქტი, რომ «სასურსათო გადასახადის» გამოსვლის უკვე ორი წლის შემდეგ, 1923 წელს, ლენინი უკვე სხვანაირად განიხილავდა კოოპერაციას და ფიქრობდა, რომ «ჩვენს პირობებში კოოპერაცია ხშირად სავსებით ემთხვევა სოციალიზმს»? (იხ. ტ. XXVII, გვ. 396).

მაშ რითღა უნდა აიხსნას ეს, თუ არა იმით, რომ ამ ორი წლის განმავლობაში სოციალისტური მრეწველობა უკვე გაიზარდა, ხოლო სახელმწიფო კაპიტალიზმმა სათანადოდ ვერ მოიკიდა ფეხი, რის გამო ლენინი განიხილავდა კოოპერაციას უკვე არა სახელმწიფო კაპიტალიზმთან შეხამებით, არამედ სოციალისტურ მრეწველობასთან შეხამებით?

შეიცვალა კოოპერაციის განვითარების პირობები. უნდა შეცვლილიყო კოოპერაციის საკითხისადმი მიდგომაც.

აი, მაგალითად, ერთი შესანიშნავი ადგილი ლენინის ბროშურიდან «კოოპერაციის შესახებ» (1923 წ.), რომელიც შუქს ჰფენს ამ საკითხს:

«სახელმწიფო კაპიტალიზმის დროს[1] კოოპერაციული საწარმონი განსხვავდებიან სახელმწიფო-კაპიტალისტური საწარმოებისაგან, ჯერ-ერთი, როგორც კერძო საწარმონი და, მეორეც, როგორც კოლექტიური საწარმონი. **ჩვენი არსებული წყობილების დროს**[1] კოოპერაციული საწარმონი განსხვავდებიან კერძო-კაპიტალისტური საწარმოებისაგან, როგორც კოლექტიური საწარმონი, მაგრამ **არ განსხვავდე-**

[1] ხაზგასმა ჩემია. **ი. სტ.**

ბიან[1] სოციალისტურ საწარმოთაგან, თუ მიწა, რომელზეც ისინი მოწყობილი არიან, და წარმოების საშუალებანი ეკუთვნის სახელმწიფოს, ე. ი. მუშათა კლასს» (იხ. ტ. XXVII, გვ. 396).

ამ პატარა ციტატაში გადაჭრილია ორი დიდი საკითხი. ჯერ-ერთი, საკითხი იმის შესახებ, რომ «ჩვენი არსებული წყობილება» არ არის სახელმწიფო კაპიტალიზმი. მეორეც, საკითხი იმის შესახებ, რომ კოოპერაციული საწარმონი, აღებულნი «ჩვენს წყობილებასთან» შეხამებით, «არ განსხვავდებიან» სოციალისტურ საწარმოთაგან.

მე ვფიქრობ, რომ აზრის უფრო ნათლად გამოხატვა ძნელია.

აი კიდევ ერთი ადგილი ლენინის იმავე ბროშურიდან:

«კოოპერაციის უბრალო ზრდა ჩვენთვის იგივეა (ზემოთ აღნიშნული «მცირე» გამონაკლისით), რაც სოციალიზმის ზრდა, და ამასთან ერთად ჩვენ იძულებული ვართ ვაღიაროთ სოციალიზმის მიმართ მთელი ჩვენი თვალსაზრისის ძირიანად შეცვლა» (იხ. იქვე).

ცხადია, რომ ბროშურაში «კოოპერაციის შესახებ» ჩვენ საქმე გვაქვს კოოპერაციის ახალ შეფასებასთან, რის აღიარებაც არა სურს «ახალ ოპოზიციას» და რასაც იგი გულმოდგინედ ჩქმალავს, წინააღმდეგ ფაქტებისა, წინააღმდეგ აშკარა ჭეშმარიტებისა, წინააღმდეგ ლენინიზმისა.

ერთი საქმეა კოოპერაცია, აღებული სახელმწიფო კაპიტალიზმთან შეხამებით, და სხვა საქმეა კოოპერაცია, აღებული სოციალისტურ მრეწველობასთან შეხამებით.

მაგრამ აქედან არ შეიძლება გამოვიყვანოთ ის დასკვნა, რომ «სასურსათო გადასახადსა» და ბროშურას «კოოპერაციის შესახებ» შორის უფსკრული იყოს. ეს, რა თქმა უნდა, სწორი არ არის. საკმარისია მოვიყვანოთ, მაგალითად, შემდეგი ადგილი «სასურსათო გადასახადიდან», რომ ერთბაშად შევამჩნიოთ განუყრელი კავშირი «სასურსათო გადასახადსა» და ბროშურას «კოოპერაციის შესახებ» შორის კოოპერაციის შეფასების საკითხში. აი ეს ადგილი:

«კონცესიებიდან სოციალიზმზე გადასვლა არის მსხვილი წარმოების ერთი ფორმიდან მსხვილი წარმოების მეორე ფორმაზე გადასვლა. წვრილ მეურნეთა კოოპერაციიდან სოციალიზმზე გადასვლა არის წვრილი წარმოებიდან მსხვილ წარმოებაზე გადასვლა, ე. ი. გადასვლა უფრო რთული, მაგრამ სამაგიეროდ ისეთი, რომელსაც ძალუძს, წარმატების შემთხვევაში, მოიცვას მოსახლეობის უფრო ფართო მასები, ძალუძს ამოგლიჯოს უფრო ღრმა და უფრო გამძლე ფესვები ძველი, **წინასოციალისტური**[1] და თვით წინაკაპიტალისტური ურთიერთობისა, რომელიც ყველაზე გამძლეა ყოველი «სიახლისათვის» წინააღმდეგობის გაწევის აზრით» (იხ. ტ. XXVI, გვ. 337).

---

1 ხაზგასმა ჩემია. ი. სტ.

ამ ციტატიდან ჩანს, რომ ლენინს ჯერ კიდევ «სასურსათო გადასახადის» დროს, როდესაც ჩვენ ჯერ არ გვქონდა განვითარებული სოციალისტური ინდუსტრია, შესაძლებლად მიაჩნდა, **წარმატების შემთხვევაში,** კოოპერაციის გადაქცევა «წინასოციალისტური» და, მაშასადამე, **კაპიტალისტური ურთიერთობის** წინააღმდეგ ბრძოლის მძლავრ საშუალებად. მე ვფიქრობ, რომ სწორედ ეს აზრი გახდა შემდეგში გამოსავალი პუნქტი მისი ბროშურისათვის «კოოპერაციის შესახებ».

მაგრამ რა გამომდინარეობს ყოველივე აქედან?

აქედან გამომდინარეობს ის, რომ «ახალი ოპოზიცია» კოოპერაციის საკითხს უდგება არა მარქსისტულად, არამედ მეტაფიზიკურად. იგი განიხილავს კოოპერაციას არა როგორც ისტორიულ მოვლენას, ალებულს სხვა მოვლენებთან დაკავშირებით, ვთქვათ, სახელმწიფო კაპიტალიზმთან (1921 წ.) ან სოციალისტურ მრეწველობასთან (1923 წ.) დაკავშირებით, არამედ როგორც რაღაც მუდმივს და ერთხელ და სამუდამოდ მოცემულს, როგორც «საგანს თავისთავად».

აქედან — ოპოზიციის შეცდომები კოოპერაციის საკითხში, აქედან — იმის რწმენის უქონლობა, რომ სოფელი კოოპერაციის გზით სოციალიზმისაკენ ვითარდება, აქედან — ოპოზიციის გადახვევა ძველ გზაზე, სოფლის კაპიტალისტური განვითარების გზაზე.

ასეთია საერთოდ «ახალი ოპოზიციის» პოზიცია სოციალისტური მშენებლობის პრაქტიკულ საკითხებში.

დასკვნა ერთია: ოპოზიციის ხაზს, რამდენადაც მას ხაზი აქვს, ოპოზიციის მერყეობასა და ქანაობას, ჩვენი საქმისადმი მის ურწმენობას და სიძნელეთა წინაშე დაბნეულობას — მივყავართ კაპიტულაციისაკენ ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტური ელემენტების წინაშე.

ვინაიდან, თუ ახალი ეკონომიური პოლიტიკა უმთავრესად უკანდახევაა, თუ სახელმწიფო მრეწველობის სოციალისტური ბუნება საეჭვოდ არის მიჩნეული, თუ კულაკი თითქმის ყოვლისშემძლეა, კოოპერაცია ნაკლებ საიმედოა, საშუალო გლეხის როლი პროგრესიულად ეცემა, სოფლის განვითარების ახალი გზა საეჭვოა, პარტია თითქმის გადაგვარებას განიცდის, ხოლო რევოლუცია დასავლეთში ჯერ კიდევ არც თუ ისე ახლოა, — რაღა რჩება ყოველივე ამის შემდეგ ოპოზიციის არსენალში, რის იმედი აქვს მას ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტურ ელემენტებთან ბრძოლაში? მარტო «ეპოქის ფილოსოფიით» ხომ ვერ იბრძოლებ!

ცხადია, «ახალი ოპოზიციის» არსენალი ვერაფერი სახარბიელოა, თუ მას საერთოდ შეიძლება არსენალი ეწოდოს. ეს არსენალი ბრძოლისათვის უვარგისია. მით უმეტეს უვარგისია იგი გამარჯვებისათვის.

ცხადია, პარტია ასეთი არსენალით «მყისვე» დაიღუპავდა თავს, ჩხუბში რომ ჩარეულიყო, — მას მოუხდებოდა პირდაპირ კაპიტულაცია ჩვენი მეურნეობის კაპიტალისტური ელემენტების წინაშე.

ამიტომ პარტიის XIV ყრილობა სავსებით სწორად მოიქცა, როდესაც დაადგინა, რომ «ბრძოლა სსრ კავშირში სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვებისათვის ჩვენი პარტიის ძირითად ამოცანას წარმოადგენს»; რომ ამ ამოცანის გადასაჭრელად ერთ-ერთი აუცილებელი პირობაა «ბრძოლა ჩვენს ქვეყანაში სოციალიზმის მშენებლობის საქმისადმი ურწმენობასთან და იმ ცდებთან, რომ ჩვენი საწარმონი, რომელნიც «თანმიმდევრულ-სოციალისტური ტიპის» **(ლენინი)** საწარმოებს წარმოადგენენ, განიხილონ როგორც სახელმწიფო-კაპიტალისტური საწარმონი»; რომ «ასეთ იდეურ მიმდინარეობებს, რომლებიც შეუძლებელს ხდიან მასების შეგნებულ დამოკიდებულებას საერთოდ სოციალიზმის და კერძოდ სოციალისტური მრეწველობის მშენებლობისადმი, შეუძლიათ მხოლოდ შეაფერხონ მეურნეობის სოციალისტური ელემენტების ზრდა და გააადვილონ მათთან ბრძოლა კერძო კაპიტალის მხრივ»; რომ «ყრილობას ამიტომ აუცილებლად მიაჩნია ფართო აღმზრდელობითი მუშაობა ლენინიზმის ამ დამახინჯებათა დასაძლევად» (იხ. რეზოლუცია საკავშირო კ. პ. (ბ) ცენტრალური კომიტეტის ანგარიშის გამო).

საკავშირო კ. პ. (ბ) XIV ყრილობის ისტორიული მნიშვნელობა იმაში მდგომარეობს, რომ მან შესძლო ძირფესვიანად გამოეაშკარავებინა «ახალი ოპოზიციის» შეცდომები, უკუაგდო მისი ურწმენობა და წუწუნი, ნათლად და მკაფიოდ დასახა სოციალიზმისათვის შემდგომი ბრძოლის გზა, მისცა პარტიას გამარჯვების პერსპექტივა და მით პროლეტარიატი შეაიარაღა სოციალისტური მშენებლობის გამარჯვების შეურყეველი რწმენით.

1926 წ. 25 იანვარი.